

Верховний
Суд

ОГЛЯД практики Суду справедливості Європейського Союзу

Рішення за вересень 2023 року

Зміст

I. Основоположні права: принцип «ne bis in idem»	5
Рішення Суду справедливості ЄС (Перша Палата) від 14 вересня 2023 року, Volkswagen Group Italia and Volkswagen Aktiengesellschaft, C-27/22	5
II. Громадянство Союзу: втрата громадянства Союзу внаслідок втрати громадянства держави-члена	9
Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 5 вересня 2023 року, Udlændinge- og Integrationsministeriet (втрата громадянства Данії), C-689/21	9
III. Провадження Європейського Союзу: позови про анулювання	12
Наказ Загального Суду (Друга Палата) від 20 вересня 2023 року, Nicoventures Trading and Others v Commission, T-706/22	12
Наказ Загального Суду (Перша Палата, розширений склад) від 6 вересня 2023 року, EDPS v Parliament and Council, T-578/22	14
IV. Захист персональних даних	18
Рішення Суду справедливості ЄС (Перша Палата) від 7 вересня 2023 року, Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra, C-162/22	18
V. Прикордонний контроль, надання притулку та імміграція	23
1. Політика надання притулку	23
Рішення Суду справедливості ЄС (Перша Палата) від 21 вересня 2023 року, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (дипломатична картка), C-568/21	23
2. Переміщення через кордони (перетин кордону)	25
Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 5 вересня 2023 року, Parliament v Commission (звільнення від візового режиму для громадян Сполучених Штатів Америки), C-137/21	25
VI. Конкуренція: державна допомога	29
Рішення Суду справедливості ЄС (Четверта Палата) від 28 вересня 2023 року, Ryanair v Commission, C-320/21 P	29
Рішення Суду справедливості ЄС (Четверта Палата) від 28 вересня 2023 року, Ryanair v Commission, C-321/21 P	29
Рішення Загального Суду (Четверта Палата, розширений склад) від 13 вересня 2023 року, ITD and Danske Fragtmand v Commission, T-525/20	33
Рішення Загального Суду (Друга Палата, розширений склад) від 20 вересня 2023 року, Belgium v Commission, T-131/16 RENV	35

Рішення Загального Суду (Друга Палата, розширений склад) від 20 вересня 2023 року, Magnetrol International v Commission, T-263/16 RENV, T-265/16, T-311/16, T-319/16, T-321/16, T-343/16, T-350/16, T-444/16, T-800/16 та T-832/16	36
Рішення Загального Суду (Восьма Палата) від 27 вересня 2023 року, Banco Santander and Santusa v Commission, T-12/15, T-158/15 та T-258/15	40
VII. Спільна зовнішня та безпекова політика: антидемпінг	45
Рішення Суду справедливості ЄС (Друга Палата) від 21 вересня 2023 року, China Chamber of Commerce for Import and Export of Machinery and Electronic Products and Others v Commission, C-478/21 P	45
VIII. Спільна зовнішня політика та політика безпеки: обмежувальні заходи	49
Рішення Загального Суду (Велика Палата) від 13 вересня 2023 року, Venezuela v Council, T-65/18 RENV	49
IX. Бюджет та субсидії Європейського Союзу: грантова угода	54
Рішення Загального Суду (Сьома Палата) від 6 вересня 2023 року, Commission v CEVA and Others, T-748/20	54
X. Раніше ухвалені судові рішення	59
1. Інституційні положення	59
1.1. Інституції та органи Європейського Союзу	59
Рішення Загального Суду (Сьома Палата, розширений склад) від 26 липня 2023 року, Stockdale v Council and Others, T-776/20	59
1.2. Право публічного доступу до документів	64
Рішення Загального Суду (Перша Палата) від 12 липня 2023 року, Bulgaria v Commission, T-377/21	64
1.3. Позадоговірна відповідальність Європейського Союзу	67
Рішення Загального Суду (Сьома Палата) від 28 червня 2023 року, IMG v Commission, T-752/20	67
2. Довкілля: торгівля квотами на викиди	70
Рішення Загального Суду (Друга Палата) від 26 липня 2023 року, Arctic Paper Grycksbo v Commission, T- 269/21	70
3. Спільна торговельна політика: антидемпінг	73
Рішення Загального Суду (Четверта Палата, розширений склад) від 21 червня 2023 року, Guangdong Haomei New Materials and Guangdong King Metal Light Alloy Technology v Commission, T-326/21	73
4. Бюджет та субсидії Європейського Союзу: грантова угода	76
Рішення Загального Суду (Сьома Палата) від 26 липня 2023 року, інженерія –	

Ingegneria Informatica v Commission and REA, T-222/22	76
5. Фінансові положення: боротьба із шахрайством	79
Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 24 липня 2023 року, EUROARTIEKA, C-107/23 PPU	79

I. Основоположні права: принцип «ne bis in idem»

Рішення Суду справедливості ЄС (Перша Палата) від 14 вересня 2023 року, Volkswagen Group Italia and Volkswagen Aktiengesellschaft, C-27/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Преюдиційне рішення – Стаття 50 Хартії основоположних прав Європейського Союзу – Принцип «ne bis in idem» – Покарання, накладене за недобросовісну комерційну практику – Кримінальний характер стягнення – Кримінальне стягнення, накладене в державі-члені після впровадження покарання за недобросовісну комерційну практику в іншій державі-члені, але яке стало остаточним до останнього покарання – Стаття 52 (1) – Обмеження принципу «ne bis in idem» – Умови – Координація проваджень та штрафних санкцій

У серпні 2016 року італійський орган з питань конкуренції наклав штраф у розмірі 5 мільйонів євро на Volkswagen Group Italia SpA та Volkswagen Aktiengesellschaft (відповідно, «VWGI» та «VWAG») за застосування недобросовісної комерційної практики відповідно до Кодексу споживачів. Порухення, про які йде мова, полягали, по-перше, у продажі в Італії з 2009 року дизельних транспортних засобів, обладнаних системами, призначеними для спотворення вимірювання викидів забруднюючих речовин, по-друге, у поширенні рекламних повідомлень, які наголошували / підкреслювали на відповідності цих транспортних засобів вимогам критеріїв, передбачених екологічним законодавством. VWGI та VWAG оскаржили рішення італійського органу з питань конкуренції у Tribunale amministrativo regionale per il Lazio (Регіональний адміністративний суд, Лаціо, Італія).

У червні 2018 року, до того, як цей суд виніс своє рішення, прокуратура Німеччини, до якої було подано справу, наклала на VWAG штраф у розмірі 1 мільярд євро відповідно до Закону про адміністративні правопорушення. Цей штраф стосувався, зокрема, торгівлі дизельними транспортними засобами, обладнаних системами, призначеними для спотворення вимірювання викидів забруднюючих речовин, і розповсюдження рекламних повідомлень, які наголошували на відповідності цих транспортних засобів критеріям, передбаченим екологічним законодавством. Рішення цієї прокуратури набрало законної сили 13 червня 2018 року, оскільки VWAG відмовився від його оскарження і, крім того, сплатив штраф передбачений в ньому.

У квітні 2019 року Регіональний Адміністративний Суд Лаціо відхилив позов VWGI та VWAG на тій підставі, *inter alia* / зокрема, що принцип «ne bis in idem» не перешкоджає застосуванню штрафу, встановленого рішенням італійського органу з питань конкуренції.

Consiglio di Stato (Державна рада, Італія), до якої VWGI та VWAG подали апеляцію проти цього рішення, вирішила звернутися до Суду ЄС з проханням

роз'яснити умови, за яких, у ситуації, коли є дублювання проваджень, в якому стягнення накладається у двох Державах-членах, що проводяться компетентними органами в різних секторах діяльності, можуть бути встановлені обмеження принципу «ne bis in idem», закріпленого у статті 50 Хартії Основних Прав Європейського Союзу («Хартія»).

У своєму рішенні Суд справедливості ЄС перш за все зазначає, що адміністративний штраф, передбачений національним законодавством, який накладено на компанію компетентним національним органом із захисту прав споживачів за недобросовісну комерційну практику, хоча і класифікується як адміністративне стягнення за національним законодавством, для цілей статті 50 Хартії становить кримінальне стягнення, якщо воно має каральну мету та має високий ступінь суворості.

Далі Суд заявляє, що принцип «ne bis in idem», закріплений у цьому положенні, виключає національне законодавство, що допускає штраф кримінального характеру, накладений на юридичну особу за таку недобросовісну комерційну практику, який повинен зберігатися, якщо ця особа була об'єктом кримінального правопорушення / засудження щодо тих самих фактів в іншій державі-члені, навіть якщо це засудження було винесено після дати рішення про накладення штрафу, але (це засудження) стало остаточним до того, як рішення у судовому провадженні, винесеному проти цього рішення, набуло сили «res judicata».

Наприкінці, Суд вважає, що стаття 52(1) Хартії² дозволяє обмеження застосування принципу «ne bis in idem», закріпленого в статті 50 Хартії, щоб дозволити дублювання проваджень або покарань щодо тих самих фактів за умов дотримання умов, викладених у статті 52(1) Хартії, як це визначено судовою практикою. По-перше, таке дублювання не повинно бути надмірним тягарем для відповідної особи; по-друге, повинні існувати чіткі та точні правила, які дозволяють передбачити, які дії чи бездіяльність можуть стати предметом дублювання; і, по-третє, провадження, про які йде мова, повинні були проводитись у спосіб, який є достатньо скоординованим і в приблизні часові рамки.

Висновки Суду

По-перше, що стосується оцінки того, чи є провадження та стягнення кримінальними за своєю природою, Суд нагадує, що принцип «ne bis in idem», закріплений у статті 50 Хартії, забороняє дублювання як провадження, так і стягнень кримінального характеру, для цілей цієї статті, за ті самі дії та проти тієї самої особи. Щоб здійснити таке судження, Суд спирається на три відповідні критерії, які

¹ Згідно з положенням: «Ніхто не може бути повторно притягнутий до суду або покараний у кримінальному провадженні за правопорушення, за яке його або її вже було остаточно виправдано або засуджено в межах Союзу відповідно до закону».

² Відповідно до цього положення: «Будь-яке обмеження здійснення прав і свобод, визнаних цією Хартією, має бути передбачено законом і поважати суть цих прав і свобод. Згідно з принципом пропорційності, обмеження можуть бути зроблені лише якщо вони є необхідними та дійсно відповідають цілям загального інтересу, визнаним Союзом, або потребі захистити права та свободи інших».

впливають з судової практики. Перший – це юридична класифікація правопорушення згідно з національним законодавством, другий – внутрішній характер правопорушення, та третій – ступінь суворості покарання, яке може понести відповідна особа. Що стосується, зокрема, другого критерію, сам факт того, що покарання також переслідує стримуючу мету, не означає, що воно не може кваліфікуватися як кримінальне стягнення. Суттю кримінального стягнення є покарання та стримування протиправної поведінки. Що стосується третього критерію, Суд зазначає, що ступінь суворості розглянутих заходів визначається з посиланням на максимальне потенційне покарання, передбачене відповідними положеннями. Таким чином, фінансово-адміністративний штраф, який може досягати суми 5 мільйонів євро, має такий ступінь суворості, який може підтвердити думку про те, що це покарання є кримінальним за своєю природою.

По-друге, для того, щоб оцінити, чи відповідає італійське законодавство у цій справі принципу «*ne bis in idem*», передбачений статтею 50 Хартії, Суд перш за все надає роз'яснення щодо умови «*bis*». Таким чином, для того, щоб судове рішення вважалось остаточним щодо фактів, що підлягають повторному провадженню, це рішення повинно було не тільки стати остаточним, але й бути прийняте після того, як було прийнято рішення по суті справи. Хоча це правда, що застосування принципу «*ne bis in idem*» передбачає наявність попереднього остаточного рішення, з цього не обов'язково випливає, що наступні рішення, яким заважає цей принцип, можуть бути лише тими, які були прийняті після цього попереднього остаточного рішення. Якщо існує остаточне рішення, цей принцип перешкоджає порушенню або продовженню кримінального провадження за тими самими фактами.

Далі, що стосується умови «*idem*», Суд зазначає, що для того щоб оцінити наявність того ж самого злочину, відповідним критерієм є тотожність істотних фактів, що розуміються як наявність сукупності конкретних обставин, які нерозривно пов'язані між собою і які призвели до остаточного виправдання або засудження відповідної особи. На противагу цьому, правова класифікація фактів та захищеного юридичного інтересу за національним законодавством, поки що не є релевантною оскільки захист, наданий статтею 50 Хартії, не може відрізнитися від однієї держави-члена до іншої. Крім того, цього недостатньо, щоб факти були просто схожими, оскільки принцип «*ne bis in idem*» може застосовуватися лише тоді, коли факти, до яких застосовуються дві групи / пари проваджень / два провадження або два покарання, про які йдеться, є ідентичними, що є питанням, яке має суд має оцінити.

Нарешті, щодо умов, за яких обмеження принципу «*ne bis in idem*», що є закріплені в Хартії може бути обґрунтованим, Суд зазначає, що згідно зі статтею 52(1) Хартії таке обмеження може бути обґрунтовано тією мірою, якою це передбачено законом і відповідає суті статті 50 Хартії, а також принципу пропорційності. Можливість дублювання провадження та покарання відповідає суті статті 50 Хартії за умови, що відповідні акти національного законодавства не допускають судового розгляду та покарання щодо одних і тих самих фактів на підставі того самого правопорушення або з тією самою метою, а лише

передбачають можливість дублювання проваджень та штрафних санкцій за різним законодавством. Що стосується принципу пропорційності, він вимагає, щоб дублювання проваджень і покарань, передбачених національним законодавством, не перевищувало того, що є доцільним і необхідним для досягнення цілей, законно переслідуваних цим законодавством, при цьому мається на увазі, що коли є вибір між кількома відповідними заходами, слід вдатися до найменш обтяжливих заходів. У зв'язку з цим державні органи можуть законно обирати додаткові правові заходи реагування на певну шкідливу для суспільства поведінку за умови, що накопичені правові реакції не являють собою надмірного тягаря для зацікавленої особи. Отже, той факт, що дві групи проваджень переслідують різні цілі загального інтересу, які правомірно захищати в сукупності, може бути прийнятий до уваги під час аналізу пропорційності дублювання проваджень та штрафних санкцій, як фактор, який би виправдовував таке дублювання, за умови, що ці провадження доповнюють один одного, і що додатковий тягар, який представляє таке дублювання, може бути відповідно виправданий двома переслідуваними цілями. Що стосується суворої необхідності дублювання проваджень та стягнень, необхідно оцінити, чи існують чіткі та точні правила, які дозволяють передбачити, які дії чи бездіяльність можуть бути предметом такого дублювання, а також передбачити, чи буде існувати координація між різними органами влади, чи були ці дві групи проваджень проведені у достатньо скоординований спосіб та у визначені терміни і чи будь-яке покарання, яке могло бути накладене під час провадження, яке було першим за часом, було враховано при оцінці другого покарання, тобто тягар цього дублювання, який виникає в результаті для відповідних осіб, обмежується тим, що є суворо необхідним, а загальні накладені покарання відповідають тяжкості вчинених правопорушень.

II. Громадянство Союзу: втрата громадянства Союзу внаслідок втрати громадянства держави-члена

Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 5 вересня 2023 року, *Udlændinge- og Integrationsministeriet* (Втрата громадянства Данії), C-689/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Преюдиційне рішення – Громадянство Європейського Союзу – Стаття 20 Договору про функціонування Європейського Союзу (ДФЄС) – Стаття 7 Хартії основоположних прав Європейського Союзу – Громадянин, який має громадянство держави-члена та громадянство третьої країни – Втрата громадянства держави-члена з огляду на закон після досягнення / при досягненні 22-річного віку на підставі відсутності справжнього зв'язку із цією державою-членом, якщо до дати досягнення цього віку не було подано заяву про збереження громадянства – Втрата громадянства Союзу – Дослідження пропорційності наслідків цієї втрати з точки зору права ЄС – Строк позовної давності

Х, яка народилась в Сполучених Штатах Америки в сім'ї матері-данки та батька-американця, з народження мала данську та американську національність. Досягнувши 22-річного віку, вона звернулася до *Udlændinge- og Integrationsministeriet* (Міністерство імміграції та інтеграції, Данія), щоб зберегти своє данське громадянство.

Рішенням від 31 січня 2017 року Міністерство імміграції та інтеграції повідомило Х, що вона втратила громадянство Данії у віці 22 років, і що воно не може дозволити зберегти її громадянство, оскільки вона подала заяву після досягнення цього віку. У разі відсутності заяви про збереження громадянства до досягнення цього віку, законодавство Данії передбачає втрату громадянства в силу закону для громадян Данії, які народилися за межами території Данії і ніколи не проживали і не проводили там часу в умовах, що демонструють справжній зв'язок з Данією. Відповідно, Х втратила своє данське громадянство, а отже, і громадянство Союзу, без того, щоб данська влада провела, у світлі законодавства ЄС, будь-який перегляд пропорційності наслідків цієї втрати в її ситуації.

9 лютого 2018 року Х звернулася до суду Данії з позовом про скасування цього рішення. У цьому контексті суд *Østre Landsret* (Вищий Суд Східної Данії, Данія) порушив питання про те, чи узгоджується внутрішнє законодавство, таке як законодавство Данії про громадянство, зі статтею 20 ДФЄС, що тлумачиться разом зі статтею 7 Хартії Основних Прав Європейського Союзу.

Суд ЄС, засідаючи у складі Великої Палати, постановляє, що таке національне законодавство узгоджується з правом ЄС за умови, що відповідна особа мала можливість протягом розумного строку подати заяву про збереження або відновлення громадянства, що дає змогу розглянути питання пропорційності втрати

громадянства з точки зору права ЄС і там, де це доречно, збереження або відновлення «ex tunc» цього громадянства, яке має бути отримане; такий строк може починатися лише з того моменту, коли компетентні органи належним чином повідомлять цю особу про цю втрату або про неминучість цієї втрати, а також про його або її право звернутися протягом цього періоду з клопотанням про збереження або відновлення того громадянства.

Висновки Суду

Перш за все, Суд зазначає, що законодавство ЄС не перешкоджає державі-члену передбачати, коли встановлюються умови для набуття та втрати громадянства, що оцінка того, чи існує справжній зв'язок з цією державою-членом, ґрунтується на врахуванні таких критеріїв, як місце народження та проживання відповідної особи, а також умови перебування цієї особи на території держави, або від цієї держави-члена, обмежуючи таку оцінку періодом до дати, коли ця особа досягла 22-річного віку.

Проте Суд зазначає, що, якщо втрата громадянства держави-члена виникає в силу закону в певному віці та тягне за собою втрату громадянства Союзу та прав, пов'язаних з ним, компетентні національні органи та суди повинні бути в змозі розглянути наслідки втрати цього громадянства з точки зору права ЄС і, де це доречно дати можливість цій особі зберегти своє громадянство або відновити його «ex tunc».

Що стосується, зокрема, строку подання заяви про проведення такої експертизи з метою збереження або відновлення громадянства, то за відсутності конкретного строку, встановленого законодавством ЄС з цією метою, кожна держава-член має встановити процедурні правила для забезпечення захисту прав, які особи випливають із законодавства ЄС, за умови, що ці правила відповідають, *inter alia*, принципу ефективності, оскільки вони не роблять його на практиці неможливим, або надмірно складним для реалізації прав, наданих законодавством ЄС. У зв'язку з цим держави-члени можуть вимагати, виходячи з принципу правової визначеності, подання такої заяви до компетентних органів протягом розумного строку.

Однак, у світлі серйозних наслідків, спричинених втратою громадянства держави-члена, коли ця втрата тягне за собою втрату громадянства Союзу, для ефективного здійснення прав, які такі громадяни отримують / мають із статті 20 ДФЄС, національні правила чи практики, які можуть перешкодити зацікавленій особі вимагати перевірку пропорційності цих наслідків з точки зору права ЄС, не можуть розглядатися як сумісні з принципом ефективності. Таким чином, якщо ця особа не була належним чином проінформована про право на запит проведення такої перевірки, та не була чином проінформована про кінцевий термін для подання такого прохання, його або її запит не можна вважати неприйнятним на підставі, що цей кінцевий строк минув.

У цій справі, враховуючи, що в контексті дослідження пропорційності наслідків втрати датського громадянства з точки зору законодавства ЄС, відповідна особа, така як X, повинна мати можливість покладатися на всі відповідні питання, які могли виникнути до його чи її 22-річного дня народження, Суд вважає, що цей період повинен тривати протягом розумного періоду часу після дати, коли ця особа досягає цього віку. Більше того, цей розумний строк не може розпочатися, якщо компетентні органи належним чином не повідомили цю особу про втрату її громадянства або про неминучість такої втрати, а також про її право подати протягом цього періоду заяву про збереження громадянства або відновлення цього громадянства. За відсутності цього компетентні національні органи та суди повинні бути в змозі провести перевірку пропорційності наслідків втрати громадянства, як допоміжне питання, у контексті заяви зацікавленої особи про проїзний документ або будь-який інший документ, що підтверджує його або її громадянство.

Відповідна дата, яку слід брати до уваги для цілей такої перевірки, обов'язково відповідає дню, коли відповідна особа досягла 22 років, оскільки ця дата є невід'ємною частиною законних критеріїв, визначених державою-членом, і від якої залежить збереження або втрата громадянства цієї особи.

Нарешті, Суд зазначає, що відсутність будь-якої можливості, запропонованої національним законодавством, за умов, які відповідають праву ЄС, отримати від національних органів влади та, потенційно, від національних судів перевірку пропорційності наслідків втрати громадянства відповідної держави-члена з точки зору законодавства ЄС і яка може, у відповідних випадках, призвести до відновлення *ex tunc* цього громадянства, не може бути компенсована можливістю натуралізації, незалежно від умов, можливо сприятливих, за яких можна отримати таку натуралізацію.

III. Провадження Європейського Союзу: позови про анулювання

Наказ Загального Суду (Друга Палата) від 20 вересня 2023 року, *Nicoventures Trading and Others v Commission*, T-706/22

[Посилання на повний текст наказу](#)

Позов про анулювання – Громадське здоров'я – Скасування деяких винятків для пристроїв нагрівання тютюну – Безпосередній інтерес – Відсутність індивідуального інтересу – Неприйнятність

Nicoventures Trading, один із заявників, який був створений у 2011 році в межах групи *British American Tobacco*, розробляє та продає інноваційні негорючі продукти, такі як пристрої нагрівання тютюну. Вони продають їх іншим компаніям у групі, включаючи інших заявників, які розповсюджують або мають намір розповсюджувати їх на ринках 14 Держав-членів.

29 червня 2022 року Європейська комісія прийняла делеговану директиву 2022/2100³ («оскаржуваний захід»), яка вносить зміни до Директиви 2014/40⁴, щодо скасування деяких винятків щодо пристроїв нагрівання тютюну. Цей захід забороняє маркетинг пристроїв нагрівання тютюну з характерним смаком та підпорядковує пристрої нагрівання тютюну для куріння, які не мають характерного смаку, таким же вимогам до маркування, що й стосовно деяких інших тютюнових продуктів для куріння, а саме сигарет, тютюну для самокруток та тютюну для кальяну. Державам-членам необхідно прийняти транспозиційні заходи для виконання цієї нової заборони та цих нових обов'язків до 23 жовтня 2023 року.

Позивачі подали позов щодо анулювання цього заходу до Загального Суду, стверджуючи, що цей захід негативно впливає на їх правове становище.

Своєю постановою Суд відхиляє позов як неприйнятний на тій підставі, що оскаржуваний захід особисто не стосується заявників.

Висновки Суду

Для початку, Суд нагадує, що згідно з четвертим пунктом статті 263 ДФЄС будь-яка фізична або юридична особа може порушити позов проти акта, адресованого їй особисто або який безпосередньо і індивідуально стосується її, а також проти регулятивного акта, який безпосередньо стосується її та не передбачає виконавчих заходів.

³ Делегована Директива Комісії (ЄС) 2022/2100 від 29 червня 2022 року про внесення змін до Директиви 2014/40/ЄС Європейського Парламенту та Ради щодо скасування певних винятків щодо тютюнових виробів з підігрівом ((Офіційний Журнал) 2022 L 283, стор. 4).

⁴ Директива 2014/40/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 3 квітня 2014 року про наближення законів, підзаконних нормативно-правових актів та адміністративних положень щодо виробництва, представлення та продажу тютюнових виборів і супутніх продуктів та про скасування Директиви 2001/37/ЄС (ОJ (Офіційний Журнал) 2014. L 127, стор. 1).

Оскільки оскаржуваний захід, який є регулятивним актом, передбачає виконавчі заходи та тому не підпадає під останню ситуацію, передбачену четвертим пунктом статті 263 ДФЄС, Суд розглядає, чи стосується цей захід безпосередньо та індивідуально заявників в цілях другої ситуації, передбаченої в цьому положенні.

Щодо безпосереднього інтересу суд, після нагадування про два сукупні критерії, які повинні бути дотримані, вказує, що заявники підпадають під заборону та обов'язки, які виникають безпосередньо з оскарженого заходу, незалежно від того, чи він передбачає виконавчі заходи, а саме транспозиційні заходи. Транспозиційні заходи, передбачені в заході, необхідні лише для повного виконання заборони та обов'язків, що стосуються законів Держав-членів, без будь-якої власної дискреції Держав-членів, оскільки оскаржуваний захід не залишає жодної дискреції Держав-членам у цьому відношенні. Тому заявників слід вважати безпосередньо зацікавленими в оскаржуваному заході.

Щодо індивідуальної зацікавленості, Суд нагадує, що захід загального застосування може бути індивідуально важливим для певних фізичних або юридичних осіб і, таким чином, мати характер рішення щодо них, якщо цей захід впливає на конкретних фізичних або юридичних осіб через певні їх атрибути або через фактичну ситуацію, яка відрізняє їх від інших осіб та тим самим індивідуально виділяє їх так само, як і адресата.

По-перше, Суд визначає, що дозволи на реалізацію, заяви та повідомлення, які передбачені Директивою 2014/40 до введення в ринковий обіг тютюнових продуктів, та на які посилаються заявники, не дозволяють довести, що оскаржуваний захід в індивідуальному порядку стосувався заявників.

У цьому відношенні Суд вважає, по-перше, що сам факт, що оператори, які зробили заяву або повідомлення, або які мають дозвіл, можуть бути ідентифіковані на момент прийняття оскаржуваного заходу, сам по собі не є достатнім для того, щоб вважати, що ці оператори є індивідуально зацікавленими.

По-друге, кількість фізичних або юридичних осіб, які постраждали від оскаржуваного заходу, також не є вирішальною.

По-третє, навіть якщо абсолютна заборона маркетингу пристроїв нагрівання тютюну з характерним смаком, передбачена оскаржуваним заходом, неминуче поставить під сумнів дозволи деяких заявників, ці дозволи не можуть вважатися такими, які диференціюють позицію власників цих дозволів і відрізняють цю позицію індивідуально по відношенню до оскаржуваного заходу, як, якщо б ці власники були його адресатами. Перш за все, наслідки оскаржуваного заходу утворюються однаковою мірою як для операторів, яким надано дозвіл, так і для операторів, які зробили заяву чи повідомлення, передбачені Директивою 2014/40, або навіть для операторів, які ще не отримали дозвіл або не зробили заяву чи повідомлення, але мають намір виводити такі продукти на ринок. Далі, дозволи та заяви чи повідомлення відповідають об'єктивним вимогам, визначеним загальним та абстрактним способом для всіх операторів, без будь-якого елементу ексклюзивності для зазначених операторів. Зрештою, оскільки Директива 2014/40

передбачає, що різні делеговані акти можуть уточнювати або змінювати умови маркетингу тютюнових продуктів, які входять до її сфери застосування, торгівлі ліцензії та права не можуть розглядатися як набуті безстроково.

По-четверте, те, що заявники не перебувають у тій же самій ситуації, що і оператори, які перебувають вгорі та внизу ланцюгу виробництва та розподілу відповідних продуктів, є непомітним. Позивачі повинні довести, що вони постраждали через атрибут або фактичну ситуацію, яка є для них особливою та робить їх подібними до адресата рішення.

В другу чергу, Суд відкидає аргументи заявників про суттєвий вплив на їхню конкурентоспроможність. Те, що деякі оператори зазнають більшого економічного впливу заходу загального застосування, ніж інші, недостатній для того, щоб відрізнити їх окремо від усіх інших операторів, оскільки застосування такого заходу набуває чинності в силу об'єктивно визначеної ситуації. Простий факт того, що фізичні або юридичні особи можуть втратити основне джерело доходу внаслідок нового законодавства, не доводить, що вони перебувають в особливій ситуації. Це також не є достатнім для того, щоб довести, що це законодавство застосовується до них індивідуально, оскільки ці особи повинні представити докази обставин, які дозволяють вважати, що завдана шкода, яку вони, за їхнім твердженням, зазнали, така, що робить їх індивідуально відрізненими від усіх інших економічних операторів, яких стосується це законодавство в такий самий спосіб, як щодо цих осіб.

Наказ Загального Суду (Перша Палата, розширений склад) від 6 вересня 2023 року, EDPS v Parliament and Council, T-578/22

[Посилання на повний текст наказу](#)

[Позов про анулювання – Закон, що регулює діяльність інституцій – Обробка персональних даних Європолом – Регламент \(ЄС\) 2016/794 – Інституційні прерогативи Європейського інспектора із захисту персональних даних \(EDPS\) – Locus standi – Частково неприйнятний позов і частково явно неприйнятний позов](#)

З січня 2022 року після розслідування з власної ініціативи Європейський інспектор із захисту персональних даних (EDPS) прийняв рішення проти Агентства Європейського Союзу зі співробітництва у сфері правоохоронної діяльності (Європол)⁵. Цим рішенням EDPS наказав Європолу, по суті, для кожного внеску, отриманого з 4 січня 2022 року, перейти до категоризації суб'єктів даних протягом 6 місяців з дати отримання цього внеску, а також перейти до категоризації суб'єктів даних у межах 12 місяців для всіх наборів даних, існуючих на дату цього рішення, після закінчення періодів яких Європол повинен був видалити ці дані.

⁵ Відповідно до статті 43(3)(e) Регламенту (ЄС) 2016/794 Європейського Парламенту та Ради від 11 травня 2016 року про Агенцію Європейського Союзу для співпраці у сфері правоохоронних органів (Європол) та про заміну та скасування Рішень Ради 2009/371/ЈНА, 2009/934/ЈНА, 2009/935/ЈНА, 2009/936/ЈНА та 2009/968/ЈНА ОЈ (Офіційний Журнал) 2016 L 135, стор. 53; «початковий регламент Європолу».

8 червня 2022 року Європейський парламент і Рада ухвалили змінений регламент Європолу⁶. Цей регламент, по суті, відповідно до двох перехідних положень⁷, встановлював умови, за яких Європол має розпочати, протягом визначеного періоду, категоризацію наборів даних, якими він володіє на момент набуття чинності зміненого регламенту Європолу та визначає умови та процедури, згідно з якими обробка персональних даних не стосується категорій даних суб'єктів, перелічених у Додатку II до зміненого регламенту Європолу, і які були передані до Європолу до 28 червня 2022 року, має бути дозволена для підтримки поточного кримінального розслідування.

EDPS вважав, що оскаржувані положення порушують його незалежність і повноваження як наглядового органу, оскільки, на його думку, вони заднім числом легалізували оскаржуване збереження даних Європолом практики та де-факто скасував рішення від 3 січня 2022 року. Таким чином, відповідно до статті 263 ДФЄС він домагався в Загальному Суді скасування цих положень. EDPS стверджував, що його право подати позов було виправдано необхідністю мати можливість мати судовий засіб правового захисту для захисту своїх інституційних прерогатив і, зокрема, своєї незалежності як наглядового органу.

У цій справі Загальний Суд вперше розглядає позов щодо анулювання законодавчого акту Ради та Парламенту, поданий EDPS, який, зокрема, порушує питання юрисдикції Загального Суду. Суд має заслухати та розглянути цей позов, питання застосування рішення у справі «Парламент проти Ради» (C-70/88)⁸ за аналогією до цієї справи та питання прямого занепокоєння EDPS, з яким поводяться так само, як і з юридичною особою, відповідно до четвертого параграфу статті 263 ДФЄС.

Висновки Суду

Спочатку Суд з'ясує, чи має він юрисдикцію розглядати позов, поданий EDPS, і зауважує, перш за все, що EDPS не входить до складу заявників, зазначених у другому та третьому параграфах статті 263 ДФЄС⁹, або у списку установ / інституцій у статті 13(1) ДЄС¹⁰. Далі Суд зазначає, що хоча перший параграф статті 263 ДФЄС прямо посилається на органи, служби та агентства ЄС у списку авторів актів, законність яких може бути поставлена під сумнів у контексті позову щодо анулювання, це не так щодо другого та третього параграфів статті 263 ДФЄС. Таким

⁶ Відповідно до Регламенту (ЄС) 2022/991 Європейського Парламенту та Ради від 8 червня 2022 року щодо співпраці Європолу з приватними сторонами, обробки персональних даних Європолом на підтримку кримінальних розслідувань та ролі Європолу в дослідженнях та інновації (OJ 2022 L 169, стор. 1), таким чином вносячи зміни до початкового регламенту Європолу («змінений регламент Європолу»).

⁷ Статті 74а і 74б зміненого Регламенту Європолу («оскаржувані положення»).

⁸ Рішення від 22 травня 1990 року, Parliament v Council (C-70/88, EU:C:1990:217).

⁹ Відповідно до цього положення позов може бути поданий до Суду, з одного боку, Державою-членом, парламентом, Радою або Комісією, а з іншого – Рахунковою палатою, Європейським центральним банком (ЄЦБ) і Комітет регіонів.

¹⁰ Сім інституцій, згаданих у цьому положенні, - це Парламент, Європейська Рада, Рада, Комісія, Суд Європейського Союзу, Європейський центральний банк і Рахункова палата.

чином, Загальний Суд стверджує, що хоча статус EDPS як незалежного наглядового органу закріплено як у Договорі ФЄС, так і в Хартії¹¹, EDPS було створено як орган ЄС не актом первинного права, а підзаконним актом¹².

Отже, EDPS, хоча і є органом ЄС із особливим статусом, не є установою ЄС і, в будь-якому випадку, не може розглядатися як один із заявників, згаданих у другому та третьому параграфах статті 263 ДФЄС. Нарешті, Загальний Суд приходить до висновку, що він має юрисдикцію виносити рішення щодо позову, оскільки позови, зазначені у статті 263 ДФЄС, подані, зокрема, інституцією ЄС проти законодавчого акту, мають бути зарезервовані для розгляду Судом ЄС¹³, та EDPS не є ані установою / інституцією, ані заявником, зазначеним у другому та третьому параграфах статті 263 ДФЄС.

По-друге, Загальний Суд оцінює правоздатність EDPS відповідно до судової практики, що впливає з рішення у справі «Парламент проти Ради» (C-70/88). Він зазначає, що в цьому рішенні, на яке посилався EDPS на підтримку його конкретної правоздатності порушувати справу для захисту своїх інституційних прерогатив, Суд постановив, що Парламент не мав жодної можливості оскаржити в Судах Європейського Союзу, акти, прийняті іншими інституціями, що можуть порушувати його власні прерогативи, і Суд справедливості ЄС вирішив заповнити цю прогалину, вдавшись до загального принципу інституційного балансу. На відміну від тієї справи, EDPS може подати позов щодо анулювання на підставі четвертого параграфу статті 263 ДФЄС, оскільки EDPS є органом, створеним актом вторинного законодавства ЄС, який може розглядатися так само, як юридична особа. Крім того, Загальний Суд стверджує, що хоча EDPS має особливий статус, визнаний як Договором ФЄС, так і Хартією, і що створення незалежних наглядових органів є важливим елементом захисту осіб щодо захисту персональних даних, незалежність, за якої EDPS повинен виконувати свої обов'язки на практиці, не має на меті обмеження повноважень законодавчого органу ЄС¹⁴.

Отже, EDPS повинен виконувати свої обов'язки та повноваження повністю незалежно, і саме в рамках законодавчих актів, прийнятих спільно Парламентом і Радою, і відповідно до них він контролює дотримання правил, що стосуються захисту осіб щодо обробки персональних даних з боку інституції, органу, офісу та агентства ЄС. Загальний Суд приходить до висновку, що рішення у справі «Парламент проти Ради» (C-70/88) не може бути застосоване за аналогією до ситуації EDPS, який не може бути визнаний правоздатним для подання позову відповідно до цього рішення і якого слід розглядати як заявника, який повинен відповідати умовам прийнятності, викладеним у четвертому параграфі статті 263 ДФЄС.

¹¹ Згідно зі статтею 16(2) ДФЄС та статтею 8(3) Хартії основоположних прав Європейського Союзу (далі – Хартія), дотримання правил щодо захисту осіб у зв'язку з обробкою персональних даних інституціями, органами, офісами та агентствами ЄС підлягають контролю незалежних органів влади.

¹² Стаття 41(1) Регламенту (ЄС) № 45/2001 Європейського Парламенту та Ради від 18 грудня 2000 року про захист осіб щодо обробки персональних даних установами та органами Співтовариства та щодо вільного руху таких даних (ОJ 2001 L 8, стор. 1).

¹³ Відповідно до статті 51(b) Статуту Суду справедливості ЄС.

¹⁴ Як передбачено в статті 14(1) і 16(1) ДЄС.

По-третє, у контексті розгляду правомочності EDPS порушувати провадження згідно з четвертим параграфом статті 263 ДФЄС, Суд аналізує, в якості попереднього зауваження, чи може EDPS, як орган ЄС, розглядатися так само, як і юридична особа в розумінні цієї статті. Суд зазначає, що, застосовуючи тлумачення цього положення у світлі принципів ефективного судового перегляду та верховенства права, орган ЄС, такий як EDPS, як «юридична особа», має право подавати позов про скасування оскаржуваних положень, за умови, що вони прямо та особисто стосуються EDPS у значенні цього положення. Така законна особа дійсно так само ймовірно, як і будь-яка інша фізична чи юридична особа, матиме негативний вплив на її права чи інтереси актом ЄС, і, отже, вона повинна мати можливість, відповідно до цих умов, вимагати анулювання такого акта.

Стосовно умови, що юридична особа має бути безпосередньо зацікавлена, Суд зазначає, що в цьому відношенні мають бути дотримані два сукупні критерії. Що стосується, по-перше, критерію впливу оскаржуваних положень на правову ситуацію EDPS, Суд зазначає, що EDPS несе відповідальність за моніторинг застосування інституціями, органами, службами чи агентствами ЄС відповідних правил щодо захисту персональних даних¹⁵. У даній справі оскаржувані положення вносять зміни до початкового регламенту Європолу та не мають жодного відношення до характеру чи обсягу завдань, покладених на EDPS законодавством ЄС. Таким чином, хоча правовий режим, за моніторинг якого відповідає EDPS, було змінено, його власні повноваження не були змінені, оскільки спосіб, у який він може законно здійснювати ці повноваження, не був змінений як такий. Таким чином, оскаржувані положення безпосередньо не стосувалися EDPS, оскільки вони не вплинули на його права, обов'язки чи повноваження. Крім того, щодо впливу оскаржуваних положень на рішення від 3 січня 2022 року, Суд чітко пояснює, що це рішення є адміністративним рішенням, яке не може впливати на законодавчі акти, такі як змінений регламент Європолу, або впливати на його зміст.

По-друге, щодо критерію повноважень адресатів, відповідальних за імплементацію оскаржуваних положень, Суд зазначає, що ці положення залишають Європолу певну свободу розсуду. Таким чином, вони не є суто автоматичними за своєю природою, що є результатом одних тільки правил ЄС щодо EDPS, без застосування інших проміжних правил.

Отже, враховуючи те, що оскаржувані положення безпосередньо не впливають на правову ситуацію EDPS і що умови, згідно з якими акт, скасування якого вимагається, має стосуватися безпосередньо та індивідуально, є сукупними, Суд доходить висновку, що позов є неприйнятним.

¹⁵ Згідно зі статтею 1(3) Регламенту (ЄС) 2018/1725 Європейського Парламенту та Ради від 23 жовтня 2018 року про захист фізичних осіб стосовно обробки персональних даних інститутами, органами, службами та агентствами Союзу і про вільний рух таких даних, а також про скасування Регламенту (ЄР) № 45/2001 і Рішення № 1247/2002/ЄС (ОJ (Офіційний Журнал) 2018 L 295, стор. 39), а також статті 43(1) початкового регламенту Європолу.

IV. Захист персональних даних

Рішення Суду справедливості ЄС (Перша Палата) від 7 вересня 2023 року, Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra, C-162/22

[Посилання на повний текст рішення](#)

Преюдиційне рішення – Телекомунікації – Обробка персональних даних у секторі електронних комунікацій – Директива 2002/58/ЄС – Сфера застосування – Стаття 15 (1) – Дані, які зберігаються постачальниками послуги електронного зв'язку та надані органам кримінального провадження – Подальше використання цих даних при розслідуванні зловживання владою (невиконання своїх службових обов'язків)

Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra (Генеральна прокуратура Литовської Республіки) (далі – Генеральна прокуратура) розпочала внутрішнє розслідування щодо заявника (the appellant) в основному провадженні, який на той час був прокурором у Литовській прокуратурі через підстави вважати, що він, під час досудового розслідування, неправомірно надав підозрюваному та його захиснику відомості, що стосуються цього досудового розслідування.

У своєму звіті про це розслідування Генеральна прокуратура встановила, що заявник в основному провадженні фактично зловживав владою/належно не виконував свої обов'язки. Згідно з цим звітом, зловживання владою було продемонстровано доказами, отриманими під час службового розслідування. Зокрема інформація, отримана під час розвідувальних заходів та дані, зібрані під час двох досудових розслідувань підтвердили телефонний зв'язок між заявником в основному провадженні та адвокатом підозрюваного в межах досудового розслідування, яке вів заявник в основному провадженні щодо підозрюваного. На підставі цього звіту Генеральна прокуратура ухвалила два накази, якими наклала покарання на заявника в основному провадженні та звільнила його зі служби. Vilniaus apygardos administracinis teismas (Окружний адміністративний суд, м. Вільнюс, Литва), до якого заявник в основному провадженні подав позов про скасування цих двох наказів, відмовив у його задоволенні на тій підставі, зокрема, що розвідувальні заходи, проведені в цій справі, були законними та що інформація, зібрана відповідно до положення Закону про кримінальну розвідку¹⁶, була використана на законних підставах для оцінки того, чи зловживав заявник в основному провадженні своїм службовим становищем.

Заявник в основному провадженні подав апеляцію до Lietuvos vyriausioji administracinis teismas (Верховний адміністративний суд Литви), запитуючого суду, стверджуючи, що доступ органів розвідки у зв'язку з розвідувальними заходами

¹⁶ Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymas (Закон Литовської Республіки про кримінальну розвідку) від 2 жовтня 2012 року (Žin., 2012, № 122-6093), у редакції, застосовній до фактів у головному провадженні («Закон про кримінальну розвідку»).

до трафіку даних і фактичного змісту електронних комунікацій становив серйозне втручання в основні права, адже з огляду на положення Директиви про конфіденційність та електронний зв'язок¹⁷ та Хартії основних прав Європейського Союзу («Хартія»), такий доступ може надаватися лише з метою боротьби з тяжкими злочинами.

Проте, за словами заявника в основному провадженні, Закон про кримінальну розвідку¹⁸ передбачає, що такі дані можуть використовуватися для розслідування не лише тяжких кримінальних правопорушень, але й дисциплінарних проваджень службових або зловживань службовим становищем, пов'язаних з корупційними діями.

На думку запитуючого суду питання, порушені заявником в основному провадженні, включають два елементи: (i) доступ до даних, які зберігаються постачальниками електронних комунікаційних послуг для інших цілей, ніж боротьба з тяжкими злочинами та запобігання серйозним загрозам громадській безпеці; та (ii) після отримання такого доступу використання цих даних у розслідуванні неправомірної поведінки, пов'язаної з корупцією.

Нагадуючи висновки рішення у справі *Privacy International*¹⁹ щодо сфери застосування Директиви про секретність та електронні комунікації, а також висновки рішення в *Prokuratuur* (Умови доступу до даних, що стосуються електронних комунікацій)²⁰, що стосується обсягу мети запобігання, розслідування, виявлення та кримінального переслідування кримінальних правопорушень, запитуючий суд зазначає, що Суд справедливості ЄС ще не ухвалював рішення щодо впливу подальшого використання відповідних даних для втручання в основні права. За таких обставин суд, який запитує, має сумніви щодо того, чи слід розглядати таке подальше використання як серйозне втручання в основні права, закріплені в Хартії²¹, що може бути виправданим лише для цілей боротьби з тяжкими злочинами та запобігання серйозним загрозам громадській безпеці, таким чином заперечуючи можливість використання відповідних даних для розслідування корупційних злочинів при виконанні службових обов'язків.

Своїм рішенням Суд роз'яснює сферу застосування своєї судової практики, яка впливає з рішень у справах *La Quadrature du Net and Others*²² та *Commissioner of An Garda Síochána and Others*²³, постановляючи, що Стаття 15(1) Директиви про секретність та електронні комунікації, прочитана у світлі Хартії²⁴, забороняє

¹⁷ Серед іншого, стаття 15(1) Директиви 2002/58/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 12 липня 2002 року щодо опрацювання персональних даних і захисту приватності в секторі електронних комунікацій (Директива про приватність та електронні комунікації) (ОJ (Офіційний Журнал) 2002 L 201, С. 37), зі змінами, внесеними Директивою 2009/136/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 25 листопада 2009 (ОJ (Офіційний Журнал) 2009 L 337, С. 11).

¹⁸ Стаття 19(3) Закону про кримінальну розвідку.

¹⁹ Рішення *Privacy International* від 6 жовтня 2020 року (С-623/17, ЕУ:С:2020:790, пункт 39).

²⁰ Рішення прокуратури від 2 березня 2021 року (Умови доступу до даних, що стосуються електронних комунікацій) (С-746/18, ЕУ:С:2021:152, пункти 33 і 35).

²¹ Статті 7 і 8 Хартії.

²² Рішення від 6 жовтня 2020 року, *La Quadrature du Net and Others* (С-511/18, С-512/18 та С-520/18, ЕУ:С:2020:791).

²³ Рішення від 5 квітня 2022 року, *Commissioner of An Garda Síochána and Others* (С-140/20, ЕУ:С:2022:258).

²⁴ Статті 7, 8 і 11 і стаття 52(1) Хартії.

використання у зв'язку з розслідуваннями неправомірної поведінки, пов'язаної з корупцією при виконанні службових обов'язків, персональних даних, що стосуються електронних комунікацій, які були збережені відповідно до законодавчих заходів, прийнятих відповідно до цього положення, провайдерами електронних комунікаційних послуг, і які згодом були надані, відповідно до цих заходів, компетентним органам з метою боротьби з тяжкою злочинністю.

Висновки Суду

Стосовно умов, за яких дані про трафік і місцезнаходження, пов'язані з такими повідомленнями, можуть використовуватися під час внутрішньої процедури щодо службових злочинів, пов'язаних з корупцією, Суд, перш за все, нагадує, що доступ до цих даних може бути надано відповідно до заходу, прийнятого у відповідності до статті 15(1) Директиви про секретність та електронні комунікації, лише тоді, коли ці дані зберігаються відповідними провайдерами у спосіб, який узгоджується з цим положенням.

Далі, подальше використання цих даних можливе лише за умови, по-перше, що їх збереження постачальниками електронних комунікаційних послуг відповідає статті 15(1) Директиви про секретність та електронні комунікації, яка тлумачиться судовою практикою Суду, і, по-друге, що доступ до цих даних, наданий компетентним органам, сам по собі узгоджувався із цим положенням.

Що стосується цілей, які можуть виправдати використання органами державної влади даних, які зберігаються постачальниками послуг електронного зв'язку відповідно до заходу згідно зі статтею 15(1) Директиви про секретність та електронні комунікації, протлумаченої у світлі Хартії, Суд нагадує, що це положення дозволяє державам-членам вводити винятки з принципового зобов'язання забезпечувати конфіденційність персональних даних, викладеного в статті 5(1) цієї директиви, а також з відповідних зобов'язань, також згаданих у статтях 6 і 9 цієї директиви, якщо таке обмеження є необхідним, відповідним і пропорційним заходом у демократичному суспільстві для захисту національної безпеки, оборони та громадської безпеки, а також запобігання, розслідування, виявлення та судового переслідування кримінальних правопорушень або несанкціонованого використання системи електронного зв'язку. З цією метою Держави-члени можуть, серед іншого, прийняти законодавчі заходи, що передбачають збереження даних протягом обмеженого періоду, виправданого однією з цих підстав.

Проте Суд нагадує, що стаття 15(1) Директиви про секретність та електронні комунікації не може дозволити, аби винятки із принципового зобов'язання забезпечувати конфіденційність електронних комунікацій та даних, що з ними пов'язані, і, зокрема, заборони на зберігання цих даних, передбачених статтею 5 цієї директиви, стали правилом, якщо останнє положення в значній мірі не втратить сенсу.

Що стосується цілей, які можуть виправдати обмеження прав і обов'язків, викладених, зокрема, у статтях 5, 6 і 9 Директиви про секретність та електронні комунікації, Суд нагадує, що перелік цілей, викладений у першому реченні статті 15(1) цієї директиви є вичерпним, внаслідок чого законодавчий захід, ухвалений згідно з цим положенням, по-справжньому та суворо повинен відповідати одній із цих цілей.

Щодо цілей, пов'язаних із суспільними інтересами, які можуть виправдовувати вжитий відповідно до статті 15(1) Директиви про секретність та електронні комунікації захід, Суд нагадує, що це зрозуміло з його судової практики, зокрема з рішень у *La Quadrature du Net and Others*; та *Commissioner of An Garda Síochána and Others* (поліція Ірландії), що, відповідно до принципу пропорційності існує ієрархія між цими цілями за їхньою відповідною важливістю, та що важливість мети, яку переслідує такий захід, має бути пропорційною серйозності втручання, яке воно передбачає. У цьому відношенні важливість цілі захисту національної безпеки перевищує важливість інших цілей, зазначених у статті 15(1) Директиви про секретність та електронні комунікації, серед іншого, цілі боротьби зі злочинністю в цілому, навіть із тяжкими злочинами, та забезпеченням громадської безпеки. За умови виконання інших вимог, викладених у статті 52(1) Хартії, мета захисту національної безпеки може виправдати заходи, які спричиняють більш серйозне втручання в основні права, ніж ті, які можуть бути виправдані цими іншими цілями.

Зокрема, стосовно мети попередження, розслідування, виявлення та кримінального переслідування кримінальних правопорушень, Суд зазначає, що відповідно до принципу пропорційності лише дії, спрямовані на боротьбу з тяжкими злочинами та заходи, спрямовані на запобігання серйозним загрозам громадській безпеці, здатні виправдовувати серйозне втручання в основоположні права, закріплені в статтях 7 і 8 Хартії, наприклад, втручання, спричинене збереженням трафіку та даних про місцезнаходження. Відповідно, лише несерйозне втручання в ці основоположні права може бути виправдане метою запобігання, розслідування, виявлення та судового переслідування кримінальних правопорушень загалом.

З цієї судової практики випливає, що боротьба з тяжкими злочинами та запобігання серйозним загрозам громадській безпеці мають меншу важливість в ієрархії цілей суспільного інтересу, ніж захист національної безпеки, але, проте, їхнє значення вище ніж боротьба зі злочинністю в цілому та запобігання несерйозним загрозам громадській безпеці.

Разом з тим, в цьому контексті Суд нагадує, що питання про те, чи можуть Держави-члени виправдовувати обмеження прав і обов'язків, викладених, зокрема, у статтях 5, 6 і 9 Директиви про секретність та електронні комунікації, має оцінюватися шляхом оцінки серйозності втручання, пов'язаного з таким обмеженням, і шляхом перевірки того, що важливість мети суспільних інтересів, яку переслідує таке обмеження, пропорційна цій серйозності.

Крім того, Суд нагадує, що доступ до даних про трафік і місцезнаходження, які зберігаються провайдерами відповідно до заходу, вжитого згідно зі статтею 15(1)

Директиви про секретність та електронні комунікації, що має реалізовуватися у повній відповідності до умов, що впливають з судової практики тлумачення цієї директиви, в принципі може бути виправданим лише метою суспільних інтересів, заради якої цим постачальникам було наказано зберігати ці дані. Інакше може бути лише у разі, якщо важливість мети, переслідуваної таким доступом є вищою, аніж важливість тієї мети, якою виправдовувалося збереження.

На думку Суду, ці міркування застосовуються *mutatis mutandis* до подальшого використання трафіку та даних про місцезнаходження, які зберігаються постачальниками електронних комунікаційних послуг відповідно до заходу, прийнятого відповідно до статті 15(1) Директиви про секретність та електронні комунікації з метою боротьби з тяжкими злочинами. Після того, як вони були збережені та надані компетентним органам задля боротьби з тяжкими злочинами, такі дані не можуть бути передані іншим органам та використані для досягнення цілей, а саме, у даному випадку, для боротьби з корупційними порушеннями при виконанні службових обов'язків, які мають менше значення в ієрархії цілей суспільного інтересу, ніж мета боротьби з тяжкою злочинністю та запобігання серйозним загрозам громадській безпеці.

Дозволити в такій ситуації доступ до збережених даних та їх використання суперечило б ієрархії цілей суспільних інтересів, згаданих вище.

V. Прикордонний контроль, надання притулку та імміграція

1. Політика надання притулку

Рішення Суду справедливості ЄС (Перша Палата) від 21 вересня 2023 року, *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* (дипломатична картка), C-568/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Преюдиційне рішення – Простір свободи, безпеки та правосуддя – Дублінська система – Регламент (ЄС) № 604/2013 – Критерії та механізми визначення держави-члена, відповідальної за розгляд заяви про міжнародний захист – Відповідальність держави-члена, яка видала документ на проживання для заявника – Стаття 2 (l) – Значення «документа на проживання» – Дипломатична картка, видана державою-членом – Віденська конвенція про дипломатичні відносини

Громадянин третьої країни працював у посольстві країни свого походження, розташованому в Державі-члені X. Він проживав на її території разом з дружиною та дітьми. Під час перебування Міністерством закордонних справ цієї Держави-члена відповідно до Віденської конвенції про дипломатичні відносини родині було видано дипломатичні картки.²⁵ Кілька років потому сім'я залишила Державу-члена X і подала заяву про міжнародний захист у Нідерландах.

У січні 2020 року компетентний орган у Нідерландах відмовився розглядати заяви про міжнародний захист заявників у головному провадженні, вважаючи, що Держава-член X відповідає за їх розгляд відповідно до статті 12(1) Регламенту Дублін III.²⁶ Цей компетентний орган висловив думку, що дипломатичні картки, видані органами цієї Держави-члена, є документами на проживання у значенні статті 2(l) цього Регламенту, здатне привести до того, що ця Держава-член є компетентною розглядати заяви.

У березні 2020 року *Rechtbank Den Haag* (Окружний суд Гаага, Нідерланди), до якого заявники в основному провадженні подали позов, підтримав їхні позови, встановивши, що дипломатичні картки, видані владою Держави-члена X, не можуть вважатися дозволом на перебування, оскільки заявники в основному провадженні вже мали право на перебування в цій Державі-члені відповідно до Віденської конвенції, незалежно від того, чи були видані дипломатичні картки.

²⁵ Віденська конвенція про дипломатичні відносини, укладена у Відні 18 квітня 1961 року та набула чинності 24 квітня 1964 року (United Nations, Treaty Series, Vol. 500, p. 95; «Віденська конвенція»).

²⁶ Регламент (ЄС) № 604/2013 Європейського Парламенту та Ради від 26 червня 2013 року про встановлення критеріїв і механізмів для визначення відповідальності Держав-членів щодо розгляду заяв з приводу міжнародного заходу, поданих в одній державі-члені громадянином третьої країни або особою без громадянства (OJ (Офіційний Журнал) 2013 L 180, стор. 31) («Регламент «Дублін III»). Згідно зі статтею 12(1) цього регламенту: «Якщо заявник має дійсний документ на проживання, Держава-член, яка видала документ, несе відповідальність за розгляд заяви про міжнародний захист».

Компетентний орган Нідерландів подав апеляцію на це рішення до Raad van State (Державна рада, Нідерланди). Щоб визначити Державу-член, відповідальну за розгляд заяв про міжнародний захист, поданих заявниками в основному провадженні, цей суд направив до Суду справедливості ЄС питання про те, чи є дипломатична картка, видана Державою-членом відповідно до Віденської конвенції, «документом про проживання/посвідкою на проживання» у значенні статті 2(l) Регламенту Дублін III. У своєму рішенні Суд відповідає на це запитання ствердно.

Висновки Суду

Для того, щоб дійти такого висновку, Суд зазначає, по-перше, що слова «будь-який дозвіл», які використовуються в статті 2(l) Регламенту Дублін III, тлумачаться широко. Поняття «документ на проживання», надане цим положенням, не стосується конститутивного чи декларативного характеру дозволу, а також прямо не виключає дипломатичні картки, видані відповідно до Віденської конвенції.

По-друге, щодо контексту цього положення Суд зазначає, що поняття «документу на проживання» є одним із вирішальних критеріїв для застосування статті 12 Регламенту Дублін III. Згідно зі статтею 12(1) цього Регламенту, якщо заявник має дійсний документ на проживання, відповідальність за розгляд заяви про міжнародний захист покладається на Державу-члена, яка її видала. Застосування різних критеріїв для визначення відповідальної Держави-члена, викладених у статтях 12-14 Регламенту Дублін III, повинно, як правило, передбачати відповідальність за розгляд заяви про міжнародний захист, яка може бути подана громадянином третьої країни, до Держави-члена, до якої цей громадянин вперше в'їхав або перебував після в'їзду на територію Держав-членів беручи до уваги роль, яку відіграла ця Держави-член, коли громадянин в'їхав на територію Держав-членів. У цьому відношенні Суд зазначає, що відповідно до Віденської конвенції приймаюча держава має певні прерогативи щодо допуску на свою територію осіб як членів дипломатичного персоналу представництва, наприклад, оголосити особу персоною «non grata» або непринятною²⁷, відмовитися визнавати відповідну особу членом місії або навіть відмовитися надати агреман для особи, запропонованої як голова місії²⁸. За таких обставин видача дипломатичної картки особі Державою-членом відображає згоду останньої на перебування цієї особи на її території як члена дипломатичного персоналу місії, і таким чином демонструє роль, яку відіграє ця Держави-член у присутності цієї особи на території Держав-членів.

По-третє, щодо мети, яку переслідує Регламент Дублін III, у пунктах 4 і 5 цього акта підкреслюється важливість чіткого та дієвого методу визначення відповідальної Держави-члена на основі об'єктивних і справедливих критеріїв як для Держав-членів, так і для зацікавлених осіб та надання можливості швидкого визначення Держави-члена. Врахування видачі дипломатичної картки сприяє досягненню мети швидкості

²⁷ Стаття 9 Віденської конвенції

²⁸ Стаття 4 Віденської конвенції

і, таким чином, дає змогу запобігти можливості громадян третіх країн обирати Державу-член, у якій вони подають заяву на міжнародний захист.

2. Переміщення через кордони (перетин кордону)

Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 5 вересня 2023 року, *Parliament v Commission* (Звільнення від візового режиму для громадян Сполучених Штатів Америки) C-137/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Позов про бездіяльність – Регламент (ЄС) 2018/1806 – Пункт (f) абзацу першого статті 7 – Список третіх країн, громадяни яких повинні мати візи під час перетину зовнішніх кордонів держави-члена – Список третіх країн, громадяни яких звільнені від цієї вимоги – Принцип взаємності – Запит прийняти делегований акт про тимчасове призупинення звільнення від візового режиму на 12 місяців для громадян Сполучених Штатів Америки

Відповідно до Регламенту 2018/1806²⁹, у якому вказані треті країни, громадяни яких повинні мати візи під час перетину зовнішніх кордонів Держав-членів, а також країни, чії громадяни звільнені від цієї вимоги, Європейський Союз поставив за мету принцип повної візової взаємності, щоб підвищити довіру та постійність своєї зовнішньої політики щодо третіх країн.³⁰ На цій базі, цей регламент передбачає, що механізм, який забезпечує реалізацію принципу взаємності, повинен дозволяти Європейському Союзу спільно реагувати, якщо одна з третіх країн, що включена до списку в Додатку II до регламенту, вирішить зробити громадян однієї або більше Держав-членів, які мають візовий режим.³¹ Регламент делегує/передає Комісії повноваження ухвалювати акти відповідно до статті 290 ДФЄС, зокрема щодо тимчасового призупинення звільнення від вимоги отримання віз для громадян такої третьої країни.³²

²⁹ Регламент (ЄС) 2018/1806 Європейського Парламенту та Ради від 14 листопада 2018 року про перелік третіх країн, громадяни яких повинні мати візу при перетині зовнішніх кордонів, та перелік країн, на громадян яких така вимога не поширюється (кодифікація) (ОJ (Офіційний Журнал) 2018 L 303, стор. 39).

³⁰ Див. пункт 14 Регламенту 2018/1806.

³¹ Див. пункт 15 Регламенту 2018/1806.

³² Див. пункт 17 і статтю 7(e), (f) та (h) Регламенту 2018/1806. Зокрема, відповідно до статті 7:

«Якщо третя країна, вказана у Додатку II, застосовує вимоги щодо отримання візи для громадян принаймні однієї держави-члена, застосовуються наступні положення:

...

(f) якщо протягом 24 місяців після дати публікації, зазначеної в третьому підпараграфі пункту (a), відповідна третя країна не скасувала вимоги щодо отримання візи, Комісія приймає делегований акт відповідно до статті 10, який тимчасово зупиняє дію звільнення від вимоги отримання візи на 12 місяців для громадян цієї третьої країни ... Без упереджень щодо застосування статті 6, протягом періодів такого зупинення громадяни третьої країни, яких стосується делегований акт, повинні мати візу під час перетину зовнішніх кордонів Держав-членів;

...»

У квітні 2016 року Комісія представила Європейському Парламенту та Раді Європейського Союзу повідомлення про обмін інформацією,³³ в якому зазначалося, що ситуація невзаємності продовжується по відношенню до трьох третіх країн, включаючи Сполучені Штати Америки, які на той час запровадили візові вимоги для громадян п'яти Держав-членів. Після того, як Комісія виявила³⁴, що невзаємність у сфері візової політики стосується лише двох третіх країн, включаючи Сполучені Штати Америки, Парламент ухвалив резолюцію³⁵ в березні 2017 року, в якій він вважав, що Комісія «юридично зобов'язана ухвалити делегований акт, який тимчасово призупиняє звільнення від візових вимог для громадян третіх країн, які не скасували візові вимоги для громадян певних Держав-членів», і закликав Комісію прийняти такий акт. У травні 2017 року Комісія негативно відповіла на цей запит.³⁶ Після подання Комісією свого шостого повідомлення обміну інформацією в березні 2020 року Парламент повторив свій заклик до дій,³⁷ враховуючи, що Сполучені Штати Америки продовжують запроваджувати візові вимоги для громадян чотирьох Держав-членів. Знову ж таки, Комісія не відповіла позитивно на цей заклик.³⁸

Парламент, вважаючи, що пункт (f) першого параграфу статті 7 Регламенту 2018/1806 вимагає від Комісії прийняти делегований акт, якщо умови для ухвалення такого акта, встановлені цим положенням, дотримані, подав позов про бездіяльність проти Комісії відповідно до статті 265 ДФЄС.

У своєму рішенні Суд вирішує питання про допустимість позову про бездіяльність, тобто з одного боку, щодо строку для подання позову, встановленого цим положенням, а з іншого боку, щодо поняття позиції, визначеної установою в значенні цього положення в міжінституційному контексті. Суд відхиляє позов на тій підставі, що, дотримуючись критеріїв цього регламенту, Комісія не вийшла за межі своїх дискреційних повноважень, коли вирішила, що від неї не вимагали приймати відповідний делегований акт.

Висновки Суду

По-перше, Суд ухвалює рішення про прийнятність позову.³⁹

³³ Повідомлення про обмін інформацією від Комісії до Європейського Парламенту та Ради від 12 квітня 2016 року – Стан справ і можливі шляхи розвитку щодо ситуації невзаємності з певними третіми країнами у сфері візової політики (COM(2016) 221 final)

³⁴ Своім другим повідомленням про обмін інформацією від 21 грудня 2016 року.

³⁵ Резолюція Європейського парламенту від 2 березня 2017 року щодо зобов'язань Комісії у сфері візової взаємності відповідно до частини 4 статті 1 Регламенту (ЄС) № 539/2001 (2016/2986(RSP)) (OJ (Офіційний Журнал) 2018 C 263, стор. 2; «резолюція від березня 2017 року»).

³⁶ Своім наступним повідомленням про обмін інформацією від 2 травня 2017 (COM(2017) 227 final)

³⁷ Резолюція Європейського парламенту від 22 жовтня 2020 року щодо зобов'язань Комісії у сфері візової взаємності відповідно до статті 7 Регламенту (ЄС) 2018/1806 (2020/2605(RSP)) (OJ (Офіційний Журнал) 2021 C 404, стор. 157; «резолюція від жовтня 2020 року»).

³⁸ Повідомлення Комісії Європейському Парламенту та Раді, яке визначає позицію Комісії щодо резолюції Європейського Парламенту від 22 жовтня 2020 року про зобов'язання Комісії у сфері візової взаємності та звітування про стан справ (COM(2020) 851 final) («повідомлення від грудня 2020 року»).

³⁹ Згідно з другою частиною статті 265 ДФЄС, позов про бездіяльність є прийнятним лише у тому випадку, якщо відповідну інституцію, орган, офіс чи агентство спочатку було закликано вжити заходів. Якщо протягом двох місяців

В першому доводі про неприйнятність йдеться про те, що позов було подано невчасно, оскільки Парламент подав позов про бездіяльність після того, як надіслав Комісії резолюцію від жовтня 2020 року про другий заклик до дій, тоді як він не подавав такого позову після резолюції від березня 2017 року. У цьому відношенні Суд вважає, що питання про те, чи, таким чином, не дотримався Парламент строку для подання позову, встановленого другою частиною статті 265 ДФЄС, залежить від того, чи цей другий заклик до дій у світлі об'єктивних факторів, що стосуються його змісту або контексту, відрізнявся від першого. У зв'язку з цим у повідомленні про обмін інформацією, яке слідувало за резолюцією від березня 2017 року, Комісія вважала, зокрема, що прийняття делегованого акту про тимчасове призупинення безвізового режиму було б непродуктивним «на даний момент» і не сприяло б досягненню мети безвізового режиму для всіх громадян ЄС. У своїй резолюції від жовтня 2020 року Парламент звернувся до Комісії з проханням переглянути підхід, обраний нею три роки тому, у світлі подій, які відбулися тим часом/за цей проміжок часу. У зв'язку з цим Суд зазначає, що різні причини – як юридичного, так і політичного характеру – можуть призвести до того, що Парламент, у першу чергу, не розпочав судове провадження після прийняття того повідомлення про обмін інформацією Комісією. Крім того, очевидно, що Парламент прийняв резолюцію від жовтня 2020 року після оцінки розвитку ситуації з моменту ухвалення першого заклику до дій. Оскільки заклики до дій, що містяться в двох резолюціях, відрізняються як у світлі їх змісту, так і контексту, в якому вони були ухвалені, Суд приходить до висновку, що мета резолюції від жовтня 2020 року не полягала в обході строку для подання позову, встановленого у другій частині статті 265 ДФЄС, який почав відраховуватися із закликом до дії, що міститься в резолюції від березня 2017 року.

Що стосується другого доводу про неприйнятність, за яким Комісія визначила свою позицію у своєму повідомленні про обмін інформацією від грудня 2020 року, Суд нагадує, що згідно з першим пунктом статті 265 ДФЄС справа може бути подана до нього для визнання того, що всупереч Договорам відповідна інституція вчиняла бездіяльність. У зв'язку з цим Суд зазначає, що той факт, що відповідь інституції на заклик до дій не задовольняє особу, яка звернулася до інституції з таким запитом, не означає, що така відповідь не відповідає позиції, визначеній інституцією, прийняття якого припинить бездіяльність. Однак, це рішення не може застосовуватися в міжінституційному контексті у випадках, коли неприйнятність позову про бездіяльність дозволить відповідній інституції зберігати стан бездіяльності. Це було б у випадку, якщо відповідне повідомлення Комісії було класифіковано як позиція інституції, з метою другого пункту статті 265 ДФЄС. Таким чином, відмова діяти після заклику до дії може бути порушена перед Судом на підставі другого пункту статті 265 ДФЄС, оскільки така відмова, якою б явною вона не була, не припиняє бездіяльності. За таких обставин, у міжінституційному

після звернення ця інституція, орган, офіс чи агентство не визначили свою позицію, такий позов може бути подано протягом наступного двомісячного періоду.

контексті, відповідь установи, яка складається, як у цій справі, у викладі причин, чому, на її думку, недоцільно вживати запитуваний захід, необхідно розглядати як відмову діяти з боку цієї інституції і, отже, має бути передана до Суду в контексті позову, поданого відповідно до статті 265 ДФЕС.

По-друге, щодо єдиного аргументу, висунутого Парламентом по суті, згідно з яким Комісія порушила Договори, не прийнявши делегованого акту відповідно до пункту (f) першої частини статті 7 Регламенту 2018/1806, який тимчасово призупиняє звільнення від візової вимоги для громадян Сполучених Штатів Америки, Суд зауважує, що, правда, з формулювання цього положення випливає, що Комісія повинна прийняти такий акт, якщо дотримано умов, необхідних для його прийняття. Однак, таке тлумачення слід виключити у світлі загальної схеми першої частини статті 7 Регламенту 2018/1806, яка характеризується, зокрема, багатоетапною структурою механізму взаємності, який він (регламент) встановлює. Тому, очевидно, зокрема, з комбінованого читання положень, викладених у цій статті, у світлі пункту 17 цього регламенту, що Комісія користується дискреційним правом щодо прийняття делегованого акту на основі цієї статті. Таким чином, Комісія не зобов'язана приймати відповідний делегований акт після закінчення 24-місячного періоду, який починається з дати публікації повідомлення, зазначеного в пункті (a) першої частини статті 7 цього регламенту.

Навпаки, Комісія повинна урахувати три критерії, викладені в пункті (d) першої частини статті 7 Регламенту 2018/1806, щоб визначити, чи доцільно, у світлі мети повної взаємності, призупинити звільнення від візової вимоги для громадян відповідної третьої країни або навпаки, утриматися від вжиття такого заходу, у світлі інтересів, що стосуються, зокрема, зовнішніх відносин Держав-членів, країн, що є частиною Шенгенської зони та Європейського Союзу.⁴⁰ Після розгляду цих трьох критеріїв, Суд дійшов висновку, що Комісія, виходячи з заклику до дій, який Парламент адресував їй в жовтні 2020 року, не вийшла за межі дискреційних повноважень, якими вона користувалася в цьому випадку, і від неї не вимагалось прийняття відповідного делегованого акту. Таким чином, він (Суд) відхиляє позов як необґрунтований.

⁴⁰ Відповідно до статті 7(d) Регламенту 2018/1806:

«Якщо третя країна, яка вказана у Додатку II, застосовує вимоги щодо отримання візи для громадян принаймні однієї Держави-члена, застосовуються такі положення:

...

(d) Комісія, повинна при розгляді подальших кроків відповідно до пункту (e), (f) або (h), брати до уваги результати заходів, вжитих відповідною державою-членом з метою забезпечення безвізових подорожей з третьою країною, про яку йде мова, кроки, що були вжиті відповідно до пункту (b), і наслідки призупинення звільнення від візових вимог для зовнішніх відносин Союзу та його Держав-членів із третьою країною, про яку йде мова; ...»

VI. Конкуренція: державна допомога

Рішення Суду справедливості ЄС (Четверта Палата) від 28 вересня 2023 року, *Ryanair v Commission*, C-320/21 P

[Посилання на повний текст рішення](#)

Оскарження – Державна допомога – Стаття 107 (2) (b) ДФЄС – Шведський ринок повітряного транспорту – Допомога, надана Королівством Швеція авіакомпанії під час пандемії COVID-19 – Тимчасові рамки для заходів державної допомоги – Державна гарантія щодо поновлюваної кредитної лінії – Рішення Європейської комісії не висувати заперечень – Допомога, спрямована на подолання наслідків шкоди, завданої єдиній жертві – Принципи пропорційності та недискримінації – Свобода заснування та свобода надання послуг

Рішення Суду справедливості ЄС (Четверта Палата) від 28 вересня 2023 року, *Ryanair v Commission*, C-321/21 P

[Посилання на повний текст рішення](#)

Оскарження – Державна допомога – Стаття 107 (2) (b) ДФЄС – Данський ринок повітряного транспорту – Допомога, надана Королівством Данія авіакомпанії під час пандемії COVID-19 – Тимчасові рамки для заходів державної допомоги – Державна гарантія щодо поновлюваної кредитної лінії – Рішення Європейської комісії не висувати заперечень – Допомога, спрямована на подолання наслідків шкоди, завданої єдиній жертві – Принципи пропорційності та недискримінації – Свобода заснування та свобода надання послуг

У квітні 2020 року Королівство Данія та Королівство Швеція повідомили Європейську Комісію про два окремих заходи допомоги для SAS AB, кожен з яких передбачав гарантію поновлюваної кредитної лінії на суму до 1,5 мільярда шведських крон (SEK) («заходи, про які йде мова»). Ці заходи мали на меті частково компенсувати SAS збитки, спричинені скасуванням або перенесенням рейсів після введення обмежень на подорожі на тлі пандемії COVID-19.

Повідомлення про шведський захід допомоги було надіслано одразу після схвалення Комісією, згідно зі статтею 107(3)(b) ДФЄС⁴¹, шведської схеми гарантування кредиту для підтримки певних авіакомпаній під час пандемії COVID-19⁴². У цьому відношенні Швеція підтвердила, що SAS, яка відчувала труднощі

⁴¹ Відповідно до цього положення допомога для сприяння виконанню важливого проекту, що становить спільний європейський інтерес, або для усунення серйозних порушень в економіці Держави-члена може бути оголошена сумісною з внутрішнім ринком.

⁴² Рішення С(2020) 2366 остаточне щодо державної допомоги SA.56812 (2020/N) – Швеція – COVID-19: Схема гарантування позик для авіакомпаній (ОJ (Офіційний Журнал) 2020 С 269, стор. 1).

в отриманні позик від кредитних установ за шведською схемою гарантування позик, матиме вигоду або від допомоги в рамках цієї схеми, або від нової повідомленої гарантії, але не від обох заходів водночас.

Рішеннями від 15 квітня 2020 року⁴³ та від 24 квітня 2020 року⁴⁴ Комісія класифікувала спірні заходи як державну допомогу, яка була сумісною з внутрішнім ринком відповідно до статті 107(2)(b) ДФЄС. Відповідно до цього положення, допомога для компенсації шкоди, спричиненої стихійними лихами чи надзвичайними подіями, є сумісною з внутрішнім ринком.

Авіакомпанія Ryanair подала позови про анулювання цих рішень, які, однак, були відхилені двома рішеннями Загального Суду⁴⁵.

Апеляції, подані Ryanair на ці рішення, відхиляються Судом справедливості ЄС⁴⁶, що підтверджує, у цьому контексті, що заходи допомоги, прийняті для подолання наслідків пандемії COVID-19, можуть бути законно зарезервовані для однієї компанії, навіть якщо її конкуренти також постраждали від пандемії.

Висновки Суду

Перш за все, Суд справедливості ЄС підтверджує аналіз Загального Суду про те, що допомога, надана згідно зі статтею 107(2)(b) ДФЄС і призначена для вирішення виняткових подій, може, як у цій справі, обмежуватися одним зобов'язанням для виключення всіх інших постраждалих підприємств.

У зв'язку з цим Суд зазначає, що ні в якому разі не вбачається з формулювання статті 107(2)(b) ДФЄС у світлі її мети, що лише надана допомога для всіх підприємств, які зазнали збитків, спричинених винятковою подією, можуть бути оголошені сумісними з внутрішнім ринком.

Це правда, якщо під час вивчення заходу допомоги згідно з цим положенням Комісія виявить, що вибір бенефіціара не відповідає меті компенсації збитків, спричинених безпосередньо винятковою подією, і що, таким чином, він відповідає іншим міркуванням не пов'язаний із цією метою, цей захід не може бути визнаний сумісним із внутрішнім ринком.

Однак, той самий факт, що допомога надається лише одному підприємству серед кількох підприємств, які потенційно постраждали від надзвичайної події, ще не означає, що така допомога обов'язково переслідує інші цілі, крім цілі, переслідуваної статтею 107(2)(b) ДФЄС або що її надано випадковим чином.

У цьому контексті Суд справедливості ЄС також відхиляє аргумент Ryanair про те, що мета цього положення передбачає, що відповідна Держава-член діє

⁴³ Рішення Комісії C(2020) 2416 остаточне від 15 квітня 2020 року щодо державної допомоги SA.56795 (2020/N) – Данія – Компенсація за шкоду, спричинену COVID-19 Scandinavian Airlines (OJ (Офіційний Журнал) 2020 C 220, стор. 7).

⁴⁴ Рішення Комісії C(2020) 2784 остаточне від 24 квітня 2020 року щодо державної допомоги SA.57061 (2020/N) – Швеція – Компенсація за шкоду, спричинену COVID-19 Scandinavian Airlines (OJ (Офіційний Журнал) 2020 C 220, стор. 9).

⁴⁵ Рішення від 14 квітня 2021 року Ryanair проти Комісії (SAS, Данія; Covid-19) (T-378/20, EU:T:2021:194) та Ryanair v Commission (SAS, Швеція; COVID-19) (T-379/20, EU:T:2021:195).

⁴⁶ Апеляцію, подану на рішення у справі T-379/20, відхилено рішенням Суду справедливості ЄС у справі C-320/21 P. Апеляцію, подану на рішення у справі T-378/20, відхилено рішенням Суду справедливості ЄС у справі C-321/21 P.

як «страховик останньої інстанції», який пропонує однаковий захист усім підприємствам, які зазнають певних виняткових подій, оскільки таке тлумачення не впливає ні з формулювання, ні з мети статті 107(2)(b) ДФЄС.

Відповідно, Загальний Суд не зробив правової помилки, визнавши, що, незважаючи на те, що заходи, що розглядаються, не стосувалися всіх підприємств, які зазнали збитків внаслідок пандемії COVID-19, Комісія мала право класифікувати їх як допомогу, сумісну із внутрішнім ринком, згідно зі статтею 107(2)(b) ДФЄС.

Крім того, всупереч тому, що стверджувала Ryanair, той факт, що Комісія визнала схему гарантійних кредитів Швеції сумісною із внутрішнім ринком на підставі статті 107(3)(b) ДФЄС, не заважало їй визнати нову гарантію, повідомлену Королівством Швеція, сумісною із внутрішнім ринком на підставі статті 107(2)(b) ДФЄС. Оскільки події, такі як пандемія COVID-19, можуть бути класифіковані як «виняткова подія», в рамках останнього положення, і як подія, яка викликає «серйозні порушення в економіці», в рамках попереднього положення, ДФЄС не виключає заборону одночасного застосування цих положень, за умови виконання відповідних умов для їх застосування.

Далі, у контексті перевірки пропорційності, підтверджуючи, що індивідуальна допомога, надана відповідно до статті 107(2)(b) ДФЄС, не може перевищувати збитків, завданих їй одержувачеві внаслідок виняткової події, Суд справедливості ЄС відхиляє скарги Ryanair, що Загальний Суд повинен був врахувати можливу надлишкову компенсацію SAS у порівнянні зі збитками, які понесли інші авіакомпанії, що працюють в Швеції та Данії. У цьому плані Суд справедливості ЄС зазначає, по-перше, що питання того, чи в якій мірі інші компанії також зазнали збитків внаслідок пандемії COVID-19, явно є неважливим для цілей оцінки можливої надлишкової компенсації на користь SAS. По-друге, оскільки Королівство Данія та Королівство Швеція не повинні були враховувати всі збитки, завдані пандемією COVID-19, або надавати всім постраждалим підприємствам переваги допомоги, дозвіл на надання, відповідно до статті 107(2)(b) ДФЄС, допомоги лише SAS не може бути залежним від того, щоб Комісія довела, що збитки, завдані цією пандемією, викликали шкоду тільки цьому підприємству.

Крім того, Суд справедливості ЄС визнає обґрунтування Загального Суду, що, у разі надання допомоги у формі гарантії на кредитну лінію, сума допомоги, яку Комісія повинна врахувати для визначення наявності надлишкової компенсації, в принципі відповідає різниці у ставці, наданій цьому одержувачеві з гарантією або без гарантії на дату прийняття її рішення. Навпаки, для цілей цього визначення Комісія не повинна враховувати будь-яку перевагу, яку одержувач може отримати непрямо від неї, таку як конкурентна перевага, що впливає, за необхідності, з того, що він єдиний одержувач допомоги.

Суд справедливості ЄС також підтримує висновок Загального Суду, що заходи, що розглядаються, не суперечать принципу недискримінації тільки через їхню вроджену ексклюзивність, оскільки право ЄС дозволяє Державам-членам

надавати індивідуальну допомогу, за умови, що всі умови, визначені в статті 107 ДФЄС, виконані.

У цьому контексті Суд справедливості ЄС нагадує, що, хоча стаття 107(1) ДФЄС встановлює принцип того, що заходи, які відповідають умовам, визначеним цим положенням, включаючи вимогу щодо вибірковості, непридатні для внутрішнього ринку, факт залишається таким, що частини 2 і 3 цієї статті передбачають певні винятки з цього принципу. Звідси випливає, що державна допомога, надана для цілей, визнаних цими винятками, і в межах того, що є необхідним і пропорційним для досягнення цієї мети, не може вважатися несумісною з внутрішнім ринком виключно з огляду на характеристики або наслідки, властиві будь-якій державній допомозі, тобто, зокрема, з причин, що стосуються того, чи допомога є вибірковою чи спотворює конкуренцію.

В цьому контексті Суд справедливості ЄС також відхиляє вимогу Ryanair про те, що Загальний Суд вчинив правову помилку, не застосовуючи принцип недискримінації за національністю, визначений статтею 18 ДФЄС, а розглянув відповідні заходи у світлі статті 107(2)(b) ДФЄС. Відповідно до встановленої судової практики, стаття 18 ДФЄС має застосовуватися самостійно лише до ситуацій, які регулюються правом ЄС із питань, щодо яких Договір про функціонування ЄС не встановлює конкретних правил, що забороняють дискримінацію. Згідно з рішенням Суду справедливості ЄС, винятки, передбачені статтями 107(2) і (3) ДФЄС, становлять такі конкретні правила.

Також Загальний Суд не допустився правової помилки, відхиляючи скарги Ryanair про порушення положень щодо свободи надання послуг і свободи заснування. У цьому плані Суд справедливості ЄС зауважує, що для того, щоб показати, що заходи, про які йдеться, через те, що ними скористалися лише SAS, становлять перешкоду свободі установа і свободі надання послуг, Ryanair повинен був продемонструвати, що вони мали обмежувальний вплив, який виходить за межі того, що властиво державній допомозі, наданій відповідно до вимог, визначених у статті 107(2)(b) ДФЄС. Однак у своїй аргументації Ryanair лише критикував вибір SAS як єдиного бенефіціара відповідних заходів, та наслідки цього вибору, навіть не зважаючи на те, що такий вибір обумовлювався вибірковою характером таких заходів.

Зрештою Суд справедливості ЄС відхиляє апеляцію, в якій стверджувалося, що Загальний Суд проігнорував вимоги про обґрунтування Комісією своїх рішень про відмову висловлювати заперечення до заходів, про які йдеться, і, відповідно, відхиляє обидві апеляції Ryanair в цілому.

Рішення Загального Суду (Четверта Палата, розширений склад) від 13 вересня 2023 року, ITD and Danske Fragtmænd v Commission, T-525/20

[Посилання на рішення, опубліковане у формі витягу](#)

Державна допомога – Сектор поштових та автомобільних перевезень – Скарга конкурента – Вливання капіталу публічним підприємством своїй дочірній компанії – Рішення про відсутність державної допомоги після етапу попереднього розгляду – Материнська компанія групи, якою спільно управляють дві держави-члени – Схвалення капітального внеску материнською компанією групи – Чи належить до держави

PostNord Logistics A/S – це автотранспортна компанія в Данії, що повністю належить PostNord Group AB. Остання, в свою чергу, є повністю належним підприємством PostNord AB, акціонерний капітал якого належить на 40% Королівству Данії і на 60% Королівству Швеції.

За результатами 2018 року PostNord Group вирішив здійснити вливання капіталу у розмірі 115 мільйонів данських крон (приблизно 15,4 мільйона євро) на користь PostNord Logistics, перший транш якого був сплачений 20 грудня 2018 року («вливання капіталу»). З урахуванням суми, яка стоїть на кону, PostNord Group піддала це впливання попередньому схваленню радою директорів PostNord.

В таких умовах ITD⁴⁷, асоціація, що об'єднує данські компанії з перевезень та логістики, подала скаргу до Європейської Комісії, стверджуючи, зокрема, що вливання капіталу становить неправомірну державну допомогу, несумісну з внутрішнім ринком.

Вважаючи, зокрема, що, не будучи віднесеним до данської та шведської держав, вливання капіталу не становить державної допомоги, Комісія відхилила цю скаргу не розпочинаючи офіційну процедуру розслідування, передбаченої статтею 108(2) ДФЄС⁴⁸.

Розглядаючи позов про анулювання, поданий ITD та конкурентом PostNord Logistics, Загальний Суд анулює це рішення Комісії частково, з тієї причини, що цей орган допустився правової помилки через те що не розпочинав офіційної процедури розслідування, незважаючи на серйозні труднощі, пов'язані з оцінкою вливання капіталу в світлі статті 107 ДФЄС.

Висновки Суду

Подача скарги, що інформує Комісію про ймовірну незаконну допомогу, спричиняє початок етапу попереднього розгляду, передбаченого статтею 108(3)

⁴⁷ ITD, Branchorganisation for den danske vejgodtransport A/S («ITD»).

⁴⁸ Рішення Комісії від 12 травня 2020 року C(2020) 3006 остаточне щодо державної допомоги SA.52489 (2018/FC) – Данія та SA.52658 – Швеція («оскаржуване рішення»).

ДФЄС. Якщо після цього попереднього розгляду Комісія встановлює, що, незважаючи на те, що відповідні заходи охоплюються сферою застосування статті 107(1) ДФЄС, вона не має сумнівів щодо їхньої сумісності з внутрішнім ринком, Комісія повинна прийняти рішення не висувати зауважень. З іншого боку, якщо виникають серйозні труднощі під час розгляду характеру допомоги заходу чи його сумісності з внутрішнім ринком, потрібно розпочинати офіційну процедуру розслідування, передбачену статтею 108(2) ДФЄС. У цьому відношенні, як слідує з судової практики, що якщо розгляд, проведений Комісією під час попереднього розгляду, є недостатнім або неповним, це свідчить про наявність таких труднощів.

У світлі цих принципів заявники, по суті, стверджували, що висновок Комісії, згідно з яким вливання капіталу не можна було приписати державам Данії та Швеції, суперечив обставинам справи, які, на їхню думку, демонструють наявність серйозних труднощів, що зумовлюють необхідність ініціювання офіційної процедури розслідування.

У цьому відношенні Суд відзначає, що, хоча правда, неможливо було вивести приналежність вливання капіталу державам Данії та Швеції з самого факту того, що PostNord Group, яка повинна була схвалити зазначене вливання капіталу, є публічним підприємством, все ж було необхідно, щоб Комісія з'ясувала, чи слід вважати, що публічні органи були причетні, яким-небудь чином, до прийняття цього заходу.

Встановивши, що Комісія дослідила участь данських та шведських органів у вливанні капіталу, посилаючись на 12 різних факторів, однак Суд вважає, що це дослідження і висновок Комісії про відсутність участі свідчать про серйозні труднощі, які зобов'язують її ініціювати офіційну процедуру розслідування, передбачену статтею 108(2) ДФЄС.

З цього приводу Суд вважає, в першу чергу, що аргументи, які висунули заявники, згідно з якими правління PostNord на час вливання капіталу складалося з 8 членів з 11, призначення яких залежало від міністрів держав Данії та Швеції, а 2 з них, крім того, були вищими державними службовцями, свідчать про обмежений ступінь незалежності PostNord від цих Держав-членів. Та обставина, що ці органічні фактори, які можуть становити незначний показник, що вливання капіталу було здійснено за рахунок держав Данії та Швеції, не були належним чином враховані Комісією, свідчить про неповноту та недостатність її дослідження і, отже, є першою ознакою існування серйозних труднощів.

Враховуючи те, що органічні зв'язки між публічним підприємством і державою, яка володіє ним, в принципі не можуть бути достатніми для встановлення приналежності заходу до держави, Суд, по-друге, звертає увагу на інші ознаки участі органів влади Данії та Швеції, доступні Комісії, які підтверджують неповноту та недостатність її дослідження.

У цьому відношенні Суд вказує, насамперед, на те, що Комісія не дослідила, чи могло існування діалогу щодо реструктуризації діяльності PostNord у Данії, який відбувся між PostNord та державами Данії та Швеції, стосуватися діяльності PostNord

Logistics, хоча це питання порушувалося ITD у своїй скарзі, в якості вказівки на роль нагляду та контролю, здійснюваної цими державами, у випадку вливання капіталу, схваленого PostNord.

Далі Суд підкреслює, що PostNord, основною метою якої є надання національних поштових послуг в Данії та Швеції, а філії якої, більш того, повірені виконанням обов'язку універсального обслуговування в цих Державах-членах, переслідує цілі громадської політики, що входять у компетенцію цих держав. Хоча цей факт, згідно з практикою, має тенденцію доводити, що держави Данії та Швеції приділяють особливу увагу рішенням, прийнятим PostNord, Комісія не врахувала цей елемент під час аналізу приналежності цим державам вливання капіталу, затвердженого PostNord.

Нарешті, Суд визнає, що аналіз Комісії, згідно з яким сума вливання капіталу в абсолютному виразі не викликала підозр, щодо участі держав Данії та Швеції у прийнятті цього заходу, ще раз демонструє неповноту та недостатність її дослідження, особливо з урахуванням того, що ця сума, приблизно 15,4 мільйона євро, перевищувала поріг, вище якого вливання капіталу в групу повинні були отримати затвердження від PostNord, правління якого мало тісні зв'язки з цими державами.

Тому заявники надали докази існування серйозних труднощів, які Комісія не пододала під час оцінки вливання капіталу у світлі статті 107 ДФЄС, тому Суд підтримує їхній позов у тій мірі, в якій він спрямований проти частини оскаржуваного рішення, в якій Комісія, не розпочинаючи офіційної процедури розслідування, вирішила, що це вливання капіталу не могло бути віднесено на рахунок держав Данії та Швеції і, отже, не становило державної допомоги.

Рішення Загального Суду (Друга Палата, розширений склад) від 20 вересня 2023 року, Belgium v Commission, T-131/16 RENV

[Посилання на повний текст рішення](#)

Державна допомога – Схема допомоги, впроваджена Бельгією – Рішення, що оголошує схему допомоги несумісною з внутрішнім ринком та неправомірною і вимагає повернення наданої допомоги – Податкове рішення – Об'єкт оподаткування – Звільнення від надмірного прибутку – Перевага – Вибірковість – Негативний вплив на конкуренцію – Повернення

Рішення Загального Суду (Друга Палата, розширений склад) від 20 вересня 2023 року, *Magnetrol International v Commission*, T-263/16 RENV, T-265/16, T-311/16, T-319/16, T-321/16, T-343/16, T-350/16, T-444/16, T-800/16 та T-832/16

[Посилання на повний текст рішення](#)

Державна допомога – Схема допомоги, впроваджена Бельгією – Рішення, що оголошує схему допомоги несумісною з внутрішнім ринком та неправомірною і вимагає повернення наданої допомоги – Податкове рішення – Об'єкт оподаткування – Звільнення від надмірного прибутку – Перевага – Вибірковість – Повернення

Між 2004 та 2014 роками бельгійська податкова адміністрація ухвалила податкові рішення щодо бельгійських суб'єктів багатонаціональних корпоративних груп. На підставі цих податкових рішень ці суб'єкти могли зменшити свою податкову базу в Бельгії шляхом вирахування того, що вважалося «надмірним» прибутком від прибутку, який вони зафіксували. За даними бельгійських податкових органів, цей надмірний прибуток виникає внаслідок синергій (взаємодії), економії на масштабі чи інших вигод, які випливають з належності до багатонаціональної групи і, отже, не може бути покладена на відповідні бельгійські суб'єкти.

Рішенням від 11 січня 2016 року⁴⁹, Європейська Комісія визнала, що схема звільнення від надмірного прибутку, в рамках якої Королівство Бельгія видавало податкові рішення, становить схему державної допомоги для цілей статті 107(1) ДФЄС, яка несумісна з внутрішнім ринком. Вважаючи, що ця схема була впроваджена з порушенням статті 108(3) ДФЄС, Комісія вимагала повернення наданої допомоги її бенефіціарам, остаточний перелік яких буде складено Королівством Бельгія після прийняття рішення.

Після того, як Королівство Бельгія та кілька підприємств, які були визначені у рішенні Комісії або які скористалися податковим рішенням, подали позови про анулювання, Загальний Суд анулював рішення Комісії рішенням від 14 лютого 2019 року⁵⁰, оскільки Комісія помилково дійшла висновку про існування схеми допомоги. За апеляцією Комісії Суд справедливості ЄС анулював рішення Загального Суду та остаточно відхилив засоби, що стосуються наявності режиму допомоги та компетенції Комісії⁵¹. Оскільки справа не була готова до ухвалення рішення щодо скарг про скасування, які ще не були розглянуті Загальним Судом, Суд передав справу для ухвалення рішення за цими скаргами.

⁴⁹ Рішення Комісії (ЄС) 2016/1699 від 11 січня 2016 року про звільнення від надприбутку за схемою державної допомоги SA.37667 (2015/C) (колишній 2015/NN), запроваджене Бельгією ((ОЖ (Офіційний Журнал) 2016 L 260, стор. 61); «оскаржуване рішення»).

⁵⁰ Рішення від 14 лютого 2019 року, *Belgium and Magnetrol International v Commission* (T-131/16 і T-263/16, EU:T:2019:91).

⁵¹ Рішення від 16 вересня 2021 року, *Commission v Belgium and Magnetrol International* (C-337/19 P, EU:C:2021:741).

У ході подальших процедур після направлення, Загальний Суд відхиляє всі вимоги про анулювання, розгляд яких від нього вимагався, і відповідно відхиляє повністю позови, подані Королівством Бельгією та заявниками-підприємствами.

Висновки Суду

У підтримку своїх позовів про анулювання Королівство Бельгія та заявники-підприємства оскаржували, зокрема, наявність переваги, що виникає зі схеми надприбутку, та вибіркості цієї переваги.

Щодо референтної системи, тобто звичайної або «нормальної» системи оподаткування, щодо якої слід аналізувати два зазначені вище елементи, Королівство Бельгія та заявники стверджували, що Комісія помилилася, визначивши, що бельгійська система корпоративного податку на прибуток передбачає оподаткування всього прибутку, зареєстрованою компанією, ігноруючи можливість коригування прибутку. Крім того, за їхньою думкою, Комісія неправильно виключила схему надприбутку з цієї системи.

Однак у цьому відношенні з чинних положень Бельгійського кодексу податку на прибуток, було очевидно, що оподатковуваний прибуток, фундаментально, складався з усіх прибутків, зареєстрованих підприємствами, що підлягають оподаткуванню в Бельгії. Ці зареєстровані прибутки складали основу для розрахунку цього податку і могли бути предметом зростання та зменшення відповідно до закону. Однак, хоча чинне законодавство ставило низхідне коригування прибутку прибутків в залежність від двох умов, а саме того, що прибуток бельгійської юридичної особи, який підлягав коригуванню, мав би бути включений до прибутку іншої пов'язаної компанії, і що ця остання компанія могла б отримати прибуток, якби умови були б схожі на ті, які були узгоджені між незалежними компаніями, звільнення надприбутку, яке застосовували бельгійські податкові органи у своїх податкових рішеннях, не підпадало під цю подвійну умову. У світлі цього висновку Суд приходить до висновку, що Комісія правильно визначила, що схема звільнення надприбутку, застосована бельгійськими податковими органами, не входила до референтної системи, що застосовується у даному випадку.

Суд також відхиляє критику, яку Королівство Бельгія та заявники-підприємства висловили щодо визначення, у суперечливому рішенні, наявності переваги на користь отримувачів податкових рішень.

По-перше, Суд підтверджує, що Комісія дійсно розглянула критерій переваги і викрила фактори, які були враховані при визначенні наявності переваги. Те, що аналіз переваги включено до статті, яка також охоплює перевірку вибіркості, не мало жодного впливу в цьому відношенні. По-друге, Суд відзначає, що реалізація схеми надприбутку, характеризується наданням звільнень, не дотримуючись законних умов, могла призводити до зменшення податку, який б отримувачі податкових рішень інакше мусили б оплатити. У цих обставинах Комісію

не можна критикувати за те, що вона визначила, що ця схема була такою, яка сприяла її бенефіціарам.

Суд також відхиляє різні скарги, які були висунуті для того, щоб протистояти висновку Комісії, завершуючи свою основну лінію міркувань, що схема надприбутку відступала від звичайної бельгійської системи корпоративного податку на прибуток, оскільки практика бельгійських податкових органів робити одностороннє зниження прибутку без необхідності встановлення, що прибуток, який мав би бути скоригований, був би включений до прибутку іншої компанії, і що це був би прибуток, який би отримала ця інша компанія, якби відповідні угоди були б між незалежними компаніями, не передбачалася цією системою. Суд також відхиляє скарги проти висновку Комісії, що перевага, що виникає внаслідок цієї практики бельгійських податкових органів, відхиляючи від системи посилань, не була доступною всім суб'єктам за аналогічного юридичного і фактичного становища.

По-перше, Суд визначає, що враховуючи адміністративну практику податкових органів, Комісія не помилилася, визначивши, що до суб'єктів, які складають частину міжнародної групи і які скористалися звільненням від зайвого прибутку, ставилися інакше ані до тих суб'єктів в Бельгії, які не скористалися цим, хоча ці суб'єкти були в порівняно однаковому фактичному і правовому становищі з точки зору мети звичайних податкових правил, якою є оподаткування всіх оподатковуваних прибутків всіх компаній, що є резидентами або діють через постійне представництво в Бельгії.

По-друге, Суд визнає, що Комісія також не допустила помилки оцінки, коли вона зазначила, що розглядувана схема була вибірковою тим, що виключала компанії, які вирішили не робити інвестицій, централізувати діяльність чи створювати робочі місця в Бельгії. Фактично, з вибіркового аналізу податкових рішень, який був проаналізований в оскаржуваному рішенні, випливало, що всі ці рішення були надані відповідно до пропозицій запитуючих сторін із пропозицією інвестувати, перевести певні операції або створити певну кількість робочих місць в Бельгії.

По-третє, враховуючи той факт, що жодне з податкових рішень у зазначеному вибіркового аналізі не стосувалося суб'єктів, що належать до невеликих груп підприємств, Комісію також не можна критикувати за те, що розглядувана схема була вибірковою в тому сенсі, що не була відкритою для підприємств, які були частиною невеликої групи.

За таких обставин Суд не вважає необхідним розглядати скарги щодо додаткової аргументації Комісії про вибірковість, оскільки звільнення надприбутку відхилялося від принципу «витагнутої руки» (незалежності сторін).

Суд також відхиляє аргументи, які представило Королівство Бельгія, що схема надприбутку не фінансувалася за рахунок державних ресурсів, оскільки надприбуток не підпадав під її податкову юрисдикцію.

З цього приводу Суд чітко вказує, що за звичайної системи оподаткування корпоративного прибутку в Бельгії загальна сума прибутку, зареєстрованого резидентськими компаніями, фундаментально, підлягає оподаткуванню в Бельгії.

Таким чином, саме з врахуванням цього вибору, зробленого бельгійським законодавством в межах його податкової юрисдикції, Комісія могла прийти до висновку, що не оподаткування надприбутку бельгійських суб'єктів міжнародних груп, коли він, фундаментально, є оподатковуваним прибутком, становило втрату ресурсів, які належали цій Державі.

Аргумент Королівства Бельгія, що звільнення надприбутку, як його застосовували податкові органи, обґрунтовувалося характером та загальною схемою податкової системи і, зокрема, метою уникнення подвійного оподаткування, також не є переконливим. На практиці це звільнення не вимагало підтвердження того, що надприбуток був включений до прибутку іншої пов'язаної компанії або що його фактично оподаткували в іншій країні. Отже, Комісія правильно зробила висновок, що система звільнення, що розглядалася, не вирішувала ситуацій подвійного оподаткування необхідним та пропорційним чином.

Також Комісія не помилилася, встановивши, що схема звільнення надприбутку спотворювала або загрозувала спотворенням конкуренції та могла вплинути на торгівлю в Європейському Союзі.

У цьому відношенні Суд відзначає, що система звільнення, що розглядалася, могла змінювати діяльність груп підприємств, які включали бельгійський суб'єкт, тим, що рішення щодо інвестицій, місця проведення діяльності та створення робочих місць могли бути прийняті таким чином, щоб бельгійський суб'єкт отримував прибуток, який пізніше був би звільнений в Бельгії. За таких обставин Комісію не можна критикувати за те, що вона визначила, що надана допомога за допомогою податкових рішень могла б вплинути на торгівлю між Державами-членами та спотворити чи загрозувати спотворенням конкуренції.

Суд відкидає, крім того, аргументи, які висунуло Королівство Бельгія та заявники-підприємства, що Комісія допустила помилки в ідентифікації бельгійських суб'єктів, які отримали попереднє рішення, та міжнародних груп, до яких входили ці суб'єкти як бенефіціари розглянутої схеми.

З цього приводу Суд стверджує, що в оскаржуваному рішенні Комісія виділила елементи, які підтримували її висновок про те, що в принципі, існували зв'язки контролю в міжнародних корпоративних групах, до яких входили бельгійські суб'єкти, які отримали попередні рішення. З урахуванням цих елементів Комісія не перевищила меж своєї широкої дискреції, коли визначила, що ці групи становили економічну одиницю з цими суб'єктами, що користуються державною допомогою в рамках розглянутої схеми, в розумінні статті 107(1) Договору про функціонування Європейського Союзу. Так само, у світлі цих міркувань, Комісія не порушила принципів правової визначеності та законності, вимагаючи повернення неправомірної допомоги від цих груп.

Крім того, з оскаржуваного рішення також випливає, що Комісія, відповідно до судової практики, надала пояснення, що дозволяє Королівству Бельгія розглядати індивідуальну ситуацію кожного зацікавленого суб'єкта як щодо бенефіціарів, з яких має бути стягнута допомога, так і суми повернення.

У тому ж контексті Суд відхиляє аргументи заявників-підприємств, які стверджували про порушення принципу пропорційності, оскільки стягнення стосувалося всіх бенефіціарів незалежно від їхнього розміру, ресурсів та ступеня складності. Зрештою, оскільки відшкодування державної допомоги є єдиним наслідком її неправомірності та несумісності з правилами державної допомоги, воно не може залежати від ситуації її бенефіціарів.

Нарешті, Суд відхиляє скаргу заявників-підприємств про те, що при ухваленні рішення про стягнення суми, що дорівнює податку, який був би накладений на доходи бенефіціарів, якби податкове рішення не було видано, без урахування будь-яких коригувань у бік збільшення, яке могло бути прийнято іншою податковою адміністрацією щодо надприбутку, оскаржуване рішення вимагало відшкодування суми, яка могла бути вищою за перевагу, отриману бенефіціарами.

У цьому відношенні Суд нагадує, по-перше, що Комісія не зобов'язана проводити аналіз наданої допомоги в індивідуальних випадках в рамках схеми допомоги. Це є необхідним лише на етапі відшкодування допомоги, коли необхідно розглядати індивідуальну ситуацію кожного зацікавленого суб'єкта. По-друге, і в будь-якому випадку, оскаржуване рішення не впливає на права, на які може посилатися будь-який платник податків відповідно до угод про уникнення подвійного оподаткування, які застосовуються, зокрема, для забезпечення відповідного коригування оподаткованого прибутку такого платника податків після збільшення його податковими органами інших юрисдикцій.

Рішення Загального Суду (Восьма Палата) від 27 вересня 2023 року, *Banco Santander and Santusa v Commission*, T-12/15, T-158/15 та T-258/15

[Посилання на повний текст рішення](#)

Державна допомога – Схема допомоги, введена Іспанією – Відрахування корпоративного податку, що дозволяє компаніям, які є платниками податків в Іспанії, амортизувати гудвіл (нематеріальний актив), що виник у результаті непрямого придбання частки в капіталі нерезидентних компаній через пряме придбання часток у нерезидентних холдингових компаніях – Рішення про визнання схеми допомоги незаконною та несумісною з внутрішнім ринком та вимога щодо повернення наданої допомоги – Рішення 2011/5/ЄС – Рішення 2011/282/ЄС – Обсяг – Відкликання акта – Правова визначеність – Легітимні очікування

З метою стимулювання інвестицій за кордоном іспанськими компаніями, стаття 12(5) Закону Іспанії про корпоративний податок («TRLIS»)⁵² передбачає, за певних умов, податкову амортизацію фінансового гудвілу (нематеріального активу) у разі придбання частки у розмірі не менше 5% у зарубіжній компанії. Для

⁵² Ley 43/1995 del Impuesto sobre Sociedades (Закон 43/1995 про корпоративний податок) від 27 грудня 1995 року (BOE № 310 від 28 грудня 1995 року, стор. 37072).

цілей цього положення фінансовий гудвіл визначається як частина різниці між ціною придбання частки та її балансовою вартістю на дату придбання, яка не була зарахована до активів та прав компанії-нерезидента.

У 2005 і 2006 роках ця податкова схема амортизації («розглядувана схема») була предметом кількох питань від членів Європейського парламенту⁵³. У своїх відповідях від 19 січня та 17 лютого 2006 року Європейська Комісія заявила, що ця схема не підпадає під сферу застосування правил державної допомоги.

Листом від 26 березня 2007 року Комісія, тим не менше, запросила від іспанської влади надання інформації для оцінки обсягу та наслідків розглядуваної схеми, зокрема, щодо типів операцій, які охоплюються. У відповідь іспанська влада заявила, що під схему підлягає відрахування лише фінансового гудвілу, що виник з прямих придбань.

Після початку офіційної процедури розслідування рішенням, опублікованим у формі витягу в грудні 2007 року, Комісія ухвалила Рішення 2011/5⁵⁴ та 2011/282⁵⁵, визнавши розглядувану схему несумісною з внутрішнім ринком («початкові рішення»). Однак, у світлі легітимних очікувань, що виникли через певні зобов'язання бенефіціарів у відповідях Комісії від 19 січня та 17 лютого 2006 року, Комісія погодилася з тим, що схему можна продовжувати застосовувати протягом всього періоду амортизації до придбань часток, які відбулися до опублікування рішення про початок офіційної процедури розслідування або, за певних умов, до опублікування Рішення 2011/282.

У квітні 2012 року влада Іспанії поінформувала Комісію про прийняття нового обов'язкового висновку Генерального директорату з питань оподаткування Іспанії, згідно з яким фінансовий гудвіл, що виникає не тільки в результаті прямого, але тепер і в результаті непрямого придбання пакетів акцій іноземних компаній, включно з уже здійсненими, охоплювався розглядуваною схемою («нове адміністративне тлумачення»).

Після початку другої офіційної процедури розслідування Комісія, рішенням від 15 жовтня 2014 року⁵⁶, визнала, що нове адміністративне тлумачення не охоплювалося початковими рішеннями і становить нову допомогу, яка несумісна

⁵³ Ця схема також вже спричинила, зокрема, рішення від 21 грудня 2016 року, *Commission v World Duty Free Group and Others* (C-20/15 P та C-21/15 P, EU:C:2016:981); від 6 жовтня 2021 року, *Sigma Alimentos Exterior v Commission* (C-50/19 P, EU:C:2021:792); з 6 жовтня 2021 року, *World Duty Free Group and Spain v Commission* (C-51/19 P і C-64/19 P, EU:C:2021:793); від 6 жовтня 2021 року, *Banco Santander and Others v Commission* (C-52/19 P, EU:C:2021:794); і від 6 жовтня 2021 року, *Banco Santander v Commission* (C-53/19 P та C-65/19 P, EU:C:2021:795), від 6 жовтня 2021 року, *Axa Mediterranean v Commission* (C-54/19 P, EU:C:2021:796); від 6 жовтня 2021 року, *Prosegur Compañía de Seguridad v Commission* (C-55/19 P, EU:C:2021:797); і від 15 листопада 2018 року *Deutsche Telekom v Commission* (T-207/10, EU:T:2018:786).

⁵⁴ Рішення Комісії 2011/5/ЄС від 28 жовтня 2009 року про податкову амортизацію фінансового гудвілу для придбання іноземних акцій C 45/07 (колишній NN 51/07, колишній CP 9/07), імplementоване Іспанією (ОJ (Офіційний Журнал) 2011 L 7, стор. 48).

⁵⁵ Рішення Комісії 2011/282/ЄС від 12 січня 2011 року про податкову амортизацію фінансового гудвілу для придбання іноземних акцій № C-45/07 (колишній NN 51/07, колишній CP 9/07), запроваджений Іспанією (ОJ (Офіційний Журнал) 2011 L 135, стор. 1).

⁵⁶ Рішення Комісії (ЄС) 2015/314 від 15 жовтня 2014 року про державну допомогу SA.35550 (13/C) (ex 13/NN) (ex 12/CP), запроваджене Іспанією – Схема податкової амортизації фінансового гудвілу для придбання іноземних акцій (ОJ (Офіційний Журнал) 2015 L 56, стор. 38; «оскаржуване рішення»).

з внутрішнім ринком. Комісія також відмовила у визнанні існування легітимних очікувань, які відзначали деякі отримувачі допомоги за умов, визначених початковими рішеннями. Отже, Комісія вимагала від Королівства Іспанії припинити схему допомоги, що виникла в результаті нового адміністративного тлумачення та стягнути всю надану відповідно до неї допомогу.

В результаті розгляду декількох позовів іспанських підприємств про анулювання, які скористалися податковою амортизацією фінансового гудвілу від непрямого придбання часток у зарубіжних компаніях, Суд анулює оскаржуване рішення через порушення принципів правової визначеності та захист легітимних очікувань.

Висновки Суду

В підтримку своїх позовів, заявники оскаржували, передусім, класифікацію Комісією нового адміністративного тлумачення як нової допомоги. У цьому контексті вони доводили, по суті, що непрямі придбання часток вже входили до сфери початкових рішень, й тому Комісія не мала права приймати оскаржуване рішення конкретно щодо цього типу операцій.

У цьому відношенні Суд вказує, насамперед, на те, що з формулювання початкових рішень випливає, що, незважаючи на гарантії, надані іспанською владою під час адміністративної процедури, згідно з якими розглядувана схема стосується лише прямих придбань, Комісія розглянула цю схему, що охоплює як прямі, так і непрямі придбання часток. Більше того, з доказів, які були представлені Комісією в оскаржуваному рішенні правомірно не можна зробити висновок про те, що нове адміністративне тлумачення розширило обсяг статті 12(5) TRLIS.

У світлі цих міркувань Суд вважає, що, всупереч висновку Комісії в оскаржуваному рішенні, початкові рішення вже охоплювали непрямі придбання акцій для цілей застосування розглядуваної схеми.

За таких обставин Суд далі перевіряє, чи мала Комісія право прийняти оскаржуване рішення, беручи до уваги обсяг початкових рішень.

З цього приводу Суд зазначає, що оскаржуване рішення вимагає від Королівства Іспанія стягнути всю допомогу, надану за цією схемою стосовно до непрямих придбань, тоді як частина цієї допомоги не підлягала зобов'язанню щодо стягнення згідно з початковими рішеннями через легітимні очікування, визнані Комісією в цих рішеннях. Такий результат рівнозначний відкликанню початкових рішень, оскільки вони стосувалися непрямих придбань.

Згідно зі статтею 9 Регламенту № 659/1999⁵⁷, у поєднанні з його статтею 13(3), це правда, що рішення може бути скасовано, якщо воно ґрунтувалося на неправильній інформації, наданій під час процедури, яка була визначальним фактором для рішення. Проте в документах, наданих Суду, немає нічого,

⁵⁷ Регламент Ради (ЄС) № 659/1999 від 22 березня 1999 року, що встановлює детальні правила застосування статті [108 ДФЕС] (ОJ (Офіційний Журнал) 1999 L 83, стор. 1).

на що посилається Комісія, щоб довести, що оскаржуване рішення ґрунтувалося на неточній інформації, наданій під час адміністративної процедури, що призвела до його ухвалення.

Подібним чином, хоча вищезазначені положення Регламенту № 659/1999 є лише конкретним вираженням загального принципу права, згідно з яким допускається скасування незаконного адміністративного акта, який створив індивідуальні права, Комісія ніколи не стверджувала, що початкові рішення були незаконними, оскільки вони стосувалися непрямого придбання пакетів акцій. Фактично справа, що розглядається, жодним чином не стосується скасування незаконного акту, а скасування двох правових рішень, а саме початкових рішень, оскільки вони стосувалися непрямих придбань.

Згідно з усталеною прецедентною практикою, ретроактивне скасування законного адміністративного акта, який надав індивідуальні права чи подібні переваги, суперечить загальним принципам права.

У цьому відношенні Суд визнає, що початкові рішення надавали Королівству Іспанія індивідуальне право впроваджувати розглядувану схему щодо певних придбань і, між іншим, підприємствам, які отримали вигоду від цієї схеми, індивідуальне право не бути зобов'язаним повертати певну незаконну допомогу, та що оскаржуване рішення згодом скасувало це право щодо непрямих придбань. Таким чином, окрім підриву принципу правової визначеності, спірне рішення поставило під сумнів законні очікування, які іспанські органи влади та відповідні підприємства могли вивести з початкових рішень щодо того, що ці рішення будуть застосовні до непрямих придбань.

У світлі цієї правової помилки, допущеної Комісією, Суд скасовує оскаржуване рішення в повному обсязі.

Для повноти, Суд по-друге, підтримує твердження заявників про те, що принцип захисту легітимних очікувань було порушено у світлі відповідей, наданих Комісією на питання членів Європейського парламенту у 2006 році.

На думку Суду, Комісія дала такі точні, безумовні та послідовні запевнення у цих заявах до парламенту, що бенефіціари розглядуваної схеми, чи то щодо їхніх прямих придбань, чи непрямих придбань, мали виправдані надії, що ця схема допомоги була законною в тому сенсі, що охоплювалася дією правил державної допомоги, і що будь-які переваги, отримані від неї, не могли, таким чином, бути предметом подальших процедур повернення.

Крім того, той факт, що заявники знали про початкове адміністративне тлумачення, яке виключало непрямі придбання зі сфери дії статті 12(5) TRLIS, не позбавляє легітимності очікувань, які вони були здатні отримати із тверджень Комісії. Згідно з прецедентною практикою, для оцінки легітимних очікувань бенефіціарів схеми, про яку йдеться, слід брати до уваги лише заяви та поведінку Комісії.

Таким чином, навіть маючи право прийняти оскаржуване рішення, Комісія не могла, не допускаючи правової помилки, відмовити у визнанні в цьому рішенні

легітимних очікувань бенефіціарів розглядуваної схеми щодо їхніх непрямих придбань до публікації рішення про початок першої офіційної процедури розслідування або навіть, за певних умов, до публікації Рішення 2011/282, за тих самих умов, що й в початкових рішеннях.

VII. Спільна зовнішня та безпекова політика: антидемпінг

Рішення Суду справедливості ЄС (Друга Палата) від 21 вересня 2023 року, *China Chamber of Commerce for Import and Export of Machinery and Electronic Products and Others v Commission*, C-478/21 P

[Посилання на повний текст рішення](#)

Апеляція – Демпінг – Імплементацийний регламент (ЄС) 2018/140 – Імпорт певних чавунних виробів, що походять із Китайської Народної Республіки та Індії – Остаточне антидемпінгове мито – Позов про анулювання – Прийнятність – Право на подання позову – Асоціація представників експортерів – Регламент (ЄС) 2016/1036 – Стаття 3 (2), (3), (6) і (7) – Шкода – Розрахунок обсягу імпорту – Позитивні докази – Об'єктивне дослідження – Екстраполяція – Розрахунок вартості промисловості та виробництва ЄС – Ціни, що стягуються всередині групи – Причинно-наслідковий зв'язок – Оцінка шкоди за сегментами – Відсутність – Стаття 6 (7) – Стаття 20 (2) і (4) – Процесуальні права

Після скарги, поданої деякими європейськими виробниками чавунних/металевих виробів, Європейська комісія, за підсумками свого антидемпінгового розслідування, прийняла Імплементацийний регламент 2018/140,⁵⁸ про встановлення остаточного антидемпінгового мита на імпорт певних чавунних виробів, що походять з Китайської Народної Республіки («продукт, про який йде мова»).

Торгова палата Китаю з імпорту та експорту техніки і електронних виробів (СССМЕ), що є асоціацією згідно з китайським законодавством, членами якої є китайські виробники-експортери продукту, про який йде мова, та інші китайські виробники-експортери, подала позов із вимогою скасування відповідного регламенту.

Рішенням від 19 травня 2021 року⁵⁹ Загальний Суд визнав прийнятним позов, поданий СССРМЕ, постановивши, що СССРМЕ має право ініціювати судовий процес від свого імені, щоб забезпечити захист своїх процесуальних прав, а також від імені своїх членів. Однак, Суд відхилив позов по суті.

Розглядаючи апеляцію, подану СССРМЕ, Суд справедливості ЄС ухвалив рішення щодо твердження про неприйнятність, висунутої Комісією, стверджуючи, що СССРМЕ не має права ініціювати справу. У цьому відношенні Суд підтверджує, що СССРМЕ дійсно має право ініціювати судовий процес від імені своїх членів,

⁵⁸ Імплементацийний регламент Комісії (ЄС) 2018/140 від 29 січня 2018 року про встановлення остаточного антидемпінгового мита та стягнення остаточного попереднього мита на імпорт певних виробів із чавуну, що походять із Китайської Народної Республіки, та про припинення розслідування щодо імпорту певного лиття виробу із заліза, що походять з Індії (ОJ (Офіційний Журнал) 2018 L 25, стор. 6; «відповідний регламент»).

⁵⁹ Рішення від 19 травня 2021 року, *China Chamber of Commerce for Import and Export of Machinery and Electronic Products and Others v Commission* (T-254/18, EU:T:2021:278; «рішення, яке оскаржується»).

але приходиться до висновку, що СССМЕ не має такого статусу, щоб порушувати провадження від свого імені, щоб забезпечити захист своїх процесуальних прав. Встановивши це, Суд справедливості ЄС залишає без змін рішення Загального Суду і відхиляє апеляцію в повному обсязі.

Висновки Суду

Насамперед, Суд справедливості ЄС нагадує, що відповідно до частини четвертої статті 263 ДФЄС будь-яка фізична чи юридична особа може подати позов проти акта, який не адресований такій особі, у двох альтернативних ситуаціях, а саме, по-перше, якщо акт, про який йдеться безпосередньо та індивідуально стосується цієї особи і, по-друге, якщо це нормативно-правовий акт, який безпосередньо стосується такої особи і не передбачає заходів його реалізації.

У світлі цієї відмінності Суд справедливості ЄС аналізує, чи Загальний Суд, досліджуючи першу з цих двох ситуацій, мав підстави вважати, що СССМЕ мала право порушувати судовий процес від свого імені, щоб захистити свої процесуальні права.

Що стосується індивідуального інтересу, з судової практики випливає, що особи, які можуть бути виокремлені відповідно до права ЄС діють так само, як і адресати рішення, включаючи тих, хто брав участь у процесі ухвалення цього акту, лише у разі, коли відповідно до правил ЄС передбачені процесуальні гарантії на користь цієї особи. Точний обсяг права особи на позов проти заходу ЄС залежить від її правового статусу, визначеного законодавством ЄС, з метою захисту законних інтересів, які їй/їй таким чином надаються.

У цій справі Загальний Суд встановив, що СССМЕ окремо стосувався регламент через те, що під час процедури, яка призвела до ухвалення цього регламенту, Комісія вважала її (Торгівельну Палату) зацікавленою стороною, яка представляє китайську галузь промисловості продукту, про який йде мова, оскільки Комісія надала їй (Торгівельній Палаті) процесуальні права, включаючи право на доступ до матеріалів розслідування, право на розкриття попередніх і остаточних висновків і право подавати коментарі щодо цих висновків, а також право брати участь у слуханнях, організованих у рамках цього провадження. Однак, не зумівши перевірити, чи були ці процесуальні права законно надані СССМЕ, Загальний Суд допустив правову помилку при розгляді того, чи стосувався регламент особисто СССМЕ, і згодом повторив її при розгляді, чи стосувався регламент безпосередньо СССМЕ.

Проте, Суд справедливості ЄС зазначає, що ці помилки можуть призвести до того, що позов СССМЕ від її власного імені стане неприйнятним лише в тому випадку, якщо буде встановлено, що їй, з законних підстав, не може бути надано відповідні процесуальні права. За таких обставин у світлі основного

антидемпінгового регламенту⁶⁰ необхідно перевірити чи можуть процесуальні права законно надані СССМЕ.

У зв'язку з цим Суд зазначає, що хоча деякі положення основного антидемпінгового регламенту⁶¹ надають певні процесуальні права представницьким асоціаціям імпортерів або експортерів демпінгового товару, цей регламент не визначає поняття «представницька асоціація імпортерів або експортерів».

Беручи до уваги не лише формулювання положень, в яких з'являється це поняття, але й контекст, в якому вони зустрічаються, а також цілі, які переслідують правила, частиною яких вони є, Суд констатує, по-перше, що це поняття не позначає осіб або органи, які представляють інтереси, відмінні від інтересів імпортерів або експортерів, такі як, зокрема, інтереси держав. З базового антидемпінгового регулювання випливає, що законодавець ЄС мав намір розмежувати «представницькі об'єднання імпортерів або експортерів», з одного боку, та «органи влади» або «представники» країни-експортера, з іншого. Відповідно, ці об'єднання можуть розглядатися як представницькі об'єднання згідно з цим регламентом лише в тому випадку, якщо вони не зазнають втручання з боку держави-експортера, а, навпаки, користуються необхідною незалежністю щодо цієї держави, щоб фактично діяти як такі, що представляють загальні та колективні інтереси імпортерів або експортерів, а не як прикриття для цієї держави.

По-друге, об'єктом такого представницького об'єднання має бути представництво імпортерів або експортерів демпінгового товару, що вимагає, щоб до складу групи входила велика кількість імпортерів або експортерів, чії обсяги імпорту або експорту цього товару є значними.

Враховуючи, що саме заявник повинен надати докази своєї правоздатності для порушення справи, у цій справі саме СССМЕ мала довести, що вона є репрезентативним об'єднанням імпортерів або експортерів відповідного товару.

Хоча членами СССМЕ є виробники-експортери відповідного товару і вона має право захищати їхні інтереси, вона не має достатньої незалежності по відношенню до Китаю, щоб вважатися «представницьким об'єднанням» експортерів відповідного товару.

Крім того, СССМЕ не продемонструвала ні того, що її членами є велика кількість імпортерів або експортерів відповідного товару, ні того, що експорт цього товару її членами був значним.

У світлі цих висновків Суд справедливості ЄС доходить висновку, що (i) СССМЕ не мала правоздатності порушувати справу відповідно до частини четвертої статті 263 ДФЄС, внаслідок чого позов, поданий від свого імені, має бути відхилений як неприйнятний, і (ii) Загальний Суд допустив помилку при розгляді скарги на порушення процесуальних прав СССМЕ, які були висунуті на підтримку цього позову. На противагу цьому, Суд справедливості ЄС підтверджує, що СССМЕ мала

⁶⁰ Регламент (ЄС) 2016/1036 Європейського Парламенту та Ради від 8 червня 2016 року про захист від демпінгового імпорту з країн, що не є членами Європейського Союзу (ОJ (Офіційний Журнал) 2016 L 176, стор. 21; «основний антидемпінговий регламент»).

⁶¹ Основний антидемпінговий регламент, стаття 5(11), стаття 6(7), стаття 20(1) і (2) і стаття 21(2).

право порушити судовий процес від імені своїх членів, оскільки це право не залежить від умови, що стосується демократичної організації такого суб'єкта. Що стосується суті справи, Суд справедливості ЄС вважає, що Загальний Суд обґрунтовано дійшов висновку, що Комісія не допустила помилки у визначенні шкоди, завданої промисловості ЄС. Крім того, Загальний Суд не застосував неправильного правового стандарту і не допустив помилок класифікації, дійшовши висновку, що СССМЕ не мала права посилалися на порушення процесуальних прав своїх членів та інших заявників.

Враховуючи всі ці фактори, Суд справедливості ЄС відхиляє апеляцію в повному обсязі.

VIII. Спільна зовнішня політика та політика безпеки: обмежувальні заходи

Рішення Загального Суду (Велика Палата) від 13 вересня 2023 року, *Venezuela v Council*, T-65/18 RENV

[Посилання на повний текст рішення](#)

Спільна зовнішня політика та політика безпеки – Обмежувальні заходи, вжиті з огляду на ситуацію у Венесуелі – Заборона на продаж, постачання, передачу або експорт певних товарів і послуг – Право бути заслуханим – Зобов'язання вказувати причини – Істотна неточність фактів – Явна помилка в оцінці – Міжнародне публічне право

Зважаючи на погіршення ситуації з правами людини, верховенством права та демократією, у 2017 році Рада Європейського Союзу прийняла обмежувальні заходи з огляду на ситуацію в Боліварській Республіці Венесуела («Венесуела»). Статті 2, 3, 6 і 7 Регламенту 2017/2063⁶² встановлюють, по суті, заборону на продаж, постачання, передачу або експорт обладнання, яке може використовуватися для внутрішніх репресій, і послуг, пов'язаних з цим обладнанням і військовим обладнанням будь-якій фізичній або юридичній особі, організації чи органу у Венесуелі або для використання в Венесуелі.

У 2018 році Венесуела подала позов про скасування Регламенту 2017/2063, оскільки положення цього акта її стосувалися. Згодом Венесуела внесла зміни до свого позову, щоб охопити, крім того, Рішення 2018/1656⁶³ та Імплементативний регламент 2018/1653⁶⁴, акти, якими Рада, відповідно, продовжила та змінила прийняті обмежувальні заходи. Рішенням від 20 вересня 2019 року Загальний Суд відхилив цей позов як неприйнятний на тій підставі, що правові положення, про які йде мова, безпосередньо не стосувалися правової ситуації Венесуели⁶⁵. Розглядаючи апеляцію, Суд справедливості ЄС своїм рішенням від 22 червня 2021 року⁶⁶ скасував рішення Загального Суду, постановивши, що Венесуела справді мала право подавати позов проти статей 2, 3, 6 і 7 Регламенту 2017/2063⁶⁷. Він також повернув справу до Загального Суду для ухвалення рішення по суті.

У своєму рішенні, винесеному Великою Палатою про відхилення позову, Загальний Суд у безпрецедентній ситуації щодо позову, поданого третьою державою

⁶² Регламент Ради (ЄС) 2017/2063 від 13 листопада 2017 року щодо обмежувальних заходів з огляду на ситуацію у Венесуелі (ОJ (Офіційний Журнал) 2017 L 295, стор. 21) («оскаржуваний регламент»).

⁶³ Рішення Ради (CFSP) 2018/1656 від 6 листопада 2018 року про внесення змін до Рішення (CFSP) 2017/2074 щодо обмежувальних заходів з огляду на ситуацію у Венесуелі (ОJ (Офіційний Журнал) 2018 L 276, стор. 10).

⁶⁴ Імплементативний регламент Ради (ЄС) 2018/1653 від 6 листопада 2018 року про імплементативний Регламент (ЄС) 2017/2063 щодо обмежувальних заходів з огляду на ситуацію у Венесуелі (ОJ (Офіційний Журнал) 2018 L 276, стор. 1).

⁶⁵ Рішення від 20 вересня 2019 року, Венесуела проти Ради (T-65/18, EU:T:2019:649).

⁶⁶ Рішення від 22 червня 2021 року, Венесуела проти Ради (Чи постраждала третя держава) (C-872/19 P, EU:C:2021:507).

⁶⁷ У цьому рішенні Суд вказав, що початкове рішення щодо неприйнятності позову щодо Імплементативного регламенту 2018/1653 і Рішення 2018/1656 стало остаточним.

у сфері обмежувальних заходів, ухвалив рішення щодо права Венесуели бути заслуханою та щодо ймовірних порушень міжнародного права, на які посилається ця сторона.

Висновки Суду

Попередньо, Суд визнає, що обмежувальні заходи, передбачені статтями 2, 3, 6 і 7 оскаржуваного регламенту, є обмежувальними заходами загального застосування, оскільки вони становлять, відповідно до статті 215(1) ДФЄС, заходи, що переривають або скорочують економічні відносини із третьою країною щодо певних товарів і послуг. Ці заходи не спрямовані на окремих фізичних чи юридичних осіб, а застосовуються до об'єктивно визначених ситуацій і до категорії осіб, які розглядаються загалом і абстрактно.

Стосовно, по-перше, заяви про порушення права бути заслуханою, Суд нагадує, перш за все, що право бути заслуханим не може бути перенесено в такому контексті, як у цій справі, на ухвалення заходів загального застосування, і що немає положення, яке вимагає від Ради інформувати будь-яку особу, на яку потенційно може вплинути новий критерій загального застосування, про прийняття цього критерію. Крім того, стаття 41(2)(а) Хартії основоположних прав Європейського Союзу застосовується до «індивідуальних [заходів]», вжитих щодо особи, внаслідок чого на це положення не можна посилатися у зв'язку з прийняттям заходів загального застосування. Суд також додає, що оскаржувана постанова відображає вибір, зроблений Союзом у сфері міжнародної політики. Переривання або скорочення економічних відносин із третьою країною відповідно до статті 215(1) ДФЄС є частиною самого визначення спільної зовнішньої політики та політики безпеки (CFSP)⁶⁸, прийнятого органами влади Союзу на власний розсуд у відповідь на конкретну міжнародну ситуацію з метою впливу на неї. Попереднє заслуховування відповідної третьої країни, на думку Суду, означало б вимагати від Ради проведення дискусій, подібних до міжнародних переговорів з цією країною, і, відповідно, зводило б нанівець бажаний ефект застосування цих заходів щодо цієї країни, а саме застосування тиску на цю країну з метою зміни її поведінки. Нарешті, той факт, що Венесуели безпосередньо стосуються статті 2, 3, 6 і 7 оскаржуваного регламенту, сам по собі не може надавати їй права бути заслуханою. У світлі цих різноманітних елементів Суд дійшов висновку, що Венесуела не може посилатися на це право щодо обмежувальних заходів, прийнятих Радою в оскаржуваному регламенті.

По-друге, щодо заяви про ймовірну суттєву неточність фактів, а також явну помилку в оцінці політичної ситуації у Венесуелі, Суд нагадує, що Рада має широкі повноваження щодо того, що брати до уваги з метою прийняття обмежувальних заходів на підставі статті 29 ДЄС та статті 215 ДФЄС, і що перевірка, здійснена судовою системою ЄС у цьому відношенні, має бути обмежена перевіркою того, що правила, що регулюють процедуру, та викладення причин були дотримані, що факти

⁶⁸ Як зазначено в частині 2 статті 24(1) ДЄС.

є суттєво точними та що не було явної помилки в оцінці фактів або зловживання владою. Цей обмежений перегляд стосується, зокрема, оцінки міркувань відповідності, на яких ґрунтуються такі заходи. Суд зауважує, що в цій справі статті 2, 3, 6 і 7 оскаржуваного регламенту відтворюють, по суті, політичну позицію Союзу, виражену в Рішенні 2017/2074. З цього приводу він заявляє, що з пунктів 1 і 8 цього рішення випливає, що обмежувальні заходи, передбачені цими статтями, ґрунтуються на постійному погіршенні демократії, верховенства права та прав людини у Венесуелі, а також, зокрема, на виникненні насильства, рецидиву якого необхідно було запобігти за допомогою цих обмежувальних заходів.

Стосовно, перш за все, доказів, наданих Радою для встановлення суттєвої точності фактів, на яких ґрунтуються ці заходи, Суд зазначає, що ці докази походять із надійних джерел і детально посилаються на, серед іншого, жорстоке придушення режимом дисидентів і його опонентів, а також на тиск на Генерального прокурора Венесуели, який розслідує дії сил безпеки.

Щодо доказів далі, наданих Венесуелою у відповідь, Суд дійшов висновку, що ця сторона не продемонструвала, що факти, на які спиралася Рада для запровадження відповідних обмежувальних заходів, містять істотні неточності, оскільки майже усі ці докази не стосуються Венесуели та ґрунтуються на двох внутрішніх урядових звітах, які не підтверджуються доказами, отриманими з джерел за межами цього уряду.

Стосовно, наостанок, оцінки Радою політичної ситуації у Венесуелі, Суд зауважує, що докази, надані заявником у цьому відношенні, видаються засобом оскарження відповідності вжиття обмежувальних заходів, про які йдеться. Однак Суд не має замінювати своєю власною оцінку щодо цього питання оцінку, висловлену Радою, яка має широкі політичні повноваження щодо визначення підходу Союзу до питання, що стосується СЗПБП (спільної зовнішньої політики та політики безпеки), відповідно до статті 29 ДЄС.

Щодо, по-третє, та останнього, заяви про те, що були вжиті незаконні контрзаходи та мало місце порушення міжнародного права, Суд починає з нагадування про формулювання статті 49, стосовно об'єкта та меж контрзаходів, Проекту статей про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння, прийнятого Комісією міжнародного права ООН⁶⁹. У зв'язку з цим він підкреслює, що оскаржуваний регламент був прийнятий у контексті реакції на постійне погіршення ситуації у Венесуелі з метою запобігання, серед іншого, ризику подальшого насильства та порушень прав людини в цій країні. Крім того, Суд вважає, що обмежувальні заходи, передбачені статтями 2, 3, 6 і 7 оскаржуваного регламенту не були призначені як реакція на міжнародно-протиправне діяння, яке приписують

⁶⁹ Проект, ухвалений у 2001 році Комісією міжнародного права ООН («Проект статей КМП»). Стаття 49 говорить: «1. Потерпіла держава може вжити контрзаходів лише проти держави, яка несе відповідальність за міжнародно-протиправне діяння, щоб спонукати цю державу виконати свої зобов'язання згідно з частиною другою. 2. Контрзаходи обмежуються невиконанням на даний момент міжнародних зобов'язань держави, яка вживає заходів щодо відповідальної держави. 3. Контрзаходи повинні, наскільки це можливо, вживатися таким чином, щоб дозволити відновлення виконання відповідних зобов'язань».

Венесуелі через тимчасове невиконання міжнародних зобов'язань Союзу. З цього він робить висновок, що ці заходи не є контрзаходами для цілей статті 49 Проекту статей КМП, і, отже, відхиляє твердження Венесуели, що Рада діє всупереч принципу невторчання у внутрішні справи цієї країни.

Подібним чином Суд відхиляє аргумент, заснований на тому, що обмежувальні заходи, про які йде мова, були прийняті без попереднього дозволу Ради Безпеки ООН. Він нагадує, що Договори наділяють Раду повноваженнями ухвалювати акти, що містять незалежні обмежувальні заходи⁷⁰, відмінні від заходів, спеціально рекомендованих Радою Безпеки ООН. Суд зазначає, що Венесуела не встановила, у зв'язку з цим, існування «загальної практики, прийнятої як закон» відповідно до статті 38(1)(b) Статуту Міжнародного Суду ООН, яка вимагала б дозволу має бути отримано від Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй до ухвалення Радою обмежувальних заходів.

Крім того, щодо стверджуваного порушення принципу пропорційності, Суд визнає, що існує розумний зв'язок між обмежувальними заходами, про які йдеться, та переслідуваною метою, яка має запобігти ризику подальшого насильства, надмірного застосування сили та порушень прав людини.

У світлі обмеженого характеру заходів, передбачених статтями 2, 3, 6 і 7 оскаржуваного регламенту, а також відступів, передбачених у них, він вважає, що (I) ці заходи не є явно невідповідними та не виходять за межі того, що необхідно для досягнення поставленої мети, і (II) отже, принцип пропорційності, не було проігноровано.

Відповідно, Суд відхиляє аргументи Венесуели про стверджуване порушення міжнародного звичаєвого права з огляду на ймовірне застосування незаконних контрзаходів.

Зрештою, щодо аргументу Венесуели про те, що заходи, прийняті Радою, передбачають здійснення екстериторіальної юрисдикції з боку Союзу, що, відповідно, є незаконним згідно з міжнародним правом, Суд знову нагадує про повноваження, надані Раді Договорами⁷¹ стосовно вжиття обмежувальних заходів, оскільки вони передбачають, серед іншого, «переривання або зменшення, частково або повністю, економічних і фінансових відносин з однією чи кількома третіми країнами».

Він підкреслює, що обмежувальні заходи, про які йде мова, стосуються осіб і ситуацій, які підпадають під юрисдикцію Держав-членів *ratione loci* або *ratione personae*. Повноваження Ради вживати обмежувальні заходи належать до сфери незалежних заходів Союзу, ухвалених у контексті СЗППБ, відповідно до цілей і цінностей Союзу⁷², а саме (зокрема) з метою сприяння в ширшому контексті світу, демократії, верховенства права, а також універсальності та неподільності прав людини та основних свобод, що становить загальний «юридичний інтерес» щодо

⁷⁰ Стаття 29 ДЕС і стаття 215 ДФЕС.

⁷¹ Стаття 29 ДЕС і стаття 215 ДФЕС.

⁷² Стаття 3(5) ДЕС і стаття 21 ДФЕС.

прав, про які йдеться, відповідно до прецедентної практики Міжнародного суду ООН⁷³.

З огляду на вищевикладене, Суд відхиляє позов.

⁷³Рішення Міжнародного суду ООН від 5 лютого 1970 року, *Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited* (Бельгія проти Іспанії) (ICJ Reports 1970, р. 3, paras 33 та 34), і від 20 липня 2012 року, Питання щодо зобов'язання переслідувати або екстрадувати (Бельгія проти Сенегалу) (ICJ Reports 2012, р. 422, paras 68 до 70).

ІХ. Бюджет та субсидії Європейського Союзу: грантова угода

Рішення Загального Суду (Сьома Палата) від 6 вересня 2023 року, *Commission v CEVA and Others*, T-748/20

[Посилання на повний текст рішення](#)

Арбітражне застереження – Спеціальна програма досліджень і розробок у галузі «Якість життя та управління життєвими ресурсами» (Quality of Life and Management of Living Resources) – Грантова угода – Звіт OLAF про розслідування, яким встановлено фінансові порушення – Відшкодування сплачених сум – Застосовне законодавство – Строк позовної давності – Вплив звіту OLAF

17 січня 2001 року Європейська Комісія уклала контракт з Centre d'étude et de valorisation des algues SA (CEVA) на реалізацію проекту в контексті спеціальної програми досліджень і розробок, що передбачає виплату гранту («контракт Searura»). Цей договір регулюється бельгійським законодавством.⁷⁴

У 2006 році Європейське управління з питань запобігання зловживанням та шахрайству (OLAF) розпочало розслідування за підозрою в шахрайстві щодо кількох проектів, які реалізує CEVA, включаючи проект, охоплений контрактом «Searura». У грудні 2007 року OLAF прийняло свій остаточний звіт, яким встановило фінансові порушення в контексті виконання контракту «Searura». У жовтні 2008 року Комісія повідомила CEVA, що з огляду на серйозні фінансові порушення, встановлені у звіті OLAF, вона має намір виставити дебет-ноту з метою повернення гранту, наданого за контрактом «Searura». Таким чином, 13 березня 2009 року Комісія надіслала CEVA чотири дебет-ноти, потім 11 травня 2009 року чотири листи-нагадування і, зрештою, 12 червня 2009 року, через відсутність платежу від CEVA, Комісія надіслала їм чотири офіційні повідомлення.

За рішенням Tribunal correctionnel de Rennes (Кримінальний Суд, Ренн, Франція) від 26 квітня 2011 року CEVA та її колишній директор були визнані винними в шахрайстві та привласненні державних коштів та засуджені до штрафу та позбавлення волі відповідно. Розглядаючи цивільний позов Комісії Tribunal correctionnel de Rennes (Кримінальний Суд, Ренн) зобов'язав обвинувачених, частково на солідарній основі, компенсувати Комісії матеріальну шкоду, заподіяну, зокрема, внаслідок фінансових порушень під час виконання контракту «Searura». Рішенням від 1 квітня 2014 року Cour d'appel de Rennes (Апеляційний Суд, Ренн, Франція) виправдав CEVA та її колишнього директора за всіма звинуваченнями та відхилив цивільний позов Комісії. 12 листопада 2015 року за зверненням Прокурора Cour d'appel de Rennes (Апеляційний Суд, Ренн), Кримінальна Палата Cour de cassation (Касаційний суд, Франція) скасувала рішення Апеляційного Суду виключно щодо виправдання

⁷⁴ Стаття 5(1) контракту «Searura».

обвинувачених у незаконному привласненні державних коштів, і в цій частині передала справу до Cour d'appel de Caen (Апеляційний Суд, Кан, Франція).

Рішенням від 22 червня 2016 року tribunal de commerce de Saint-Brieuc (Комерційний/Господарський Суд, Сен-Бріє, Франція) розпочав процедуру фінансового оздоровлення щодо CEVA та призначив судового представника. 15 вересня 2016 року Комісія під час цієї процедури заявила цьому призначеному судом представникові, що вона має вимогу (позов), яка відповідає загальній сумі дебет-нот, виданих з метою забезпечення відшкодування субсидій, сплачених за, серед іншого, контракт Searura. 6 грудня 2016 року призначений судом представник оскаржив позов Комісії.

Рішенням від 21 липня 2017 року tribunal de commerce de Saint-Brieuc (Комерційний/Господарський Суд, Сен-Бріє) затвердив план фінансового оздоровлення для CEVA та призначив адміністратора для його реалізації.

Рішенням від 23 серпня 2017 року, яке набрало законної сили, cour d'appel de Caen (Апеляційний Суд, Кан), ухваливши рішення після того, як справу було передано йому після скасування рішення, виправдав CEVA за обвинуваченням у привласненні державних коштів і засудив її колишнього директора до умовного позбавлення волі та штрафу за привласнення державних коштів.

Постановою від 11 вересня 2017 року Суддя-Комісар (суддя, відповідальний за нагляд за процедурою фінансового оздоровлення) повністю відхилив позов Комісії. Комісія подала апеляцію проти цієї постанови. Рішенням від 24 листопада 2020 року cour d'appel de Rennes (Апеляційний Суд, Ренн) скасував цю постанову і встановив, що існує дві серйозні проблеми щодо строку давності та дійсності дебет-нот, вважаючи, що ці проблеми повинні бути вирішені компетентним судом, перед яким Комісія мала порушити справу.

У цьому контексті Комісія звернулася зі своїм позовом на основі статті 272 ДФЄС⁷⁵ до Загального Суду з проханням визначити суму заборгованості перед нею, яка відповідає відшкодуванню грантів, виплачених за контрактом «Searura».

Своїм рішенням Суд підтримав позов Комісії та встановив суму позову проти CEVA відповідно до статті 3(5) Додатку II до контракту «Searura».

Висновки Суду

Після підтвердження своєї юрисдикції розглядати позов Комісії згідно з арбітражним застереженням у контракті «Searura»⁷⁶, Суд спочатку розглядає заперечення, висунуте CEVA, а саме те, що строк давності щодо позову Комісії спливає.

⁷⁵ Згідно зі статтею 272 ДФЄС Суд справедливості ЄС має юрисдикцію ухвалювати рішення згідно з будь-яким арбітражним застереженням, що міститься в контракті, укладеному Європейським Союзом або від його імені, незалежно від того, регулюється цей контракт публічним чи приватним правом. Згідно зі статтею 256(1) ДФЄС, Загальний Суд має юрисдикцію розглядати та вирішувати в першій інстанції дії або провадження, зазначені у статті 272 ДФЄС.

⁷⁶ Стаття 5(2) контракту «Searura»

Стосовно версії фінансового регламенту, застосовного до фактів цієї справи, Суд зазначає, що на дату укладення контракту «Searura», 17 січня 2001 року, фінансовий регламент № 2548/98⁷⁷ не містив жодних конкретних положень про строк позовної давності або про засоби, через які строк позовної давності може бути перерваний. Отже, правила щодо строків позовної давності, застосовні в цій справі, є правилами, встановленими законодавством, що регулює контракт, а саме бельгійським законодавством.

Таким чином, Суд зауважує, що відповідно до бельгійського законодавства стаття 2262 bis(1) Цивільного Кодексу Бельгії, яка застосовується до договірних дій, передбачає, що «термін позовної давності для всіх особистих дій має становити 10 років». Суд додає, що згідно зі статтею 2257 Цивільного Кодексу Бельгії строк позовної давності для особистих позовів починається з дня, наступного після дати, коли настає термін сплати боргу.

По-перше, Суд заявляє, що даний спір має договірний характер. Стаття 3(5) Додатку II до контракту «Searura» передбачає, що «після дати завершення контракту, або припинення контракту, або закінчення строку участі підрядника, Комісія може або буде повинна, залежно від обставин, вимагати від підрядника, у разі шахрайства або серйозних фінансових порушень, виявлених під час аудиту, відшкодування повного внеску ЄС, сплаченого йому». З формулювання цього положення випливає, що сторони контракту «Searura» погодилися, що повне відшкодування внеску ЄС сплаченого CEVA у разі шахрайства або серйозних фінансових порушень, встановлених під час аудиту, буде залежати від попереднього запиту на відшкодування, здійснене Комісією. З цієї метою 13 березня 2009 року Комісія надіслала CEVA чотири дебет-ноти, призначені для забезпечення стягнення боргу. Тому Суд вважає, що саме в цей день Комісія вимагала відшкодування сум, які CEVA отримала за контрактом «Searura». За таких обставин, відповідно до статті 3(5) Додатку II до контракту «Searura», сума, що підлягає одержанню Комісією, підлягала сплаті з 13 березня 2009 року.

По-друге, Суд зазначає, що CEVA не надали жодного конкретного аргументу, який би дозволив встановити, що вимога підлягала виплаті до 13 березня 2009 року. Таким чином, 10-річний період, протягом якого Комісія могла подати позов проти CEVA розпочався на наступний день після дня, коли зобов'язання підлягало сплаті, а саме 14 березня 2009 року, відповідно до статті 2257 Цивільного Кодексу Бельгії, згаданого вище. Отже, Суд вважає, що строк позовної давності вплив, в принципі, 14 березня 2019 року.

У цій справі Комісія стверджує, що строк позовної давності було перервано двічі: по-перше, коли вона приєдналася як цивільна сторона до tribunal correctionnel de Rennes (Кримінальний Суд, Ренн) 26 квітня 2011 року та, по-друге, коли вона подала свій позов, оформлений 15 вересня 2016 року в контексті процедури

⁷⁷ Регламент Ради (ЄС, ЄОБС, Євратом) № 2548/98 від 23 листопада 1998 року про внесення змін до Фінансового регламенту від 21 грудня 1977 року, що застосовується до загального бюджету Європейських Співтовариств (ОJ (Офіційний Журнал 1998 L 320, стор. 1).

фінансового оздоровлення щодо CEVA. У цьому відношенні Суд обмежується перевіркою того, чи міг строк позовної давності бути правомірно перерваний заявою про позов, поданою Комісією в рамках процедури фінансового оздоровлення щодо CEVA, без необхідності також розглядати наслідки приєднання Комісії як цивільної сторони до tribunal correctionnel de Rennes (Кримінальний Суд, Ренн). Комісія стверджує, що її позов було заявлено призначеному судом представнику 15 вересня 2016 року і що, згідно з судовою практикою Cour de cassation (Касаційний Суд, Бельгія), заява про позов перериває строк позовної давності до завершення провадження у справі про неплатоспроможність. Комісія додає, що вона має право покладатися на французьке провадження, щоб посилатися на «призупинення» строку давності на основі бельгійського законодавства.

У цій справі Суд нагадує, що 22 червня 2016 року tribunal de commerce de Saint-Brieuc (Комерційний/Господарський Суд, Сен-Бріє) розпочав процедуру фінансового оздоровлення щодо CEVA. 15 вересня 2016 року в рамках цієї процедури Комісія заявила про свій позов до призначеного судом представника. Зі статті L.62224 Господарського Кодексу Франції чітко випливає, що з дати публікації рішення про початок процедури фінансового оздоровлення, усі кредитори, чії позови виникли до того судового рішення, за винятком працівників, повинні надіслати заяву своїх вимог до представника, призначеного судом. Таким чином, саме на основі цього положення Комісія в контексті процедури фінансового оздоровлення, розпочатої щодо CEVA, заявила про свій позов до призначеного судом представника. Крім того, стаття L.622-25-1 Господарського Кодексу Франції передбачає: «Оголошення позову перериває строк позовної давності до завершення провадження; воно обходиться без будь-якого офіційного повідомлення та є еквівалентним акту, вчиненого на виконання провадження».

У зв'язку з цим Суд зазначає, що початок процедури фінансового оздоровлення у Франції передбачає пряме застосування Регламенту № 1346/2000⁷⁸ про провадження у справі про неплатоспроможність, який на той час був чинним, і що він (регламент) визначив французьке законодавство як «lex concursus». Він (Суд) також зазначає, що згідно зі статтею 4(2)(f) Регламенту № 1346/2000 «закон держави відкриття провадження визначає умови для відкриття цього провадження, його проведення та його закриття», і «він визначає, зокрема: ... наслідки провадження у справі про неплатоспроможність для провадження, ініційованого окремими кредиторами». Крім того, стаття 16(1) цього Регламенту передбачає, що «будь-яке рішення про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність, винесене судом Держави-члена, який має юрисдикцію згідно зі статтею 3, визнається в усіх інших Державах-членах з моменту, коли воно набуває чинності у державі, де провадження було відкрито». Більше того, стаття 17(1) того самого Регламенту зазначає, що «рішення про відкриття провадження, згадане в статті 3(1), має, без будь-яких інших формальностей, мати ті самі наслідки в будь-якій іншій Державі-

⁷⁸ Регламент Ради (ЄС) № 1346/2000 від 29 травня 2000 року про провадження у справі про банкрутство ((ОJ (Офіційний Журнал) 2000 L 160, стор. 1)).

члені, що й згідно з законодавством держави відкриття провадження, якщо цей Регламент не передбачає інше та до того часу, допоки провадження, згадане в статті 3(2), не відкрито в цій іншій Державі-члені».

На підставі вищезазначених положень впливає, що початок у Франції процедури фінансового оздоровлення щодо CEVA та подальша заява, зроблена Комісією в контексті цієї процедури, відповідно до французького законодавства та зокрема, статті L.622-25- 1 Господарського Кодексу Франції, мала наслідки у бельгійському законодавстві, і, зокрема, що вона перервала 10-річний строк позовної давності, передбачений цим законодавством. Суд зазначає, що наслідки початку процедури фінансового оздоровлення, розпочатої щодо CEVA, не враховувалися б, якби вимога, зроблена у Франції Комісією 15 вересня 2016 року, не призвела до переривання строку позовної давності відповідно до бельгійського законодавства.

За таких обставин, оскільки заяву Комісії було подано 19 грудня 2020 року, Суд вважає, що строк позовної давності в цій справі не сплив, і, відповідно, відхиляє твердження CEVA про позовну давність, перш ніж підтримати заяву Комісії та розглянути позов Комісії проти CEVA.

Х. Раніше ухвалені судові рішення

1. Інституційні положення

1.1. Інституції та органи Європейського Союзу

Рішення Загального Суду (Сьома Палата, розширений склад) від 26 липня 2023 року, *Stockdale v Council and Others*, T-776/20

[Посилання на повний текст рішення](#)

Позов про анулювання та компенсацію – Міжнародний контрактний персонал Спеціального представника Європейського Союзу в Боснії і Герцеговині – Спільна зовнішня політика та політика безпеки – Припинення трудового договору після виходу Сполученого Королівства з Європейського Союзу – Юрисдикція судів ЄС – Договірний характер спору – Відсутність арбітражного застереження та застереження про юрисдикцію – Статті 263, 268, 272 та 274 ДФЄС – Регламент (ЄС) № 1215/2012 – Прийнятність – Ідентифікація відповідачів – Поняття «орган, офіс або агентство Союзу» – Часткова відсутність компетенції та неприйнятність

Позивач, громадянин Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії, обіймав посаду Керівника Фінансово-Адміністративного відділу Спеціального представника Європейського Союзу (далі – EUSR) у Боснії та Герцеговині з 2006 року по 31 грудня 2020 року та, обіймаючи цю посаду, уклав 17 строкових трудових договорів з EUSR. Після Угоди про вихід Сполученого Королівства з Європейського Союзу та Євратому,⁷⁹ яка набула чинності 1 лютого 2020 року та передбачала перехідний період до 31 грудня 2020 року, Спеціальний представник ЄС у Боснії та Герцеговині прийняв рішення припинити дію останнього трудового договору заявника на цю дату.

У позові про анулювання та відшкодування збитків, поданому проти Ради Європейського Союзу, Комісії Європейського Союзу, Європейської служби зовнішніх справ (EEAS) і EUSR у Боснії та Герцеговині, заявник домагався, перш за все, скасування рішення про припинення трудового договору, разом із компенсацією шкоди, яку він нібито зазнав у результаті цього рішення. Позивач також стверджував, що його договірні відносини мають бути перекласифіковані як постійний договір, і вимагав компенсації за шкоду, яку він нібито зазнав унаслідок в результаті нездатності прийняти чіткий статус, застосовний до нього. В якості альтернативи заявник стверджував, що позадоговірна відповідальність Європейського Союзу повинна бути понесена у випадку відхилення його основних вимог.

При розгляді скарг відповідачів щодо відсутності юрисдикції та неприйнятності, Загальний Суд ухвалює рішення щодо цих заяв, які він частково

⁷⁹ Угода про вихід Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії з Європейського Союзу та Європейського співтовариства з атомної енергії (OJ (Офіційний Журнал) 2020 L 29, стор. 7).

підтримує, перш ніж перейти до розгляду справи по суті. У цьому відношенні Суд виносить рішення щодо ряду питань, які раніше не були розглянуті. По-перше, він встановлює, що, коли договірний спір за участю Європейського Союзу передається до Суду, коли договір, про який йде мова, не містить арбітражного застереження на його (ЄС) користь, Суд зберігає юрисдикцію для перегляду законності актів, прийнятих установами ЄС⁸⁰ та ухвалення рішення щодо відповідальності Європейського Союзу⁸¹, якщо на основі контракту чи «Регламенту Брюссель I» (Brussels Ia Regulation) не можна визначити компетентний національний суд.⁸² Потім Суд зазначає, що EUSR у Боснії та Герцеговині є органом ЄС, який прийняв рішення про припинення контракту. Зрештою, щодо позову про компенсацію шкоди, яка нібито була спричинена відсутністю загального правового режиму, що застосовується до персоналу спільної зовнішньої та безпекової політики (CFSP), Суд вважає, що саме Рада має прийняти такий режим, коли це доцільно.

Висновки Суду

По-перше, Суд перевіряє свою юрисдикцію ухвалювати рішення щодо вимог, що стосуються рішення про розірвання та правонаступництва строкових контрактів.

Насамперед, він зазначає, що вимоги заявника, висунуті за цими частинами вимог, є договірними за своєю природою. По-перше, рішення про розірвання має прямий зв'язок із відповідним договором. По-друге, вимоги про те, що трудові відносини мають бути перекласифіковані як постійні впливають із послідовних строкових договорів / контрактів, укладених між заявником та EUSR у Боснії та Герцеговині. Оскільки строкові договори / контракти не містять арбітражного застереження, Суд оголошує, що він не має юрисдикції ухвалювати рішення згідно зі статтею 272 ДФЄС, так що, відповідно до статті 274 ДФЄС, ці позови охоплюються юрисдикцією національних судів.

Тим не менш, Суд нагадує, що коли в контексті договірної спору судова система ЄС відхиляє юрисдикцію, надану їй статтями 263 і 268 ДФЄС, він повинен забезпечити, щоб ці положення тлумачилися відповідно до статей 272 і 274 ДФЄС і відповідно, зберегти узгодженість судової системи Європейського Союзу, яка є повною системою засобів правового захисту та процедур, призначених для забезпечення, перегляду законності актів інституцій, органів, відомств/офісів та агентств Європейського Союзу, а також відшкодування шкоди, завданої Європейським Союзом. Таким чином, у контексті договірної спору Суд не може відмовитися від юрисдикції, наданої йому ДФЄС, якщо це має наслідком виключення з будь-якого судового перегляду як судами ЄС, так і національними судами, актів

⁸⁰ Відповідно до статті 263 ДФЄС.

⁸¹ Відповідно до статті 268 ДФЄС.

⁸² Регламент (ЄС) № 1215/2012 Європейського Парламенту та Ради від 12 грудня 2012 року про юрисдикцію, визнання та виконання судових рішень у цивільних та комерційних справах ((OJ (Офіційний Журнал) 2012 L 351, стор. 1)) («Регламент Брюссель I»).

Європейського Союзу або позову про відшкодування шкоди, завдані Європейським Союзом.

За таких обставин, незважаючи на договірний характер позовних вимог, висунутих у цій справі, Суд оцінює, чи може заявник подати такі позови до суду Держави-члена, щоб забезпечити існування ефективного судового перегляду. Це та причина, чому він із самого початку відхиляє аргументи відповідачів про те, що ці вимоги можуть підпадати під юрисдикцію судів Боснії. Так само він відхиляє аргумент про те, що заявник мав можливість передати справу до арбітражного органу, передбаченого відповідним договором, оскільки такий орган не може вважатися таким, що має юрисдикцію, за винятком судів Європейського Союзу чи судів Держав-членів.

Крім того, оскільки зміст відповідного договору не дає можливості визначити суд Держави-члена, який має юрисдикцію ухвалювати рішення щодо позову, Суд зазначає, що законодавчий орган ЄС прийняв «Регламент Брюссель I», який застосовується в даному випадку. Дійсно, рішення про розірвання договору не є актом державного органу⁸³, а ґрунтується на відповідному договорі. Відповідно, позови, про які йде мова, стосуються цивільних і господарських справ, і оскільки вони стосуються спору договірної характеру, який підпадає під загальну юрисдикцію національних судів, Суд перевіряє, чи дозволяють положення «Регламенту Брюссель I» визначити суд Держави-члена, який має юрисдикцію для ухвалення рішення за такими позовами.

Суд зазначає, що роботодавцем заявника був спеціальний представник ЄС у Боснії та Герцеговині, і що оскільки жоден суд Держави-члена не має юрисдикції ухвалювати рішення щодо позовів, які стосуються контракту, загальне положення «Регламенту Брюссель I» згідно з яким, «якщо відповідач не проживає в Державі-члені, юрисдикція судів кожної Держави-члена ... визначається законодавством цієї Держави-члена»⁸⁴, має застосовуватися.

Однак, Суд зазначає, що застосування цього положення означало б, що юрисдикція національного суду є випадковою, тією мірою що закон кожної Держави-члена визначає, чи можуть суди цієї Держави-члена розглядати спір, з можливим наслідком того, що, зрештою, жоден суд Держави-члена юрисдикції не має. Суд вважає, що такий результат є особливо вірогідним у цій справі, оскільки – як і EUSR у Боснії та Герцеговині – заявник проживає в третій країні, і не очевидно, що цей спір має зв'язок з Державою-членом.

Оскільки Суд не може в контексті договірної спору за участі Європейського Союзу відмовитися від юрисдикції, наданої йому статтями 263 і 268 ДФЄС, якщо це призводить до виключення з під час будь-якого судового розгляду актів Європейського Союзу або позову про відшкодування шкоди, заподіяної Європейським Союзом, він перевіряє, чи підпадають вимоги, висунуті у відповідних частинах позову, під юрисдикцію, яка походить з цих положень.

⁸³ Відповідно до статті 1(1) «Регламенту Брюссель I».

⁸⁴ Стаття 6(1) «Регламенту Брюссель I».

По-перше, за першою частиною позову Суд має юрисдикцію ухвалювати рішення (i) на підставі статті 263 ДФЄС, щодо заяви про перегляд законності рішення про припинення договору, яке є рішенням, прийнятим органом ЄС, заснованим відповідно до Договорів, а саме Спеціального представника ЄС у Боснії та Герцеговині, та (ii) на підставі статті 268 ДФЄС, за позовом про фінансову компенсацію психологічної та матеріальної шкоди, яка ймовірно була зазнана внаслідок цього рішення.

Навпаки, стосовно вимоги заявника про те, що Суд повинен видати наказ про його поновлення на посаді співробітника Спеціального представника ЄС у Боснії та Герцеговині, Суд відмовляється від юрисдикції, оскільки Суд не може, в принципі – навіть у контексті позову про відшкодування збитків – видавати вказівки інституції, органу, офісу чи агенції Європейського Союзу, не посягаючи на повноваження адміністративного органу. Незважаючи на те, що положення ДФЄС, що стосуються позадоговірної відповідальності Європейського Союзу, дозволяють, за певних умов, надання компенсації в натуральній формі, яка може приймати форму заборони робити або не робити щось, що змушує інституцію, що є відповідачем у справі, діяти певним чином, такий сценарій можна передбачити лише в певних випадках, коли заявник стверджує про шкоду, яка не може бути повністю відшкодована шляхом відшкодування збитків, і особливі характеристики якої вимагають заборони робити або не робити щось, особливо якщо ця заборона спрямована на усунення першопричини шкоди, якщо наслідки тривають, але цього немає в цій справі.

По-друге, Суд відхиляє другу частину позову в повному обсязі на тій підставі, що він не має юрисдикції. Суд не має юрисдикції ухвалювати рішення щодо заяви про надання вказівок EUSR у Боснії та Герцеговині, як роботодавцю заявника, який вимагає перекваліфікації його трудового договору на постійний. Крім того, оскільки вимога про те, що Суд повинен визнати, що відповідачі порушили свої договірні зобов'язання, не була висунута на підтримку позову про анулювання чи відшкодування збитків, її слід розглядати як таку, що прагне лише до того, щоб Суд зайняв позицію шляхом загальної декларації чи твердженням принципу, які не підпадають під юрисдикцію, надану йому Договорами.

По-друге, щодо позовів про неприйнятність стосовно ідентифікації відповідача (відповідачів), Суд нагадує, що стосується першої частини позову, в тій частині, в якій він має юрисдикцію розглядати цю вимогу в тій мірі, в якій вона вимагає анулювання рішення про припинення договору та фінансову компенсацію за психологічну та матеріальну шкоду, яка ймовірно спричинена цим рішенням, по-перше, що позови про анулювання мають бути подані проти інституції, органу, офісу чи агентства Європейського Союзу, які прийняли відповідний акт, і, по-друге, що у справах позадоговірної відповідальності Європейського Союзу, Суд має юрисдикцію розглядати спори, пов'язані з компенсацією шкоди, заподіяної останнім, представленим у Суді інституцією, органом, офісом чи агентством, стосовно яких порушується питання про відповідальність.

У цій справі, оскільки перша частина позову стосується рішення про припинення дії договору/контракту, яке покладено/приписано EUSR у Боснії та Герцеговині, Суд перевіряє, чи можна кваліфікувати EUSR як орган, офіс чи агентство Європейського Союзу, що здатен бути відповідачем у позовах про анулювання та позадоговірну відповідальність, які розглядаються в цій справі.

У зв'язку з цим Суд нагадує, що суб'єкт або структура, яка підпорядковується чи працює в організаційній структурі Європейського Союзу, може розглядатися як офіс чи агентство Європейського Союзу, якщо, у світлі положень, що регулюють його статус, він має достатню правоздатність щоб вважатися незалежним органом Європейського Союзу, та бути визнаним правоздатним як відповідач. Зокрема, його слід класифікувати як офіс чи агентство Європейського Союзу, якщо, з одного боку, воно має повноваження, нерозривно пов'язані з функціонуванням Європейського Союзу, а з іншого боку, воно юридично відрізняється від існуючих інституцій, органів, офісів та агентств Європейського Союзу.

EUSR у Боснії та Герцеговині має такий мандат, оскільки, перш за все, він був призначений Радою виконувати «повноваження стосовно конкретних питань політики».⁸⁵ Крім того, незважаючи на те, що EUSR відповідає за виконання свого мандату та діє за повноваженнями Високого Представника Європейського Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки, ці повноваження не поширюються на адміністративне управління у зв'язку з цим мандатом, особливо щодо його персоналу. Крім того, EUSR юридично відрізняється від інших інституцій, органів, офісів або агенцій Європейського Союзу, оскільки він або вона має правоздатність укладати контракти та закуповувати товари, укладати контракти з Комісією для управління своїх витрат, і щоб найняти персонал, відряджений установами ЄС або EEAS. Зрештою, що стосується управління його або її контрактним персоналом, EUSR має правоздатність діяти незалежно і, таким чином, несе відповідальність за створення команди. Він або вона також може укладати договори найму міжнародного персоналу, який він або вона може обирати, не вимагаючи схвалення інших інституцій, органів, офісів чи агентств Європейського Союзу, оскільки такий персонал знаходиться у його чи її безпосередньому підпорядкуванні.

Суд приходить до висновку, що для цілей цієї справи, що стосується питань, пов'язаних з управлінням персоналом EUSR в Боснії та Герцеговині, EUSR має вважатися установою з таким же статусом, як і органи, служби та агентства Європейського Союзу, які можуть бути відповідачами у позові про анулювання або позадоговірну відповідальність, і що перша частина позову є прийнятною щодо EUSR.

По-друге, щодо основної частини позову, що вимагає відшкодування шкоди, яку нібито зазнав заявник внаслідок неспроможності прийняти чіткий статус, застосовний до нього, Суд вважає, що будь-яке неприйняття загального режиму, застосовного до контрактних працівників CFSP загалом або, зокрема, контрактному

⁸⁵ Відповідно до статті 33 ДЄС.

персоналу EUSR у Боснії та Герцеговині, має бути приписане Раді, так що ця частина позову є прийнятною щодо останнього.

Дійсно, Рада несе відповідальність за формування CFSP і прийняття рішень, необхідних для визначення та реалізації її на основі загальних керівних принципів і стратегічних напрямів, визначених Європейською Радою. Прийняття, де це доцільно, правового режиму, що застосовується до контрактного персоналу, найнятого в рамках CFSP, належить до реалізації цієї політики і, отже, є питанням Ради. Крім того, Суд зазначає, що в 2012 році Комісія запропонувала Раді застосувати Умови працевлаштування інших службовців Європейського Союзу до працівників місій CFSP і EUSR, що найняті за контрактом. Суд зазначає, що ухвалення правового режиму, застосовного до контрактного персоналу, найнятого згідно з CFSP, який застосовується до міжнародного контрактного персоналу CFSP у Боснії та Герцеговині, належить до компетенції Ради та її розсуду, і якщо ця рекомендація не була виконана, це тому що делегації Держав-членів не змогли досягти згоди в Раді.

1.2. Право публічного доступу до документів

Рішення Загального Суду (Перша Палата) від 12 липня 2023 року, *Bulgaria v Commission*, T-377/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Доступ до документів – Регламент (ЄС) № 1049/2001 – Остаточний звіт про розслідування OLAF щодо виконання контракту на надання послуг, фінансованого EDF – Відмова в наданні доступу – Виняток, що стосується захисту процесу прийняття рішень – Виняток, пов'язаний із захистом мети перевірок, розслідувань й аудитів – Загальна презумпція – Зобов'язання повідомити причини

Заявник є компанією, що надає послуги, пов'язані з сферою ІТ. У 2014 році Асоціація Заморських Країн і Територій Європейського Союзу (ОСТА) підписала з нею договір про надання послуг, фінансований Європейським Фондом Розвитку (EDF), який був спрямований на зміцнення сталого розвитку та диверсифікації економіки та підвищення конкурентоспроможності заморських країн і територій.

У 2020 році у відповідь на запит Європейської Комісії про перевірку можливих порушень у виконанні цього контракту, Європейське управління з питань запобігання зловживанням та шахрайству (OLAF) почало розслідування.

Листом від 4 грудня 2020 року OLAF повідомило заявника, що остаточний звіт про розслідування було надіслано до прокуратури Венеції (Італія) та до Генерального Директорату Комісії з питань міжнародного співробітництва та розвитку. Цей звіт супроводжувався рекомендаціями щодо подальших заходів, включаючи, зокрема, відкриття кримінального розслідування за фактом шахрайства та повернення сум, сплачених і визнаних непридатними через відсутність рахунків-фактур/накладних

і невиправдані витрати з боку заявника. У 2021 році заявник подав запит на доступ до остаточного звіту OLAF та додатків до нього. Невдовзі після того, як було направлено запит, Комісія отримала попередній інформаційний лист із повідомленням про початок процедури повернення. Своїм рішенням від 26 квітня 2021 року OLAF відмовило у доступі до запитуваних документів, посилаючись на застосування загальної презумпції конфіденційності, визнаної для документів, що пов'язані з його розслідуваннями («оскаржуване рішення»).

Розглядаючи позов про скасування того рішення, Загальний Суд аналізує зв'язок між принципами, що впливають із судової практики щодо обов'язку вказувати причини, та принципами, що стосуються загальної презумпції конфіденційності, визнаної для документів, що стосуються розслідувань OLAF за винятком що стосуються захисту мети таких перевірок.⁸⁶ Спираючись на судову практику, згідно з якою захист таких розслідувань поширюється на подальші заходи, оскільки вони проводяться протягом розумного періоду, Суд зауважує, що виклад причин щодо рішення про відмову в доступі має містити інформацію, що демонструє аргументацію OLAF про тимчасове застосування загальної презумпції конфіденційності.⁸⁷

Встановивши у цій справі, що викладення мотивів оскаржуваного рішення є неналежним з цього приводу, Суд, відповідно, скасовує його.

Висновки Суду

По-перше, Суд вважає, що мотивування оскаржуваного рішення дозволило заявнику зрозуміти, що OLAF покладався на загальну презумпцію конфіденційності, щоб відмовити у розкритті запитуваних документів. З оскаржуваного рішення випливає, що OLAF вважало, що запитувані документи підпадають під винятки, пов'язані із захистом мети перевірок, через загальну презумпцію недоступності документів, які стосуються його розслідувань.

По-друге, Суд зазначає, що за відсутності необхідної інформації заявник, однак, не міг зрозуміти причини, чому на дату ухвалення оскаржуваного рішення OLAF вважав, що запитувані документи поширювалися на загальну презумпцію конфіденційності.

Хоча в оскаржуваному рішенні зазначено, що ці документи є частиною матеріалів розслідування OLAF, останній у цьому рішенні лише зазначив, що це розслідування було закрито, та що його остаточний звіт було надіслано до Комісії та прокуратури Венеції разом із рекомендаціями щодо можливих подальших дій. Однак, у мотивах, наведених в оскаржуваному рішенні, не згадується той факт,

⁸⁶ Згідно з третім абзацом статті 4(2) Регламенту (ЄС) № 1049/2001 Європейського Парламенту та Ради від 30 травня 2001 року щодо публічного доступу до документів Європейського Парламенту, Ради та Комісії (ОJ (Офіційний Журнал) 2001 L 145, стор. 43).

⁸⁷ Див., з цього приводу, рішення від 19 грудня 2019 року, *ECB v Espírito Santo Financial* (Португалія) (C-442/18 P, EU:C:2019:1117, пункт 55), і від 21 жовтня 2020 року, *ECB v Estate of Espírito Santo Financial Group* (C-396/19 P, не опубліковано, EU:C:2020:845, пункт 62).

що до його ухвалення, яке відбулося після передачі звіту OLAF, Комісія надіслала заявнику попередній інформаційний лист з метою повернення більшої частини сплачені суми, визнані такими, що не відповідають вимогам. На думку Суду, вжиття Комісією процедури відшкодування може розглядатися як подальша дія щодо однієї з рекомендацій звіту OLAF і, отже, як рішення про закриття розслідування. Враховуючи мовчання в оскаржуваному рішенні з цього приводу, можна припустити, що OLAF вважав, що попередній інформаційний лист від Комісії не мав ані мети, ані результату закриття розслідування, і що на дату ухвалення оскаржуваного рішення, органи влади, яким було адресовано його остаточний звіт, ще не прийняли рішення протягом розумного періоду щодо заходів, які мають бути вжиті після цього звіту.

У цьому контексті Суд зауважує, що у викладі мотивів у оскаржуваному рішенні OLAF мав би визначити, чи період, який минув між датою передачі його звіту органам влади, яким він був адресований, та дату ухвалення цього рішення слід було вважати розумним. У зв'язку з цим він зазначає, що хоча на документи, які стосуються нещодавно закритого розслідування OLAF, поширюється загальна презумпція конфіденційності, якщо компетентні органи ще не прийняли рішення про дії, які необхідно вжити щодо відповідного звіту про розслідування за умови, що на дату ухвалення рішення про відмову в розкритті цих документів період, який минув з моменту передачі звіту OLAF компетентним органам, не може вважатися необґрунтованим.⁸⁸ У цій справі, хоча можна припустити, що OLAF вважав, що період, який минув, не був необґрунтованим, причини такого тлумачення не впливають із оскаржуваного рішення.

По-третє, і останнє, Суд визнає, що з огляду на неповний характер аргументації, що міститься в оскаржуваному рішенні, це рішення не дозволяє Суду оцінити суть другого твердження заявника, згідно з якою OLAF не встановив існування презумпції конфіденційності запитуваних документів на підставі винятку, пов'язаного із захистом мети перевірок, розслідувань і аудитів, а, отже, не з метою здійснення своїх повноважень щодо перегляду законності.

У зв'язку з цим Суд зауважує, що не існує ані права інституції ЄС оскаржувати в Судах ЄС свої недостатньо обґрунтовані рішення, ані обов'язку з боку останніх ураховувати додаткові пояснення, надані автором відповідного заходу, лише під час провадження з метою оцінки того чи було виконано обов'язок з обґрунтування. Такий правовий стан міг би розмити розподіл повноважень між адміністрацією та Судами ЄС, послабити контроль законності та поставити під загрозу реалізацію права на апеляцію.⁸⁹

Крім того, навіть якщо визнати, що додаткові пояснення, надані Комісією під час провадження, можна розглядати не як додаткові обґрунтування оскаржуваного рішення, а як роз'яснення, необхідні для повного розуміння аналізу, який лежить

⁸⁸ Див. рішення від 1 вересня 2021 року *Homoki v Commission* (T-517/19, не опубліковано, EU:T:2021:529, пункт 63 і цитована судова практика).

⁸⁹ Див. рішення від 11 червня 2020 року, *Commission v Di Bernardo* (C-114/19 P, EU:C:2020:457, пункт 58).

в основі міркувань OLAF, Суд вважає, що у контексті судового розгляду Комісія не прийняла позиції щодо того, чи був попередній інформаційний лист подальшою дією, що тягне за собою закриття розслідування, і, якщо так, не вказала (Комісія) причини передачі звіту OLAF до Прокуратури Венеції, що мало наслідком розширення загальної презумпції конфіденційності. Зрештою, Комісія не зайняла позиції щодо питання, чи на дату ухвалення оскаржуваного рішення минув розумний період з моменту направлення запитуваних документів до Комісії та прокуратури Венеції.

1.3. Позадоговірна відповідальність Європейського Союзу

Рішення Загального Суду (Сьома Палата) від 28 червня 2023 року, *IMG v Commission*, T-752/20

[Посилання на рішення, опубліковане у формі витягу](#)

Позадоговірна відповідальність – Розслідування OLAF – Витоки інформації в пресі – Матеріальна та нематеріальна шкода – Причинно-наслідковий зв'язок – Причетність до витоків інформації – Досить серйозне порушення норми права, спрямоване на надання прав особам – Конфіденційність юридичної консультації

Згідно зі своїм статутом, International Management Group (IMG) була створена як міжнародна організація з метою забезпечення держав, які беруть участь у відбудові Боснії та Герцеговини, спеціальна організація для цієї мети. У рамках своєї діяльності, яка тим часом розширилася, вона уклала низку угод з Європейською комісією щодо застосування, зокрема, методу «непрямого або спільного управління» виконання бюджету ЄС.

Наприкінці свого розслідування щодо правового статусу заявника 9 грудня 2014 року Європейське управління з питань запобігання зловживанням та шахрайству (OLAF) склало остаточний звіт, у якому встановило, що заявник не є «міжнародною організацією» у розумінні фінансової політики ЄС, і що він може навіть не мати власної правосуб'єктності.

Невдовзі після складання звіту OLAF було надіслано юридичним адресатам, а саме компетентним національним органам влади та Комісії. Згодом його зміст потрапив у ЗМІ. 13 лютого 2015 року інформація про зміст цього звіту була опублікована в журналі *Der Spiegel*, а 11 грудня 2015 року звіт було опубліковано на вебсайті газети *New Europe*. Розслідування Комісії не змогли визначити джерело цього витoku.

Заявник подав позов про компенсацію матеріальної та нематеріальної шкоди, яку, як він стверджує, зазнав після витoku звіту OLAF у ЗМІ внаслідок незаконної поведінки Комісії та OLAF.

Відхиляючи цей позов, Загальний Суд надає роз'яснення щодо (i) умов, які мають бути виконані для встановлення достатньо серйозного порушення норми

права, спрямованої на надання прав особам, та (ii) обсяг обов'язку проявляти обачність у цьому контексті, зокрема у світлі дій, які мають бути вжиті у відповідь на розкриття документа у ЗМІ установою ЄС, відповідальною за забезпечення конфіденційності цього документа.

Висновки Суду

У своєму рішенні Суд визнає, що аргумент заявника про незаконність, який ґрунтується на порушенні Комісією обов'язку піклуватися про благополуччя посадових осіб і діяти сумлінно, та полягає у бездіяльності з боку Комісії, оскільки він публічно не засудив витік звіту OLAF, не припинив поширення неправдивої інформації, викликаної цим витіком, і не виправив цю інформацію, має бути відхилено.

Стосовно обов'язку піклуватися про добробут посадових осіб, Суд визнає, що він стосується саме зобов'язань інституцій ЄС щодо своїх посадових осіб та інших службовців, що включає, *inter alia*, врахування їхніх індивідуальних інтересів. Однак, ця справа не стосується відносин між адміністрацією ЄС та одним із її посадових осіб чи інших службовців. Отже, обов'язок піклуватися про добробут посадових осіб не застосовується.

Що стосується порушення обов'язку діяти сумлінно, Суд починає з того, що нагадує, по-перше, що позадоговірна відповідальність Союзу не може бути задіяна, якщо особа, яка стверджує, що зазнала збитків або шкоди, не доведе наявності досить серйозного порушення верховенства права, спрямованого на надання прав особам. Зокрема, вимога про те, щоб порушення було достатньо серйозним, залежить від дискреційних повноважень, якими користується інституція, орган, служба чи агентство ЄС, які ймовірно порушили це право, і від того, чи явно та серйозно вони нехтували обмеженнями, встановленими для цього розсуду, з огляду, зокрема, на ступінь ясності та точності права, труднощі тлумачення або застосування, які можуть виникнути з цього, та складність ситуації, яку необхідно вирішити. По-друге, бездіяльність інституцій ЄС може призвести до відповідальності з боку Союзу лише тоді, коли ці інституції не виконали юридичне зобов'язання діяти, що впливає з положення права ЄС.

Таким чином, Суд приходить до висновку, що розгляд питання про те, чи вчинила установа достатньо серйозне порушення верховенства права, спрямованого на надання прав особам через бездіяльність передбачає визначення того, чи виконано три умови, а саме: (i) наявність юридичного зобов'язання діяти, (ii) наявність дискреційних повноважень з боку відповідної інституції, органу, офісу чи агентства ЄС та (iii) явне та серйозне порушення цим інститутом обмежень, накладених на цей розсуд.

Суд зазначає, що у цій справі заявник не довів, що Комісія мала юридичний обов'язок діяти. У цьому контексті він зазначає, що порушення обов'язку діяти сумлінно, на яке посилається заявник, нерозривно пов'язане з Регламентом

№ 883/2013⁹⁰ і що відповідно до цього регламенту Комісія зобов'язана забезпечити дотримання конфіденційності розслідувань OLAF. Тим не менше, незважаючи на це зобов'язання, обов'язок сумлінно діяти, якому підпорядкована Комісія, не може бути покладений на неї, оскільки вона виконала зобов'язання щодо конфіденційності і відповідальність за витік звіту OLAF у ЗМІ не може бути покладено на неї, адже зобов'язання діяти полягає в засудженні витіку в пресу інформації щодо такого розслідування, і дистанціюванні від опублікованої інформації. Обов'язок діяти сумлінно не має того обсягу, який йому приписує заявник. Саме витік цього звіту в пресу, а не бездіяльність, у якій Комісія звинувачується заявником, є невиконанням зобов'язання щодо конфіденційності. Однак приписуваність Комісії цього витіку не була доведена.

Суд додає, що, навіть якщо припустити, що Комісія мала юридичне зобов'язання в силу свого обов'язку діяти сумлінно, не можна вважати, що порушення цього обов'язку, яке стверджує заявник, становить достатньо серйозне порушення верховенства права, спрямованого на надання прав особам.

У зв'язку з цим він зазначає, що у разі наявності такого зобов'язання обов'язок діяти сумлінно слід тлумачити так, що у випадку витіку конфіденційного документа, щодо якого не було продемонстровано, що відповідна установа є джерелом, ця установа повинна не посилювати шкоду, яка може виникнути внаслідок такого порушення конфіденційності.

Однак, з Регламенту № 883/2013 не виникає жодного такого зобов'язання діяти, щоб не посилити шкоду, спричинену порушенням конфіденційності, яке не покладено на цю інституцію. Передбачаючи, що відповідні інституції мають забезпечити дотримання конфіденційності розслідувань OLAF, цей регламент покладає на ці установи обов'язок гарантувати, що зміст розслідувань OLAF залишається конфіденційним. Тим не менше, він не накладає на них, якщо ця конфіденційність не була дотримана і розкриття інформації не походить із відповідної інституції, зобов'язання засудити витік, припинити розповсюдження інформації, про яку йдеться, або виправити частини цієї інформації, які є невірними. Такі зобов'язання не можна розглядати як частину зобов'язань щодо забезпечення дотримання конфіденційності розслідувань OLAF. По-перше, оскільки ця конфіденційність було порушено, зобов'язання Комісії забезпечити її дотримання втратило мету. По-друге, (i) можлива потреба засудити витік перевищує просте зобов'язання забезпечити дотримання конфіденційності, (ii) у такому випадку Комісія не може покласти край розповсюдженню звіту OLAF, отриманого в результаті такого витіку у ЗМІ, та (iii) якщо припустити, що частина поширеної інформації є невірною, виправлення цієї інформації не є таким, щоб відновити її конфіденційний характер, який безповоротно втрачений.

⁹⁰ Регламент (ЄС, Євратом) № 883/2013 Європейського Парламенту та Ради від 11 вересня 2013 року щодо розслідувань, що проводяться Європейським управлінням з питань запобігання зловживанням та шахрайству (OLAF), та про скасування Регламенту (ЄС) № 1073/1999 Європейського Парламенту та Ради та Регламент Ради (Євратом) № 1074/1999 (ОJ (Офіційний Журнал) 2013 L 248, стор. 1)

2. Довкілля: торгівля квотами на викиди

Рішення Загального Суду (Друга Палата) від 26 липня 2023 року, Arctic Paper Grycksbo v Commission, T- 269/21

[Посилання на повний текст рішення](#)

Навколишнє середовище – Директива 2003/87/ЄС – Схема торгівлі квотами на викиди парникових газів – Національні заходи з імплементації – Перехідний безкоштовний розподіл квот на викиди парникових газів – Рішення про виключення установки, що працює виключно на біомасі – Обов'язок старанності – Право бути вислуханим – Обов'язок викласти причини – Очевидна помилка в оцінці – Однакове ставлення – Легітимні очікування – Заява про неправомірність – Пункт 1 Додатка I до Директиви 2003/87

Заявник, Arctic Paper Grycksbo AB, є шведською компанією, яка експлуатує установку для виробництва паперу і з 2005 року підпадає під дію схеми Європейського Союзу з торгівлі квотами на викиди парникових газів («ETS»), як це передбачено Директивою 2003/87.⁹¹

У 2019 році заявник подав заявку до Naturvårdsverket (Агентство з охорони навколишнього середовища, Швеція) на безкоштовний розподіл квот на викиди на четвертий торговий період (2021–2025). Оскільки його фактичні викиди вуглекислого газу від викопного палива за базовий період (2014–2018) становили менше 0,5 тони, він округлив свої заявлені викиди до нуля відповідно до правил округлення, що застосовуються під час звітування про викиди.⁹²

Того ж року, в контексті прийняття національних заходів з імплементації для розподілу квот на викиди парникових газів, Королівство Швеція подало до Європейської Комісії⁹³ список шведських установок, на які поширюватиметься дія ETS на четвертий торговий період, в якому з'явилася і установка заявника.

Рішенням від 25 лютого 2021 року («оскаржуване рішення»)⁹⁴ Комісія вирішила, що установки, які використовували виключно біомасу⁹⁵ протягом базового

⁹¹ Директива 2003/87/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 13 жовтня 2003 щодо заснування схеми для зменшення викидів в атмосферу парникових газів, торгуючи в межах Співтовариства та про внесення змін до Директиви Ради 96/61/ЄС (ОJ 2003 L 275, стор. 32), зі змінами, внесеними Директивою (ЄС) 2018/410 Європейського Парламенту та Ради від 14 березня 2018 року про внесення змін до Директиви 2003/87/ЄС з метою посилення економічно ефективних заходів зі скорочення викидів та низьковуглецевих інвестицій, а також Рішенням (ЄС) 2015/1814 (ОJ 2018 L 76, стор. 3).

⁹² Стаття 72(1) Імплементаційного регламенту Комісії (ЄС) 2018/2066 від 19 грудня 2018 року про моніторинг та звітність щодо викидів парникових газів відповідно до Директиви 2003/87/ЄС Європейського Парламенту та Ради та внесення змін до Регламенту Комісії (ЄС) № 601/2012 (ОJ 2018 L 334, стор. 1).

⁹³ Відповідно до статті 11 Директиви 2003/87.

⁹⁴ Рішення Комісії (ЄС) 2021/355 від 25 лютого 2021 року щодо національних заходів з імплементації перехідного безкоштовного розподілу квот на викиди парникових газів відповідно до статті 11(3) Директиви 2003/87/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ОJ 2021 L 68, стор. 221).

⁹⁵ Директива (ЄС) 2018/2001 Європейського Парламенту та Ради від 11 грудня 2018 року про стимулювання використання енергії з відновлення джерел (ОJ 2018 L 328, стор. 82) включає біомасу до відновлюваних джерел енергії.

періоду, по відношенню до яких установка, що експлуатувалася заявником була прирівняна одна з одною, мала бути виключена з ETS, що, зокрема, мало наслідком позбавлення цієї останньої установки всіх безкоштовних квот на викиди парникових газів на четвертий торговий період.

Своїм рішенням Суд відхиляє позов заявника, і приймає рішення про законність виключення установок, що використовують виключно біомасу, зі сфери застосування ETS («виняток щодо біомаси»).

Висновки Суду

Попередньо Суд нагадує, що ETS стосується установок, які відповідають критеріям, викладеним у Додатку I до Директиви 2003/87, і викидають один або більше парникових газів, згаданих у Додатку II до неї. Однак, установки, що використовують виключно біомасу, не підпадають під дію пункту 1 Додатку I до цієї директиви. Крім того, установки, включення яких до переліку національних заходів з імплементації було відхилено Комісією, не мають права на безкоштовний розподіл квот.⁹⁶

Перш за все, щодо законності процедури прийняття оскаржуваного рішення Суд підкреслює обов'язковість правила округлення, яке застосовується до всіх звітів про викиди, пов'язані з діяльністю, зазначеною в Додатку I до Директиви. Це об'єктивний метод для визначення того, чи підпадає установка, яка використовує виключно біомасу, під сферу застосування ETS. В результаті, заявник повинен був округлити до нуля відповідний звіт про викиди вуглекислого газу від викопного палива. Таким чином, заявник не має підстав скаржитися на те, що Комісія взяла до уваги надісланий їй звіт, який свідчив про відсутність викидів вуглекислого газу від викопного палива, і, відповідно, про використання виключно біомаси.

Далі Суд звертає увагу на обов'язок Комісії проявляти обачність при оцінці надісланих їй звітів про викиди і вказує на те, що обов'язок ретельно і неупереджено розглядати всі відповідні аспекти індивідуальної справи має фундаментальне значення, особливо коли Комісія наділена дискреційними повноваженнями. Відмовляючись в принципі, в цій справі, врахувати всю нову інформацію, яка може вплинути на перелік установок, включених до ETS, Комісія порушила цей обов'язок. Однак це порушення не впливає на законність виключення установки заявника з ETS, що впливає з Додатку I до Директиви 2003/87.⁹⁷

По-друге, що стосується суті оскаржуваного рішення, Суд підтверджує, перш за все, що тлумачення винятку щодо біомаси, підтримане Комісією, відповідає Директиві 2003/87.

Пункт 24 другої частини статті 2 цієї директиви визначає біомасу як «біологічно розкладну частку продуктів, відходів та залишків біологічного походження сільського господарства, ... лісового господарства та суміжних галузей, ... а також біологічно розкладну частку відходів ...».

⁹⁶ Стаття 11(1) Директиви 2003/87.

⁹⁷ Пункт 1 Додатку I до Директиви 2003/87.

Відповідно, всупереч твердженням заявника, не слід проводити різницю між базовим періодом, щодо якого історичні дані кожної установки повинні бути враховані при розрахунку кількості безкоштовних квот, які можуть бути їй виділені, і періодом, який повинен бути врахований для застосування виключення установок, що працюють виключно на біомасі. Для отримання квот необхідно, щоб відповідні установки були включені до переліку, на який поширюється дія директиви. Однак, це не стосується установок, що працюють виключно на біомасі. Звідси випливає, що врахування майбутніх намірів оператора з'явитися в цьому списку і отримати вигоду від безкоштовних квот суперечило б директиві.

Крім того, виключення зі сфери застосування директиви установок, що використовують виключно біомасу, не є вторинним або суперечить статті 10а цієї директиви, оскільки визначені в ній вихідні показники продукту для розрахунку безкоштовного розподілу квот застосовуються лише до установок, включених до ETS.

Далі Суд висловлює свою думку про те, що Комісія не допустила явної помилки в оцінці, встановивши, що установка заявника використовувала виключно біомасу. У зв'язку з цим, хоча судовий контроль обмежений, коли компетентні органи ЄС приступають до оцінки дуже складних науково-технічних фактів, як у цій справі, саме Суду ЄС повинні брати до уваги всю відповідну інформацію. У цій справі, навіть якби фактичні викиди вуглекислого газу від викопного палива, що були здійснені установкою заявника, були своєчасно повідомлені Комісії, їх включення порушило б правила округлення, які є загальними та обов'язковими за своєю природою.

Наостанок, Суд відхиляє твердження заявника про незаконність виключення з ETS установок, що працюють виключно на біомасі, передбачене пунктом 1 Додатку I до Директиви 2003/87, оскільки воно порушує принципи рівного ставлення та пропорційності.

У сфері, в якій законодавство ЄС має широку свободу дій, лише явне порушення цих принципів може довести незаконність оскаржуваного виключення. Хоча це правда, що чинна система призводить до того, що заявника карають за те, що він скоротив майже до нуля свої викиди вуглекислого газу від викопного палива, негативні наслідки притаманні будь-якій системі, що передбачає пороги включення та виключення. Тому виключення з ETS установок, що працюють виключно на біомасі, а також ставлення до цих установок так само, як і до тих, що викидають менше 0,5 тону вуглекислого газу від викопного палива, не може свідчити про порушення цих принципів.

3. Спільна торговельна політика: антидемпінг

Рішення Загального Суду (Четверта Палата, розширений склад) від 21 червня 2023 року, *Guangdong Haomei New Materials and Guangdong King Metal Light Alloy Technology v Commission*, T-326/21

[Посилання на рішення, опубліковане у формі витягу](#)

Демпінг – Імпорт алюмінієвих профілів (екструзій), вироблених у Китаї – Імплементативний регламент (ЄС) 2021/546 – Запровадження остаточного антидемпінгового мита – Стаття 1 (4) Регламенту (ЄС) 2016/1036 – Визначення відповідного товару – Визначення нормальної вартості – Стаття 2 (6а) Регламенту 2016/1036 – Звіт про значні викривлення в країні-експортері – Тягар доведення – Використання репрезентативної країни – Стаття 3 (1), (2), (3), (5) і (6) Регламенту 2016/1036 – Шкода – Економічні фактори та індекси, що впливають на стан промисловості ЄС – Право на захист – Принцип належного адміністрування

Після скарги, поданої асоціацією «Європейський алюміній», Європейська Комісія ухвалила Імплементативний регламент 2021/546, яким запровадила остаточне антидемпінгове мито на імпорт алюмінієвих екструзійних виробів походженням з Китаю.⁹⁸

Guangdong Haomei New Materials Co. Ltd та Guangdong King Metal Light Alloy Technology Co. Ltd, компанії, що регулюються китайським законодавством, виробляють алюмінієві екструдовані вироби та експортують їх до Європейського Союзу, подали позов, вимагаючи, серед іншого, скасування цього імплементативного регламенту. Італійська компанія Airoldi Metalli SpA («Airoldi») вступила у справу на підтримку заявників.

Відхиляючи позов про скасування рішення, Загальний Суд надає ряд роз'яснень щодо нового методу визначення нормальної вартості товару, що є предметом антидемпінгового розслідування, коли існують значні викривлення ринку в країні-експортері, методу, запровадженого статтею 2(6а)(а) Базового антидемпінгового регламенту.⁹⁹

Висновки Суду

В обґрунтування свого позову заявники стверджують, зокрема, що Комісія допустила юридичну помилку, визначивши «товар, що є предметом антидемпінгового

⁹⁸ Імплементативний регламент Комісії (ЄС) 2021/546 від 29 березня 2021 року про запровадження остаточного антидемпінгового мита та остаточне стягнення попереднього мита, накладеного на імпорт алюмінієвих екструдованих виробів походженням з Китайської Народної Республіки (OJ 2021 L 109, стор. 1).

⁹⁹ Регламент (ЄС) 2016/1036 Європейського Парламенту та Ради від 8 червня 2016 року про захист від демпінгового імпорту з країн, що не є членами Європейського Союзу (OJ 2016 L 176, стор. 21), зі змінами, внесеними Регламентом (ЄС) 2017/2321 Європейського Парламенту та Ради від 12 грудня 2017 року (OJ 2017 L 338, стор. 1).

розслідування», а саме: алюмінієві профілі походженням з Китаю. У зв'язку з цим вони стверджують, що виробляють тисячі видів алюмінієвих екструзій, і тому Комісія повинна була зробити відмінності.

Вказуючи на те, що визначення відповідного товару пов'язане з реалізацією інституціями ЄС широких дискреційних повноважень, наданих їм у сфері заходів із захисту торгівлі, Загальний Суд встановив, що, згідно з відповідною судовою практикою, Комісія взяла до уваги низку відповідних факторів для цілей цього визначення, таких як фізичні, технічні та хімічні характеристики відповідної продукції, її використання, взаємозамінність, попит споживачів та виробничий процес.

Крім того, навіть незважаючи на те, що тягар доведення лежав на них, заявники не змогли продемонструвати, що Комісія неправильно оцінила ці фактори, і не вказали, які інші, більш релевантні фактори мали бути використані.

Відповідно, скарга щодо очевидної помилки в оцінці у визначенні відповідного товару була відхилена. Далі Загальний Суд розглядає критичні зауваження заявників щодо висновку Комісії про значні викривлення на китайському ринку та аргументи Airoldi, які оскаржують законність «звіту про значні викривлення на китайському ринку»,¹⁰⁰ складеного Комісією у 2017 році та взятого до уваги при ухваленні Імплементативного регламенту 2021/546.

Щодо заперечення, висунутого компанією Airoldi, Загальний Суд зазначає, що аргументи, висунуті третьою стороною, є прийнятними лише в тому випадку, якщо вони підпадають під рамки, передбачені формами запитованої ухвали та запереченнями, висунутими основними сторонами. Оскільки заявники не ставили під сумнів законність звіту про значні викривлення на китайському ринку, заява Airoldi про оскарження цього звіту була відхилена.

Що стосується аргументів заявників, які критикують аналіз Комісії про існування значних викривлень на китайському ринку, Загальний Суд зазначає, що концепція «значних викривлень» в країні-експортері та метод побудови нормальної вартості відповідного товару за наявності таких викривлень були включені до Базового антидемпінгового регламенту шляхом внесення змін до Регламенту 2017/2321.¹⁰¹

У цьому контексті пункт (а) нової статті 2(6а) Базового антидемпінгового регламенту передбачає, що якщо в країні-експортері існують значні викривлення, дозволяється відступ від принципу, згідно з яким нормальна вартість повинна встановлюватися, насамперед, на основі ціни, що фактично сплачена або підлягає сплаті у звичайному ході торгівлі в цій країні. Відповідно до пункту (с) цього ж положення, Комісія може підготувати звіт, що описує ринкові обставини в певній країні або певному секторі, якщо вона має обґрунтовані свідчення про можливе існування значних викривлень у цій країні або в цьому секторі. Такі звіти та докази,

¹⁰⁰ Робочий документ персоналу Комісії щодо значних викривлень в економіці Китайської Народної Республіки для цілей розслідувань у сфері торговельного захисту від 20 грудня 2017 року (SWD(2017) 483 final/2).

¹⁰¹ Регламент (ЄС) 2017/2321 Європейського Парламенту та Ради від 12 грудня 2017 року про внесення змін до базового регламенту та Регламенту (ЄС) 2016/1037 про захист від субсидованого імпорту з країн, що не є членами Європейського Союзу (OJ 2017 L 338, стор. 1).

на яких вони ґрунтуються, повинні бути долучені до матеріалів будь-якого розслідування, що стосується цієї країни або сектору.

З огляду на це, Загальний Суд вважає, що у цій справі Комісія дійшла висновку про наявність значних викривлень у секторі екструзії алюмінію в Китаї на основі аналізу різних елементів, які мають бути взяті до уваги, зокрема, згідно зі статтею 2(6a)(b) Базового антидемпінгового регламенту. Крім того, Комісія не обмежилася лише розпливчастим і гіпотетичним аналізом, як стверджують заявники, а взяла до уваги не лише звіт про значні викривлення на китайському ринку, підготовлений відповідно до пункту (с) цього ж положення, а й низку звітів, документів і даних із значної кількості різноманітних джерел, у тому числі китайських. Крім того, Комісія виконала своє зобов'язання з надання заявникам можливість ефективно висловити свою точку зору щодо точності та релевантності стверджуваних фактів і обставин, а також доказів, використаних Комісією для обґрунтування свого висновку про значні викривлення на китайському ринку.

Відповідно, Загальний Суд відхиляє різні скарги, які ставлять під сумнів аналіз існування значних викривлень на китайському ринку.

На думку Загального Суду, Комісія також не допустила явної помилки в оцінці, обравши Туреччину як репрезентативну країну для визначення нормальної вартості відповідного товару.

Якщо визначено, що використання внутрішніх цін і витрат в країні-експортері є недоцільним через існування в цій країні значних викривлень, стаття 2(6a)(a) Базового антидемпінгового регламенту передбачає, що нормальна вартість відповідного товару повинна визначатися виключно на основі витрат на виробництво і продаж, що відображають неспотворені ціни або базові показники.

З цією метою Комісія може використовувати джерела, які включають відповідні витрати на виробництво та продаж у відповідній репрезентативній країні, яка має подібний рівень економічного розвитку до країни-експортера.

Критерієм, який тепер має бути дотриманий при виборі відповідної країни-представника, є, таким чином, аналогічний рівень економічного розвитку, як у країні-експортера. Саме через дотримання цього нового критерію залишається застосовним основний принцип прецедентного права щодо заміненних положень Базового антидемпінгового регламенту, а саме, що Комісія повинна взяти за основу країну, що не є членом ЄС, в якій ціна на подібний товар встановлюється за обставин, які є максимально порівнянними з обставинами країни-експортера.

У світлі цих роз'яснень, Загальний Суд відхиляє, по-перше, посилання заявників на більш раннє прецедентне право, яке не підлягає перенесенню, і встановлює, по-друге, що заявники не заперечують, що Туреччина має такий самий рівень розвитку, як і Китай. Крім того, відхиляючи аргументи, що ґрунтуються на більшій чисельності населення Китаю, ніж населення Туреччини, і на тому, що внутрішній попит відрізняється, Загальний Суд доходить висновку, що заявники не змогли довести, що Комісія припустилася очевидної помилки в оцінці, обравши Туреччину як репрезентативну країну.

На думку Загального Суду, Комісія також не припустилася явної помилки в оцінці, встановивши шкоду для промисловості ЄС та причинно-наслідковий зв'язок між цією шкодою та імпортом алюмінієвих екструзійних виробів походженням з Китаю.

У зв'язку з цим, Загальний Суд відхиляє аргумент заявників про те, що значна частка ринку, яку займають виробники з ЄС, означає, що промисловість ЄС не могла зазнати матеріальної шкоди. Загальний Суд також відхиляє скарги на те, що Комісія проігнорувала значне зростання споживання та прибутковості цієї галузі. З цього приводу Загальний Суд зазначає, що, по-перше, для обґрунтування наявності шкоди для промисловості ЄС, яка виправдовує застосування антидемпінгових мит, немає необхідності доводити, що всі відповідні економічні фактори та індекси демонструють негативну тенденцію. По-друге, Комісія заявила, що, незважаючи на зростання попиту, промисловість ЄС втратила частку ринку, а її прибутковість знизилася за розглянутий період.

Так само Комісія не помилилася, коли взяла до уваги частку імпорту з Китаю, яка, за словами заявників, становить менше 15% в абсолютному вираженні. Хоча стаття 5(7) Базового антидемпінгового регламенту передбачає, що справа не порушується, якщо частка імпорту з країни становить менше 1%, частка імпорту алюмінієвих екструдерів з Китаю значно перевищує цей відсоток. Оскільки Базовий антидемпінговий регламент не встановлює іншого порогового значення частки ринку для висновку про те, що імпорт з країни, яка не є членом, не здатний заподіяти шкоду, Загальний Суд вважає, що заявники не навели інших аргументів, які б підтверджували думку про те, що Комісія припустилася очевидної помилки в оцінці.

Оскільки інші висловлені аргументи також виявилися неприйнятними або необґрунтованими, Загальний Суд відхиляє позов повністю.

4. Бюджет та субсидії Європейського Союзу: грантова угода

Рішення Загального Суду (Сьома Палата) від 26 липня 2023 року, інженерія – *Ingegneria Informatica v Commission and REA*, T-222/22

Арбітражне застереження – Рамкова програма з досліджень та інновацій «Horizon 2020» (2014–2020) – Проєкт «Рамкова програма з передової соціальної інженерії та оцінки життєздатності («Dogana»)» – Грантова угода – Позов про анулювання – Остаточний аудиторський звіт – Дебет-нота – Дії, що не підлягають оскарженню – Дії, що є частиною суто договірною контексту, з якого вони не можуть бути виокремлені – Неприйнятність – Ідентифікація відповідача – Відсутність юрисдикції – Витрати на персонал – Бонуси, що нараховуються на підставі комерційних цілей – Неприйнятність – Легітимні очікування

Заявник, *Engineering – Ingegneria Informatica*, є компанією, яка здійснює науково-дослідницьку діяльність у технологічному секторі. У 2015 році в рамках

Рамкової програми з досліджень та інновацій «Horizon 2020» компанія¹⁰² Engineering International Belgium SA та інші бенефіціари, з одного боку, та Європейське агентство з наукових досліджень (REA), з іншого боку, уклали грантову угоду щодо проєкту під назвою «Прогресивна система соціальної інженерії та оцінки вразливості». У 2017 році заявник став бенефіціаром гранту, наданого для цього проєкту.

Протягом 2021 року Європейська Комісія провела аудит виконання грантової угоди. Під час цього аудиту Комісія внесла низку змін до прийнятних витрат і, зокрема, зменшила витрати, які були прийнятними згідно з грантовою угодою. Зокрема, Комісія вирішила, що витрати, пов'язані з певними бонусами та комісіями («бонуси, про які йдеться»), які були виплачені двом працівникам заявника і задекларовані заявником як витрати на персонал, не були понесені і не були необхідними для реалізації проєкту, і, відповідно, не відповідали умовам прийнятності, що містяться в грантовій угоді.¹⁰³

У січні 2022 року REA повідомило заявника про те, що за результатами перевірки, проведеної Комісією, вони мають намір стягнути суму в розмірі 9 049,14 євро. Згодом, у лютому 2022 року, REA підтвердили свій намір стягнути цю суму.

У Суді заявник оскаржив на підставі статті 263 ДФЄС законність актів, які були прийняті щодо нього Комісією та REA. Крім того, він вимагав визнання, на підставі статті 272 ДФЄС, правомірності виплати бонусів, про які йшлося.

У своєму рішенні Суд роз'яснює поняття «прийнятних витрат» у значенні стандартних положень грантових угод, укладених інституціями та агентствами ЄС у зв'язку з рамковими програмами з досліджень та інновацій, що стосуються витрат на персонал, зокрема, бонусів, розрахованих на основі комерційних цілей.

Висновки Суду

Під час розгляду скарг у судовому порядку, що ґрунтуються на порушенні угоди про надання гранту, Суд зазначає, що, перш за все, з положень цієї угоди¹⁰⁴ випливає, що фактичні витрати особового складу та непрямі витрати є прийнятними за умови, що вони були понесені «у зв'язку з [проєктом]» та є «необхідними для його реалізації».

Далі Суд зазначає, що грантову угоду слід тлумачити у світлі роз'яснень, наведених у анотованій типовій грантовій угоді.¹⁰⁵ Хоча цей документ не є обов'язковим, він опублікований і доступний для всіх договірних сторін, а отже, є частиною контексту, в якому було укладено грантову угоду. Що стосується цієї

¹⁰² Регламент (ЄС) № 1291/2013 Європейського Парламенту та Ради від 11 грудня 2013 року про заснування Рамкової програми з досліджень та інновацій «Horizon 2020» (2014-2020) та скасування Рішення № 1982/2006/ЄС (ОJ 2013 L 347, стор. 104).

¹⁰³ Відповідно до статті 6.1(a)(iv) грантової угоди, фактичні витрати є прийнятними за умови, зокрема, що вони «понесені у зв'язку з [проєктом] і необхідні для його реалізації».

¹⁰⁴ Стаття 6.1(a)(iv) та стаття 6.2(A.1) грантової угоди.

¹⁰⁵ Цей документ має на меті пояснити загальну модель грантової угоди, розроблену Комісією, і допомогти користувачам зрозуміти та інтерпретувати грантові угоди, складені на основі цієї моделі.

справи, то типова грантова угода виключає як неприйнятні дві окремі категорії витрат, а саме, по-перше, дивіденди та прибутки, розподілені між працівниками, і, по-друге, надбавки до заробітної плати, розраховані на основі комерційних цілей або цілей фандрейзингу. Ці дві категорії витрат не можуть розглядатися як «витрати, понесені у зв'язку з [відповідним проектом] і необхідні для його реалізації».¹⁰⁶

Що стосується, по-перше, дивідендів та прибутку, які розподіляються серед працівників, то в анотованій типовій грантовій угоді зазначено, що додаткові виплати, які базуються на загальних фінансових показниках організації, все ж можуть бути прийнятними, якщо вони відповідають певним умовам. Так, перша умова стосується методу, який використовується для розрахунку таких надбавок, оскільки в анотованій типовій грантовій угоді зазначено, що вони можуть мати форму одноразової суми або відсотка від основної винагороди, але не від певного відсотка від прибутку компанії.

По-друге, щодо додаткової винагороди, яка розраховується на основі комерційних цілей або цілей збору коштів, Суд зазначає, що відповідно до анотованої типової грантової угоди, фіксовані або змінні бонуси, які надаються в залежності від досягнення таких цілей, наприклад, бонуси у вигляді одноразової суми, яка залежить від досягнення цілей з продажу або збору коштів, або від певного відсотка досягнутих продажів або певного відсотка зібраних коштів, є неприйнятними.

Таким чином, прийнятні доповнення до винагороди, передбачені в анотованій типовій грантовій угоді, повинні, по-перше, встановлюватися на рівні всієї організації, по-друге, ґрунтуватися на загальних фінансових показниках цієї організації і, по-третє, не посилатися на комерційні цілі або цілі збору коштів.

Нарешті, вирішуючи питання про те, чи були бонуси, про які йдеться, правомірними, Суд зазначає, що бонусна система, запроваджена заявником, ґрунтується на двох типах цілей. По-перше, певні цілі, зокрема ті, що стосуються маржі за певним замовленням та маржі за внеском, визначені стосовно або конкретного замовлення, або діяльності підрозділу заявника протягом року. Такі цілі мають комерційний характер і не пов'язані із загальними фінансовими показниками заявника. Крім того, премії, що виплачуються за досягнення цих цілей, залежать від досягнутої маржі і прямо пропорційні їй. По-друге, цільовий показник прибутку до сплати відсотків, податків та амортизації пов'язаний із загальними фінансовими показниками заявника та інших компаній, що входять до його групи, але не використовується для розрахунку окремого бонусу. Він використовується виключно для коригування суми бонусів, що виплачуються за першою групою цілей, тобто суми, яка залежить від досягнення комерційних цілей. Відповідно, Загальний Суд постановив, що бонуси, виплачені заявником своїм працівникам, не відповідають умовам прийнятності, передбаченим грантовою угодою, оскільки вони, по суті, базуються на комерційних цілях, а витрати, пов'язані з ними, не пов'язані з проектом і не є необхідними для його реалізації.

¹⁰⁶ У розумінні статті 6.1(a)(iv) загальної типової грантової угоди.

5. Фінансові положення: боротьба із шахрайством

Рішення Суду справедливості ЄС (Велика Палата) від 24 липня 2023 року, EUROARTIEKA, C-107/23 PPU

[Посилання на повний текст рішення](#)

Преюдиційне рішення – Захист фінансових інтересів Європейського Союзу – Стаття 325(1) ДФЄС – Конвенція про захист фінансових інтересів – Стаття 2(1) – Зобов'язання протидіяти шахрайству, що впливає на фінансові інтереси Європейського Союзу, шляхом вжиття ефективних заходів стримування – Зобов'язання передбачити кримінальне покарання – Податок на додану вартість (ПДВ) – Директива 2006/112/ЄС – Серйозне шахрайство з ПДВ – Строк давності притягнення до кримінальної відповідальності – Рішення конституційного суду, що визнає недійсним національне законодавство, яке регламентує підстави для переривання цього терміну – Системний ризик безкарності – Захист основоположних прав – Стаття 49(1) Хартії основоположних прав Європейського Союзу – Принцип, згідно з яким злочини та покарання мають бути визначені законом – Вимоги передбачуваності та точності кримінального законодавства – Принцип зворотної дії в часі більш м'якого кримінального закону (*lex mitior*) – Принцип правової визначеності – Національний стандарт захисту основоположних прав – Обов'язок судів держави-члена скасовувати рішення конституційного суду та/або верховного суду цієї держави-члена в разі їх несумісності з правом ЄС – Дисциплінарна відповідальність суддів у разі невиконання цих рішень – Принцип верховенства права ЄС

У 2010 році С.І., С.О., К.А., Л.Н. та С.Р. («зацікавлені особи») не відобразили у своїх бухгалтерських документах комерційні операції та доходи, пов'язані з реалізацією національним отримувачам дизельного палива, придбаного в умовах дії режиму призупинення акцизного збору, чим завдали збитків державному бюджету, зокрема, в частині податку на додану вартість (ПДВ) та акцизного збору з дизельного палива.

Рішенням, опублікованим 25 червня 2018 року, Конституційний суд Румунії (*Curtea Constituțională*) визнав неконституційним національне положення, що регулює переривання строку давності притягнення до кримінальної відповідальності, на тій підставі, що воно порушує принцип, згідно з яким злочини та покарання повинні бути визначені законом.¹⁰⁷ Згодом цей суд роз'яснив у рішенні, опублікованому 9 червня

¹⁰⁷ Це положення, а саме стаття 155(1) Кримінального кодексу Румунії, передбачала, що перебіг строку давності притягнення до кримінальної відповідальності переривається вчиненням «будь-якої процесуальної дії». На думку Конституційного суду, це положення не було передбачуваним і порушувало принцип, згідно з яким злочини і покарання повинні бути визначені законом, оскільки вираз «будь-яка процесуальна дія» охоплював також дії, про які підозрюваному чи обвинуваченому не повідомлялося, що позбавляло його можливості дізнатися про початок перебігу нового строку давності для притягнення до кримінальної відповідальності.

2022 року, що, з огляду на відсутність дій з боку румунського законодавчого органу одразу після його рішення 2018 року, румунське позитивне право не передбачає жодних підстав для переривання строку давності між датою публікації останнього рішення та датою набуття чинності 30 травня 2022 року положенням, яке замінило положення, що втратило чинність, і є неконституційним.¹⁰⁸

Рішенням, винесеним 30 червня 2020 року, *Curtea de Apel Braşov* (Апеляційний суд Брашова, Брашов, Румунія), суд першої інстанції, визнав винними або залишив у силі обвинувальні вироки щодо зацікавлених осіб та засудив їх до позбавлення волі за ухилення від сплати податків та створення організованої злочинної групи. Зацікавлені особи подали екстраординарні апеляційні скарги на це рішення на тій підставі, що вони були засуджені, незважаючи на те, що строк давності притягнення їх до кримінальної відповідальності сплив. Зокрема, вони стверджують, що той факт, що протягом зазначеного періоду позитивне право не передбачало можливості переривання строків давності, сам по собі є більш сприятливим кримінальним законом, який повинен бути застосований до них відповідно до принципу зворотної дії в часі більш м'якого кримінального закону (*lex mitior*). У цьому контексті вони посилаються на рішення від 25 жовтня 2022 року *Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie* (Вищого суду касації та правосуддя, Румунія), в якому цей суд постановив, що остаточний обвинувальний вирок може, в принципі, бути предметом екстраординарного оскарження на підставі наслідків рішень Конституційного суду як більш сприятливого кримінального закону (*lex mitior*).¹⁰⁹ Суд, що звернувся із запитом, вважає, що, якби таке тлумачення було прийняте, строк давності у цій справі сплив би до того, як рішення, яким було засуджено заінтересованих осіб, стало б остаточним, що спричинило б закриття кримінального провадження та унеможливило б їх засудження.

Суд, який звернувся із запитом, ставить під сумнів сумісність такого тлумачення з правом ЄС, оскільки воно може призвести до звільнення зацікавлених осіб від кримінальної відповідальності за серйозні шахрайські дії, які можуть вплинути на фінансові інтереси Європейського Союзу. Крім того, він підкреслює, що може знадобитися, якщо виявиться, що тлумачення, яке відповідає праву ЄС, є неможливим, скасувати рішення Конституційного суду та/або Вищого суду касації та правосуддя. Новий дисциплінарний режим дозволяє накладати стягнення на суддів, які свідомо або через грубу недбалість ігнорують рішення цих судів.

У контексті процедури термінового попереднього рішення, ініційованої Судом справедливості ЄС у складі Великої Палати за власною ініціативою, Суд визначає зобов'язання Держав-членів, що впливають з (i) зобов'язання протидіяти

¹⁰⁸ До частини першої статті 155 Кримінального кодексу внесено зміни, згідно з якими перебіг строку давності притягнення до кримінальної відповідальності переривається будь-якою процесуальною дією, про яку має бути повідомлено підозрюваного чи обвинуваченого.

¹⁰⁹ У цьому рішенні від 25 жовтня 2022 року Вища касаційна судова палата уточнила, що в румунському законодавстві норми, які стосуються переривання строку давності притягнення до кримінальної відповідальності, належать до сфери матеріального кримінального права, а отже, на них поширюється принцип відсутності зворотної сили кримінального закону, без шкоди для принципу зворотної дії більш м'якого кримінального закону (*lex mitior*).

шахрайству, що зачіпає фінансові інтереси Європейського Союзу, та (ii) необхідності поважати основні права, захищені правом ЄС та національним законодавством.

Висновки Суду

Суд вважає, що ні стаття 325(1) ДФЄС, ні стаття 2(1) Конвенції¹¹⁰ не вимагають від судів Держав-членів не виконувати рішення Конституційного суду про визнання недійсним національного законодавчого положення, що регулює підстави переривання строку давності у кримінальних справах, навіть якщо внаслідок цих рішень значна кількість кримінальних справ, у тому числі про серйозні шахрайства, що зачіпають фінансові інтереси Європейського Союзу, буде закрита у зв'язку зі спливом строку давності притягнення до кримінальної відповідальності.

У зв'язку з цим Суд насамперед роз'яснює, що, хоча прийняття правил, які регулюють строки давності за кримінальні правопорушення, що зачіпають фінансові інтереси Європейського Союзу, на момент встановлення фактів в основному провадженні входило до компетенції Держав-членів, ці Держави-члени зобов'язані при здійсненні цієї компетенції дотримуватися своїх зобов'язань, що випливають із права ЄС. Відповідно, вони повинні протидіяти шахрайству та будь-якій іншій незаконній діяльності, що зачіпає фінансові інтереси Європейського Союзу, за допомогою ефективних заходів стримування і вживати необхідних заходів для забезпечення того, щоб дії, які становлять шахрайство, що зачіпає ці інтереси, в тому числі шахрайство з ПДВ, каралися ефективними, пропорційними і стримуючими кримінальними покараннями. Відповідно, Держави-члени повинні забезпечити те, щоб правила давності, встановлені національним законодавством, дозволяли ефективно карати за порушення, пов'язані з таким шахрайством.

Застосування рішень Конституційного суду, які визнають неконституційними положення національного законодавства, що регулюють підстави переривання перебігу строків давності притягнення до кримінальної відповідальності, потягне за собою закриття кримінального провадження та унеможливить засудження зацікавлених осіб. Крім того, таке застосування може призвести до звільнення від кримінальної відповідальності у значній кількості інших справ, а отже, спричинити системний ризик вчинення серйозних шахрайських злочинів, що зачіпають фінансові інтереси Європейського Союзу, залишаються безкарними. Існування такого системного ризику несумісне з вимогами статті 325(1) ДФЄС та статті 2(1) Конвенції про захист фінансових інтересів.

Оскільки ці положення мають пряму дію, відповідно до принципу верховенства права ЄС, національні суди повинні повністю виконувати зобов'язання за цими положеннями і скасовувати національні положення, які у зв'язку з провадженнями щодо серйозного шахрайства, що зачіпає фінансові інтереси Європейського Союзу, перешкоджають застосуванню ефективних і стримуючих

¹¹⁰ Конвенція про захист фінансових інтересів Європейських співтовариств, укладена на основі статті К.3 Договору про Європейський Союз, підписана в Брюсселі 26 липня 1995 року і є додатком до Акту Ради від 26 липня 1995 року (ОJ 1995 С 316, стор. 49; «Конвенція про захист фінансових інтересів»).

покарань з метою протидії таким злочинам. Таким чином, видається, що в принципі ці суди зобов'язані скасовувати такі рішення.

З огляду на це, враховуючи, що кримінальне провадження, порушене за правопорушення у сфері ПДВ, є імплементацією права ЄС у розумінні статті 51(1) Хартії основних прав Європейського Союзу («Хартія»), необхідно з'ясувати, чи не суперечить зобов'язання скасовувати такі судові рішення захисту основних прав, а в даному випадку – прав, закріплених у правовому порядку ЄС у статті 49(1) Хартії.¹¹¹ Оскільки правила, що регулюють строки позовної давності у кримінальних справах, не підпадають під дію цього положення, зобов'язання скасовувати такі судові рішення не є таким, що підриває основоположні права, гарантовані цим положенням.

Однак, якщо суд Держави-члена покликаний розглянути питання про дотримання основоположних прав національним положенням або заходом, який у ситуації, коли дії Держав-членів не повністю визначаються правом ЄС, імплементує останнє для цілей статті 51(1) Хартії, національні органи влади та суди залишаються вільними у застосуванні національних стандартів захисту основоположних прав за умови, що рівень захисту, передбачений Хартією, а також верховенство, єдність та ефективність права ЄС не будуть таким чином поставлені під загрозу. Оскільки в румунському законодавстві правила, що стосуються переривання перебігу строку давності притягнення до кримінальної відповідальності, належать до сфери матеріального кримінального права і, відповідно, підпадають під дію принципу, згідно з яким злочини і покарання повинні визначатися законом, а також принципу зворотної дії в часі більш м'якого кримінального закону (*lex mitior*), ці принципи повинні розглядатися як національні стандарти захисту основоположних прав людини.

У зв'язку з цим Суд відзначає, перш за все, важливість, яка надається як у правовому порядку ЄС, так і в національних правових системах принципу, що злочини і покарання повинні бути визначені законом, а також його вимогам щодо передбачуваності, точності і відсутності зворотної сили кримінального права. Ці вимоги є конкретним вираженням принципу правової визначеності, який є важливим елементом верховенства права, що визначений у статті 2 ДФЄС як основоположна цінність Європейського Союзу і як цінність, спільна для Держав-членів.

У цій справі Конституційний суд застосував національний стандарт захисту принципу, згідно з яким злочини і покарання повинні бути визначені законом, в частині його вимог щодо передбачуваності і точності кримінального законодавства, який доповнює захист від свавілля у кримінальних справах, що пропонується правом ЄС, відповідно до принципу правової визначеності. З огляду на важливість такого

¹¹¹ Це положення, яке закріплює в праві ЄС принцип, що злочини і покарання повинні бути визначені законом, а також принцип зворотної дії в часі більш м'якого кримінального закону (*lex mitior*), сформульований наступним чином: «Ніхто не може бути визнаний винним у вчиненні кримінального правопорушення на підставі будь-якої дії або бездіяльності, яка на час її вчинення не становила кримінального правопорушення згідно з національним законодавством або міжнародним правом. Не може також призначатися більш суворе покарання, ніж те, яке могло бути застосоване на момент вчинення кримінального правопорушення. Якщо після вчинення кримінального правопорушення закон передбачає більш м'яке покарання, то застосовується таке покарання».

захисту від свавілля, такий стандарт може виключити зобов'язання, яке покладається на національні суди відповідно до статті 325(1) і (2) ДФЄС, скасовувати національні положення, що регулюють строки позовної давності у кримінальних справах.

По-друге, Суд вважає, що згідно зі статтею 325(1) ДФЄС та статтею 2(1) Конвенції про захист фінансових інтересів суди Держави-члена зобов'язані, однак, не застосовувати національний стандарт захисту, пов'язаний з принципом зворотної дії в часі більш м'якого кримінального закону (*lex mitior*), що дає можливість, у тому числі в контексті оскарження остаточних судових рішень, ставити під сумнів переривання перебігу строку давності притягнення до кримінальної відповідальності у справах про серйозні шахрайські злочини, що зачіпають фінансові інтереси Європейського Союзу, процесуальними діями, які мали місце до визнання недійсним положення національного законодавства, що регулює підстави переривання перебігу строку давності у кримінальних справах.

Всупереч національному стандарту захисту, що стосується принципу, згідно з яким злочини та покарання повинні визначатися законом, в частині його вимог щодо передбачуваності та точності кримінального законодавства, який обмежується нейтралізацією перериваючого ефекту процесуальних дій, що мали місце в період з 25 червня 2018 року, дати опублікування судового рішення про визнання недійсним відповідного положення національного законодавства, про яке йдеться, до 30 травня 2022 року, дати набрання чинності положенням, яке замінює це положення, національний стандарт захисту, пов'язаний з принципом зворотної дії в часі більш м'якого кримінального закону (*lex mitior*), дозволяє нейтралізувати перериваючий ефект процесуальних дій, які мали місце навіть до 25 червня 2018 року. Застосування такого національного стандарту захисту може посилити системний ризик того, що серйозне шахрайство, яке зачіпає фінансові інтереси Європейського Союзу, залишиться безкарним, що є порушенням статті 325 Договору про заснування Європейського Союзу та статті 2(1) Конвенції про захист фінансових інтересів.

За таких обставин, з огляду на необхідність зіставлення останнього національного стандарту захисту з положеннями статті 325 ДФЄС та статті 2(1) Конвенції про захист фінансових інтересів, застосування цього стандарту національним судом може поставити під загрозу верховенство, єдність та ефективність права ЄС.

Зрештою, Суд вважає, що принцип верховенства виключає національне законодавство або національну практику, згідно з якими звичайні національні суди Держави-члена пов'язані рішеннями конституційного суду та верховного суду цієї Держави-члена і не можуть, з цієї причини та під загрозою дисциплінарної відповідальності відповідних суддів, за власною ініціативою відмовлятися від прецедентного права, що впливає з цих рішень, навіть якщо вони вважають, у світлі рішення Суду, що це прецедентне право суперечить положенням права ЄС, які мають пряму дію. Той факт, що національний суд виконує завдання, покладені на нього Договорами, і виконує свої зобов'язання за Договорами, застосовуючи, відповідно до

принципу верховенства права ЄС, положення права ЄС, такі як стаття 325(1) Договору про заснування Європейського Союзу або стаття 2(1) Конвенції про захист фінансових інтересів, а також тлумачення, надане Судом, не може, за визначенням, розглядатися як дисциплінарний проступок з боку суддів, які засідають у цьому суді, якщо це положення і цей принцип не порушуються *ipso facto*.

Огляд практики Суду справедливості Європейського Союзу (рішення за вересень 2023 року). Відп. за вип.: перший заступник керівника Апарату Верховного Суду д. ю. н. Р. Бабанли, професор, завідувач кафедри права Європейського Союзу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого д. ю. н. Т. Комарова. Опрацювання та переклад рішень: Д. Мордас, О. Тарасенко, Д. Мудрак, А. Петренко, М. Кудряшов, І. Рябов, Я. Мамонова, С. Макарова. Київ, 2024. – 85 с.

Застереження:

1. Огляд практики Суду справедливості Європейського Союзу підготовлено на матеріалах бюлетенів Суду справедливості Європейського Союзу, розміщених на вебсайті: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/p1_3471594/en/.
2. Переклад описів рішень є неофіційним та має на меті надати можливість загального ознайомлення з підходом Суду справедливості Європейського Союзу до вирішення правових проблем. Для повного розуміння суті висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним на вебресурсі Суду справедливості Європейського Союзу: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/p1_3471594/en/.
3. Інформація має суто допоміжний та довідковий характер і не має на меті висвітлити суть усієї проблематики, яка вирішується відповідними судовими рішеннями.

Стежте за нами онлайн:

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua